

14126580

อธิปัทนากา

นโยบายนี้ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(พ.ศ. 2394 - 2411)

0453

30 SEP 2006

ภาคินพนธ์	คณะสังคมศาสตร์
ของ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
บันทึก สัมภาษณ์	วันลงทะเบียน 30 SEP 2006
	เลขทะเบียน 0453
	เลขเรียกหนังสือ ๕๐ ๖๖๖๗

HV5840.T5
ป 167 น
2628

ป 153 46
2527

ภาคินพนธ์นี้เสนอต่อ ภาควิชาประวัติศาสตร์คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตร
ศิลปศาสตรบัณฑิต

2527

คำนำ

ภาคินพนธ์เรื่อง " นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว " เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์นิพนธ์ ตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ของภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ในภาคินพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิเคราะห์นโยบายเงินของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งหัวข้อศึกษาออกเป็นบทๆดังนี้ คือ

- 1) บทนำ
- 2) นโยบายเงินก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- 3) นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- 4) ประเมินผลนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- 5) สรุปนโยบายเงินหลังสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- 6) บทสรุป

ผู้เรียบเรียงหวังว่าภาคินพนธ์ฉบับนี้ จักเป็นประโยชน์แก่ท่านที่สนใจประวัติศาสตร์ ไทย โดยเฉพาะในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนดีของภาคินพนธ์ฉบับนี้หาก มีผู้เรียบเรียงขอมอบแก่ท่านเจ้าของหนังสือคงปรากฏในบรรณานุกรมท้ายเล่ม และผู้เรียบเรียงขอ น้อมรับความผิดพลาดซึ่งอาจมีอยู่แต่เพียงผู้เดียว

ปณิกคา สังข์ทรัพย์

11 / 3 / 28

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	4
1.3 ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
1.5 สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	5
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.7 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
1.8 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	7
1.9 แหล่งข้อมูล	7
บทที่ 2 นโยบายเดินก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	9
2.1 สมัยสุโขทัย	9
2.2 สมัยอยุธยา	9
2.3 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	11
2.4 สรุป	17
บทที่ 3 วิเคราะห์นโยบายเดินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	18
3.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบาย	21
3.1.1 ปัจจัยทางการเมือง	22
3.1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	37
3.1.3 ปัจจัยทางสังคม	38

	3.2 สรุป	หน้า 41
บทที่ 4	ประเมินผลนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	43
	4.1 ผลในทางด้านการเมือง	43
	4.2 ผลในทางด้านเศรษฐกิจ	44
	4.3 ผลในทางด้านสังคม	46
	4.4 สรุป	48
บทที่ 5	สรุปนโยบายเงินหลังสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	49
	5.1 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	49
	5.2 สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	51
	5.3 สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	52
	5.4 สมัยหลังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2502	52
	5.5 สรุป	53
บทที่ 6	บทสรุป	54
	บรรณานุกรม	57
	ภาคผนวก	
	บทคัดย่อ	

บัญชีตาราง

ตาราง

		หน้า
1	แสดงจำนวนชาวจีนในประเทศไทย	39
2	เปรียบเทียบรายได้ของเงินและสินค้าประเภทต่างๆในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	45

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหา ยาเสพติดให้โทษ เป็นปัญหาสำคัญที่บ่อนทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ การที่คนในประเทศกลายเป็นผู้ติดยาเสพติดเป็นจำนวนมากนั้นนอกจากจะทำให้มีการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งคือมนุษย์แล้ว ยังเป็นการสูญเสียทางด้านการเศรษฐกิจ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาสังคมอีกส่วนหนึ่งด้วย นอกจากนี้รัฐต้องประสบกับการสูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากในการควบคุม ป้องกันปราบปราม และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีผลกระทบไปถึงความมั่นคงของชาติด้วย ปัญหานี้นับเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าซำกว่าที่ควรเป็น

ฉิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษที่เป็นต้นตอของยาเสพติดทั้งปวงชนิดหนึ่งที่รู้จักกันแพร่หลายมาเป็นเวลาช้านาน ชาวเมโสโปเตเมียรู้จักใช้และปลูกฉิ่นมาตั้งแต่ 5000 ปีก่อนคริสต์ศักราช โดยเรียกสารที่เกิดจากผลฉิ่นว่า " น้าพิพย์ " ต่อมาฉิ่นได้แพร่หลายในหมู่ชาวกรีก และ ชาวกรีกได้ตั้งชื่อฉิ่นว่า " Opium " ซึ่งหมายถึงน้ำจากลูกไม้ ในระยะแรกมีการนำฉิ่นไปใช้ในรูปของยาระงับปวด และ ทำให้เคลิบเคลิ้มสุขอารมณ์เท่านั้น ¹ ต่อมาได้มีการนำฉิ่นไปใช้ในหมู่ชาวบาบิโลน และ ชาวยิว การใช้ฉิ่นจึงได้แพร่หลายไปสู่ภาคตะวันออกโดยการนำไปของพ่อค้าชาวอาระเบีย และ มีการใช้ฉิ่นเป็นยาระงับปวด และ ใช้ในการรักษาโรคบิด หรือ โรคท้องร่วง

ชาวอาหรับเป็นผู้นำฉิ่นเข้าสู่ประเทศจีนในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 12 ฉิ่นจึงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป และ ชาวจีนได้บันทึกไว้ว่า ใช้เป็นยาแก้ท้องร่วงได้ดีมาก ² ต่อมาในปี พ.ศ.

¹ สำนักงานป.ป.ส. รายงานการสำรวจฉิ่นประจำปี 2522 - 2523 หน้า 1

² อรรถ สวรรณแปล มาตราการควบคุมการแพร่ระบาดของฉิ่นในชนกลุ่มน้อยทาง

2163 ได้มีการนำยาสูบจากฟิลิปปินส์เข้าไปในประเทศจีน ชาวจีนจึงนิยมใช้ฝิ่นในรูปแบบของการผสมกับยาสูบ โดยเชื่อว่าสามารถจะป้องกันโรคไขมาเลเรียได้ การสูบฝิ่นของชาวจีนได้แพร่หลายออกไปอย่างรวดเร็วเพราะ ใช้สูบเพื่อความเพลิดเพลินมากกว่าจะเป็นการสูบเพื่อป้องกันโรค³ ในพุทธศตวรรษที่ 22 อังกฤษได้เป็นผู้ผูกขาดการค้าฝิ่นในประเทศจีนโดยผ่านทางบริษัทอินเดียตะวันออก รัฐบาลจีนได้ตระหนักถึงภัยอันตรายที่เกิดจากฝิ่นซึ่งมีต่อสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติ จึงออกประกาศห้ามการซื้อฝิ่น และ สูบฝิ่น รวมทั้งนำฝิ่นเข้าไปในเมืองจีนแท้ก็ไร้อผล การทักฝิ่นของชาวจีนมีเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจีนไม่พอใจอังกฤษที่นำฝิ่นเข้าไปจำหน่ายในประเทศของตนจึงทำการปราบปรามอย่างเข้มงวด และ รุนแรง เป็นเหตุนำไปสู่สงครามฝิ่น⁴ ซึ่งผลปรากฏว่าจีนแพ้สงคราม กังนั้การซื้อขายฝิ่นในเมืองจีนจึงมีมากขึ้น และ ขณะเดียวกันก็มีการสูบฝิ่นกันอย่างแพร่หลาย

³ อริญ สุวรรณบุปผา มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของฝิ่นในชนกลุ่มน้อย
ทางภาคเหนือของประเทศไทย หน้าค่านำ

⁴ สงครามฝิ่น (Opium War พ.ศ. 2382 - 2385) เป็นสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างจีนสมัยราชวงศ์ชิง กับ อังกฤษ ซึ่งสงครามฝิ่นเป็นผลโดยตรงเนื่องมาจากความขัดแย้งในค่านเจเนคติ โลกทัศน์อุดมการ และ ผลประโยชน์ที่ต่างกันระหว่างจีนกับมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษเมื่อทั้งสองฝ่ายไม่สามารถหาทางออกที่เหมาะสมในการยุติความขัดแย้งได้ สงครามจึงเกิดขึ้นโดยมีปัญหาค้าฝิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องเพียงเล็กน้อย คือ ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นเท่านั้น ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วสงครามเป็นทางออกของอังกฤษที่พยายามจะเปิดประเทศจีนเพื่อแก้จุดทางการค้า และ เพื่อต้องการสิทธิทางการค้าอื่นๆ ฝิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องจนเกิดเป็นสงครามขึ้นเพราะจีนใช้นโยบายปราบปรามฝิ่นอย่างเข้มงวดรุนแรงทำให้อังกฤษที่เป็นพ่อค้ารายใหญ่ไม่พอใจและเป็นเหตุให้เกิดสงครามขึ้นมา เมื่อผลปรากฏว่าจีนเป็นฝ่ายแพ้ย่อมทำสนธิสัญญาที่เสียเปรียบกับอังกฤษ คือ สนธิสัญญานานกิงในปี พ.ศ. 2385 อังใน จันทรฉาย ภักธิม ประวัติศาสตร์บทบาทของจีนต่อกิจการของโลก หน้า 17 - 21

ประเทศไทยรู้จักใช้เงินตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนต้นประมาณปี พ.ศ. 1825 เมื่อมีการค้าขายทางเรือระหว่างประเทศจีนกับ ประเทศไทย⁵ โดยมีการใช้เงินในรูปยารักษาโรคเท่านั้น ต่อมาในระยะหลังจึงมีการใช้เงินในรูปยาเสพतिकมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางด้านความสังคม และ เศรษฐกิจ รวมทั้งปัญหาความมั่นคงของชาติติดตามมา กล่าวคือ การเสพतिकนั้นเป็นการทำลายมูลค่าสิ่งทางเศรษฐกิจของประเทศ หากประชาชนทุกคนจะกลายเป็นผู้ไร้สมรรถภาพในการทำงาน และ กลายเป็นภาระหนักของสังคมที่จะต้องดูแลบำเคิรักษา ในบางครั้งผู้เสพतिकมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชญากรรม และ โจรกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทองเพื่อชื้อยาเดินมาบำเคิความกระหายของตน จึงเป็นการทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ผู้เสพतिकยังต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในการซื้อเงินสุบ ซึ่งเป็นการทางเศรษฐกิจที่หนักมาก และ ผลร้ายยังเกิดขึ้นโดยทางอ้อมด้วย กล่าวคือ ผู้เสพतिकจะขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติ ผู้เสพतिकยอมทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งยาเดิน ความเสื่อมโทรมทางจิตใจของผู้เสพतिकนั้นเป็นการกระทบกระเทือนต่อสังคม และ กระทบต่อความมั่นคงของรัฐไม่ในที่สุด

ผู้ปกครองของไทยทุกยุคทุกสมัยนับตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมาได้ตระหนักถึงภัยจากการเสพतिक จึงพยายามไขนโยบายป้องกัน และ ปราบปรามมาโดยตลอด และได้พยายามทุกวิถีทางที่จะขจัดปัญหานี้ให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย ดังที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงในลักษณะโจรห้ามการสุบเดิน ชายเดิน รวมทั้งมีบทลงโทษที่รุนแรง คือ วิวาษาท้าว⁶ ลงโทษผู้ฝ่าเดินด้วยการทะเลวนบก และ ทะเลนเรืออย่างละ 3 วัน และให้จำคุกไว้จนกว่าจะอดได้มีการทำทัตต์บนสำหรับ

⁵ พลกุล อังกินันท์ บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 7 - 8

⁶ การวิวาษาท้าว หมายถึง การที่รัฐวิทวิทย์ ตลอดจนบุตร ภรรยา และ ข้าทาสของบุคคลที่ทำผิดกฎหมายบ้านเมือง

ผู้ที่คิดเงิน และ ออกเงินได้ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลผู้นั้นกับไปเสพเงินอีก⁷ มีการเก็บเงินและเผาเงินรวม ทั้งมีบทลงโทษถึงขั้นประหารชีวิตแก่ผู้ค้ารายใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่อย่างไรก็ตามการแพร่ ระบาดของเงินก็ทำไ้หมดไปไม่ กลับมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ มีการลักลอบค้า ขายนเงินแข่งกันและเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ปัญหาความวุ่นวายซึ่งยากแก่การปกครองในเวลาต่อมา

เมื่อเป็นคั้งนี้ผู้ปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไขนโยบายใหม่ในการแก้ไข้ปัญหาโดยการอนุญาตให้มีการค้าเงินและเสพเงินได้ อย่างถูกต้องตามกฎหมายในรูปของการผูกขาดในระบบเจ้าภาษีนายอากร ซึ่งครั้งนั้นพระองค์ทรงคาดหวังว่าจะสามารถทำให้ปัญหาเงินลดน้อยลงและหมดสิ้นไปจากสังคมไทยในที่สุด ซึ่งนับได้ว่านโยบาย เงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นในอภคที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาใน ปัจจุบันค่อนข้างมากที่สุด

1.2 ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

- 1) เพื่อที่จะศึกษาและวิเคราะห์อย่างกว้างๆเกี่ยวกับนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- 2) เพื่อที่จะศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- 3) เพื่อที่จะศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายเงินที่มีต่อสังคมไทย ในทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

1.3 ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

- 1) ผลของการศึกษาจะให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายเงินของผู้ปกครองไทยในสมัยต่างๆ
- 2) ผลของการศึกษาจะให้ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจพระทัยของ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการเปลี่ยนแปลงนโยบายเป็น

3) ผลของการศึกษาค้นคว้า จะให้ความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการ ของปัญหาอาเสพติก และ นโยบายแก้ไขปัญหาของผู้บริหารประเทศ โดยเฉพาะปัญหาเงิน

1.4 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 3 หัวข้อ โดยจะเน้นหนักในหัวข้อที่ 2 และ 3 ส่วนหัวข้ออื่น ๆ เป็นส่วนประกอบเพื่อโยงเนื้อหาเข้าด้วยกัน

1) นโยบายเงินก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะศึกษาตั้งแต่เริ่มแรกที่เป็นแพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยในสมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ยกเว้น สมัยกรุงธนบุรี) โดยจะเน้นที่นโยบายของผู้ปกครองแต่ละยุค แต่ละสมัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะเข้าใจนโยบายเงินของผู้ปกครองในสมัยต่อมา

2) นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะศึกษาและวิเคราะห์นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่เป็นพลังผลักดันให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีมาก่อนหน้าอย่างสิ้นเชิง

3) ประเมินผลนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะศึกษาผลที่จะได้จากการดำเนินนโยบาย รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในสมัยของพระองค์และสมัยต่อมา

1.5 สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระทัยในการเปลี่ยนแปลงนโยบายเงิน จากการปราบปรามการค้าชายแดนและเสพเงินซึ่งผู้ปกครองไทยก่อนหน้านี้ดำเนินอยู่อย่างเข้มงวด มาเป็นการอนุญาตให้มีการค้าชายแดนและเสพเงินได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งที่พระองค์เองก็ทรงทราบถึงภัยอันตรายจากเงิน น่าจะมีสาเหตุมาจากแรงผลักดันทางการเมือง โดยเฉพาะการเมืองภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด โดยมีปัจจัยอื่น ๆ คือ ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจ เป็นตัวสนับสนุน

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1) ผื่น

ตามความหมายของพระราชบัญญัติผื่น พ.ศ. 2472 ผื่นหมายความว่า

ก) ผื่นกิบ ซึ่งเป็นผื่นมีรูปร่างหรือมีสิ่งอื่นผสมอยู่ด้วยเป็นรูปหรือของปรุปรุใดๆก็

ข) ผื่นสุก

นายแพทย์ ประยูร นรการณกุล ได้ให้ความหมายของผื่นไว้ดังนี้ 8

ก) ผื่นกิบ คือผื่นที่ไ้มาจากยางของเปลือกผลผื่นกิบโดยมิได้มีการปรุปรุใดๆ

ข) ผื่นสุก คือผื่นที่มีการปรุปรุแก่ทำให้ผื่นสภาพไปจากผื่นกิบ เช่น การเคี้ยว

ผื่นชนิดนี้คือผื่นที่นิยมใช้เสฟกัน

ในที่นี้ผื่น หมายถึง ผลที่กัดส่วนผสมหรือเป็นสิ่งบริสุทธิ์ในตัวของมันเอง ไม่มีอะไรเจือปนซึ่งเป็นผลที่ไ้มาจากพืชผื่น

2) เสฟผื่น

ตามความหมายของพระราชบัญญัติผื่น พ.ศ. 2472 "เสฟผื่น" หมายถึง สูดกิน หรือบริโภคด้วยวิธีอื่น

ในที่นี้ความหมายของเสฟผื่น จะเป็นอันเกี่ยวกับความหมายตามพระราชบัญญัติผื่น พ.ศ. 2472

3) ยาเสฟกิด

ยาเสฟกิด หมายถึง สารเคมี หรือ ยาใดๆก็ตามซึ่งเมื่อบุคคลเสฟหรือรับเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยการฉีด การสูด การกิน การคม หรือวิธีอื่นติดต่อกันเป็นเวลานานหรือช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจะก่อให้เกิดเป็นพิษเรื้อรัง ซึ่งจะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นแก่บุคคลผู้เสฟและแก่สังคมด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้เสฟแสดงออกซึ่งลักษณะดังนี้

1) ผู้เสฟมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเสฟยาชนิดนั้นๆต่อเนื่องกันไป และต้องแสวงหายาชนิดนั้นมาเสฟให้ได้ไม่ว่าวิธีใดๆก็ตาม

- 2) ผู้เสพจะต้องเพิ่มปริมาณของยาที่เคยใช้ให้มากขึ้นทุกระยะ
- 3) ผู้เสพจะมีความปรารถนาอยากเสพยาชนิดนั้นๆอย่างรุนแรงรังับไม่ได้ คือ

มีการคิดและอยากยาทั้งทางร่างกาย และจิตใจ⁹

1.7 วิธีการเินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าจะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เข้าช่วย โดยศึกษาจากเอกสาร เป็นหลักทั้งที่เป็นเอกสาร ขึ้นต้นและเอกสาร ขึ้นรอง

1.8 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ข้อมูลประเภทเอกสารที่ไขแยกได้เป็น

- ก) เอกสาร ขึ้นต้น ได้แก่

จดหมายหลวงอุดมสมบัติ
ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4

- ข) เอกสาร ขึ้นรอง ได้แก่

ขจร สุขพานิช ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยบางกอก
วิทย์ เทียงบุตรธรรม เ็นสู่เฮโรอิน
อื่นๆ

1.9 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารจะหาได้จากแหล่งต่างๆ ดังนี้

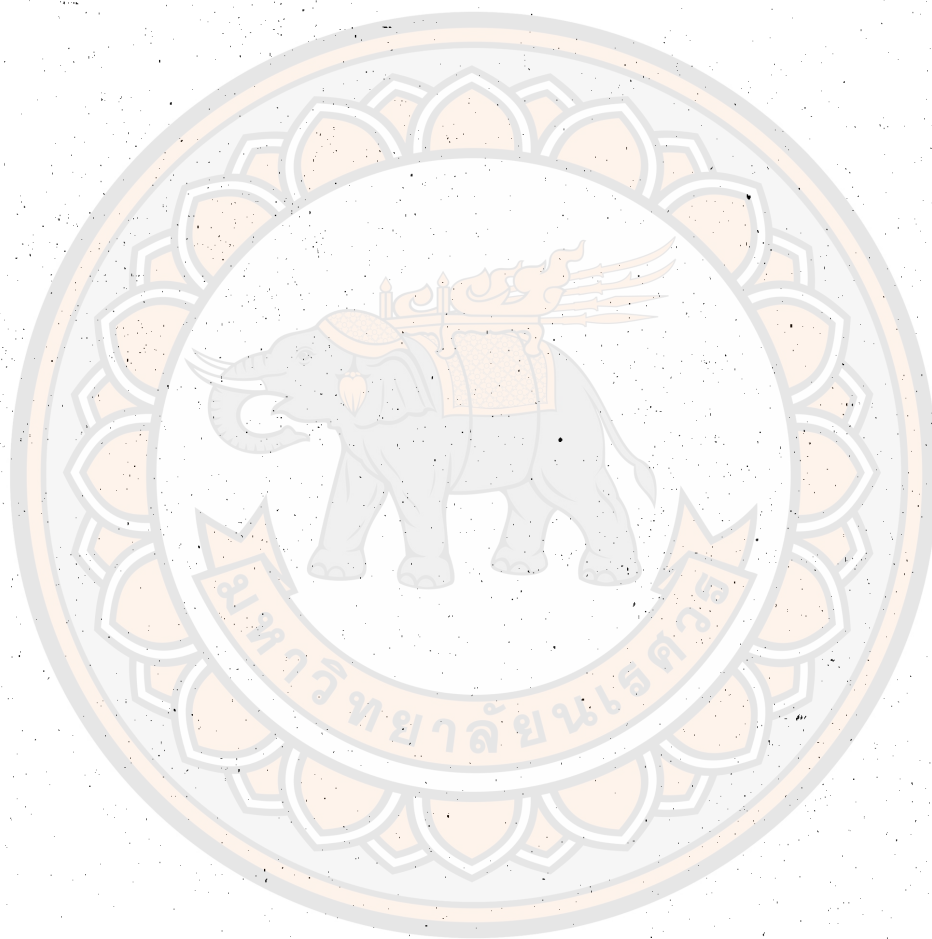
- 1) หอสมุดประชาชนจังหวัดพิษณุโลก
- 2) หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
- 3) หอสมุดวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม
- 4) ขอความอนุเคราะห์และขอยืมเอกสารจากศูนย์ประสานงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาคเหนือ จังหวัด เชียงใหม่

ปราชญ์เสพติด ภาคเหนือ จังหวัด เชียงใหม่

---

⁹ สำนักงาน ป.ป.ส. ไกลยาเสพติดชีวิตยาสุก ไม่มีเลขหน้ากำกับ

5) ขอความอนุเคราะห์เอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด สำนักนายกรัฐมนตรี กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

นโยบายเดินก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

2.1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1762 - 1981)

เดินเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด ซึ่งตามข้อสันนิษฐาน เชื่อว่าเดินเริ่มเผยแพร่เข้ามาตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนต้นประมาณปี พ.ศ. 1825 เมื่อมีการติดต่อกันระหว่างประเทศจีนและประเทศไทยโดยการค้าขายทางเรือ¹ ชาวจีนเร่ยนรู้การใช้เดินจากชาวอาหรับซึ่งนำเข้าไปเผยแพร่ในประเทศจีนในพุทธศตวรรษที่ 12 ต่อมาการใช้เดินก็แพร่หลายไปทั่วยุโรป ชาวจีนได้บันทึกไว้ว่า เดินเป็นยามหัศจรรย์ที่สามารถรักษาโรคได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะโรคปวกและโรคท้องร่วง² ดังนั้นเมื่อชาวจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยได้แพร่ความรู้เกี่ยวกับเดินให้คนไทยด้วย เราอาจกล่าวได้ว่า ในสมัยสุโขทัยจะมีการนำเดินไปใช้ในรูปของยารักษาโรค และใช้รักษาโรคท้องร่วงเช่นเดียวกับการใช้เดินของชาวจีน

2.2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893 - 2310)

ในสมัยอยุธยาตอนต้นประเทศไทยมีการค้ากับชาวจีนเพิ่มมากขึ้น มีผลทำให้เดินเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในลักษณะของการเสพติด เดินจึงกลายเป็นปัญหาของสังคมปัญหาหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงพิจารณาเห็นว่า การสูบเดินเป็นภัยร้ายแรง เพราะราษฎรที่ติดเดินแล้วไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ททธรเมื่อไม่มีเดินสูบก็ไม่มีการรบททำให้ป่วยแพ่แก่ชาติก พระองค์จึงทรงวางมาตรการควบคุมและป้องกันมิให้มีการสูบเดินในพระราชอาณาจักร โดยทรงตราเป็นกฎหมายห้ามการซื้อ ขาย และเสพเดิน ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะโจร บทที่ 8

¹ พลกุล อังกินันท์ บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 7 - 8

² วิทย์ เทียงบุตรธรรม เดินสูเฮโรอิน หน้า 69

พ.ศ. 1903 ทั้งนี้ " ผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น ชายฝิ่นนั้นให้ลงพระราชอาญาจหนักหนา ธิราชบาทให้สั้น
 ทะแวงบก 3 วัน ทะแวงเรือ 3 วัน ให้จำใส่ขังคุกไว้จนกว่าจะออกได้ ถ้าออกได้แล้วให้เรียกเอา
 ทานบนแกมกันญาติพี่น้องไว้แล้วจึงปล่อยผู้สูบ ชาย กินฝิ่น ออกจากโทษ " 3 ซึ่งนับเป็นกฎหมายฉบับ
 แรกของไทยที่ออกใช้บังคับเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

การออกกฎหมายลักษณะโจร พ.ศ. 1903 เป็นการชี้ให้เห็นถึงความพยายามของผู้ปก-
 ครองที่จะหาทางป้องกันและปราบปรามปัญหาฝิ่นให้หมดสิ้นไป รวมทั้งได้วางมาตรการในการบำบัด
 รักษาผู้ติดฝิ่นไว้ด้วยคือ การวิราชบาทและนำตัวผู้ต้องโทษไปประจาน โดยการตระเวนทั้งทาง
 บกและทางเรือนั้น เป็นการปราบปรามและป้องกันผู้ที่คิดจะค้าขายหรือคิดจะเสพเป็นการฟื้นฟูสภาพ
 จิตใจของผู้ต้องโทษให้ตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะมีเกิดขึ้นการนำผู้ต้องโทษมาขังจำคุกจนกว่าจะออก
 ใต้นั้นก็เป็นการบำบัดรักษาผู้เสพนวธีหนึ่ง คือ การปล่อยให้ผู้เสพนอกฝิ่นได้เอง และเรียกตัว
 ญาติพี่น้องมาทำทัณฑ์บน นอกจากจะเป็นการติดตามผลหลังการรักษายังเป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่เสพ
 ฝิ่นหันกลับไปเสพนใหม่อีกครั้งหนึ่ง

การป้องกันและปราบปรามมิให้มีการซื้อขายและเสพนฝิ่น โดยมีบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรง
 ไม่ประสบความสำเร็จ การใช้ฝิ่นมีคัยุขชงักลงแต่กลับเพิ่มมากขึ้นในลักษณะของการลักลอบซื้อขาย
 หรือเสพนฝิ่น เพราะผู้ที่เสพติดแล้วจะเลิกได้ยากและตัวผู้เสพนเองก็ปรารถนาที่จะเพิ่มปริมาณฝิ่นที่ใช้
 ในการเสพนมากขึ้นเป็นลำดับและนอกจากนี้กฎหมายที่ประกาศใช้ก็ไม่สามารถควบคุมได้ทั่วถึง จะควบคุม
 ใ้เฉพาะเมืองหลวงและบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น ส่วนหัวเมืองชั้นหรือหัวเมืองไกลออกไปรัฐไม่สามารถ
 ควบคุมได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งในบางเมืองเจ้าเมืองอาจเป็นผู้เสพนหรือเป็นผู้ผูกขาดการค้าฝิ่นเสียเอง
 เช่น เจ้าเมืองสงขลา ซึ่งมีส่วนร่วมทั้งการค้าฝิ่นและการลักลอบสูบฝิ่น 4 ต่อมาใ้มีการอนุญาตให้

3 กฎหมายตราสามดวง เล่มสาม หน้า 260

4 กฎหมายหลวงอุดมสมบัติ หน้า 178 -179

พ่อค้าชาวจีนค้าเงินกับคนจีนได้โดยจะต้องเสียภาษีให้แก่รัฐเป็นการตอบแทน⁵ ดังนั้นมีผู้หาการค้าเงินและสุมเงินในสมัยอยุธยาจึงไม่สามารถเลิกได้โดยเด็ดขาด และในขณะนั้นการค้าเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะอยู่ในความควบคุมของพ่อค้าโปรตุเกสซึ่งมีอิทธิพลภายในประเทศอินเดียน ลังกา หมู่เกาะอินเดียนตะวันออกเฉียงใต้ และมาลายา ดังนั้นอยุธยาจึงได้รับผลกระทบจากโปรตุเกสโดยตรง โดยเฉพาะการเป็นพ่อค้าเงินของชาวโปรตุเกส

3.3 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325 - 2394)

ในทอนต้นรัตนโกสินทร์มีชาวจีนอพยพเข้าสู่ประเทศไทยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์แล้ว ไทยยังไม่มีนโยบายกีดกันชาวจีน ชาวจีนส่วนใหญ่เคยชินกับการเสพเงินมาก่อน ดังนั้นเมื่อเข้ามาอาศัยในเมืองไทยก็ได้นำเงินเข้ามาเผยแพร่ด้วย และไม่เฉพาะชาวจีนเท่านั้นที่เสพเงินชาวไทยก็นิยมเสพเงินอย่างแพร่หลาย และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับมากกว่าในสมัยอยุธยา โดยที่ผู้ค้าเงินและผู้ที่ไม่ได้เกรงกสิกรรมหมายบ้านเมืองแต่อย่างใด เพราะผู้ที่เสพเงินทึกลงแล้วจะทำการเลิกนั้นยากมากจึงต้องพยายามที่จะชวนชวรายหาเงินมาเสพ เมื่อรัฐทำการปราบปรามเงินจะหาได้ยากขึ้นและมีราคาแพง จึงทำรายได้สูงแก่ผู้ค้าเงินและเกิดการลักลอบค้าเงินขึ้นในที่สุด

ช่วงนี้ประเทศอังกฤษได้ขยายอิทธิพลขึ้นมาแทนที่โปรตุเกสในภูมิภาคแถบนี้ โดยเฉพาะอินเดียนอังกฤษได้เข้าครอบครองแคว้นเบงกอลซึ่งเป็นแหล่งปลุกเงินที่สำคัญของอินเดียน⁶ ดังนั้นพ่อค้าชาวอังกฤษจึงเข้าควบคุมการค้าเงินแทนพ่อค้าชาวโปรตุเกสเพราะมองเห็นความสำคัญของรายได้จากเงิน พ่อค้าชาวอังกฤษจึงพยายามแสวงหากลาค้าเงินในดินแดนที่อังกฤษเข้าไปติดต่อสัมพันธ์ด้วย โดยเฉพาะ

⁵ สุชาติ สวัสดิ์ศรี "ความเป็นมาของขบวนการค้าเงินในเมืองไทย" สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 11: 31 , กุมภาพันธ์ 2516

⁶ ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล "นโยบายเกี่ยวกับเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" สะพาน : รวบรวมบทความทางประวัติศาสตร์ หน้า 90

ในจีนอังกฤษนำเงินเข้าไปค้าขายเพื่อแก้ปัญหาค้าของคน 7 และต่อมาจีนก็กลายเป็นตลาดค้าเงินที่ใหญ่และสำคัญของอังกฤษ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. 2325 - 2352) มีการออกกฎหมายห้ามปรามการเสพเงินและค้าเงินทั้งราชอาณาจักร เช่นเดียวกับกฎหมายในสมัยอยุธยา เพราะพระองค์ทรงเห็นความเดือดร้อนและอันตรายที่เกิดจากเงิน ดังปรากฏในพระราชดำรัสที่ว่า " การสูบเงินนั้นเป็นของไม่ใช้อย่างยิ่ง เป็นบ่อเกิดแห่งความชั่วร้าย คนที่คิดเงินถ้าไม่มีเงินซื้อสุบก็จะขโมยและปล้นเขาเพื่อจะได้เงินมาซื้อเงิน ถ้าคิดเงินแล้วไม่มีเงินสุบก็มักจะล้มเจ็บป่วยจนจนจนถึงตายได้ " 8 แต่อย่างไรก็ตามมาตรการในการควบคุมปรามปรามเงินของพระองค์ทำได้ไม่เต็มที่นัก เพราะท้องที่ราชการหนักในการฟื้นฟูบ้านเมืองให้กลับคืนสู่สภาพเดิม จึงไม่มีเวลาพอที่จะปรามปรามปัญหาเงินอย่างจริงจัง

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. 2352 - 2367) ทรงเห็นว่า การเสพเงินและการค้าเงินไม่ได้ลดลง และทรงตระหนักว่าเงินเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญขึ้น จึงทรงมีพระราชประสงค์ที่จะปรามปรามเงินอย่างรุนแรง โดยโปรดให้ตราเป็นพระราชกำหนดลงโทษผู้ฝ่าฝืนที่รุนแรง ไปจากเดิมเพื่อให้ปัญหาเรื่องเงินหมดไป ดังปรากฏอยู่ใน "พระราชกำหนดห้ามมิให้สูบและซื้อขายเงิน จ.ศ. 1173 (พ.ศ. 2354) " ความว่า " ... ทุกวันนี้ผู้สูบเงินกินเงินหากแล้วพระราชกำหนดไม่ ลงพระราชอาญาคนหากินสูบเงิน กินเงินจนจนขึ้นเป็นอันมาก ที่ยากจนซัดสนทรพิฬหอนจะซื้อเงินกินมิได้ ใจกำเริมเป็นพาลคบหาพากันกระทำโจรกรรม สกตสคมศักดิ์ของยงเบาะ ล้างลัก คีชิงวิ่งราว เอาทรัพย์สินของเครื่องอัญมณีมาขายจำนำเอาเงินซื้อเงิน พอจะได้กินได้สูบรักษาชีวิตไว้ ที่มีทรัพย์สินอยู่สักก็ได้ซื้อเงินสูบกินเป็นนิจคิกทองหลงโลกมักใหญ่ไต่สูงนี้กมั่งมีในใจ เห็นจะได้เกิดสุขโสมนัสขณะมา จำพวกก็นึกเขาในเมรัยประเภทกาล เหตุ

7 จันทรฉาย ภคธชิตม ประวัติศาสตร์บทบาทของจีนต่อกิจการของโลก หน้า 18

8 พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า 228 - 229

ว่ามิวเนามีโคคิอานกระทำมาหากินสะสมกองกุศลที่จะยกตนออกจากภพ มีเทกองสร้างใจจิวิชเวรกรรมจะนำคนไปสู่ทุกข์หาประโยชน์ไม่ เถิงจะทำราชการณรงค์สงครามฉลองพระเดชพระคุณเล่าก็อาไศรยเดินถ้าไม่มีจะสู้บจะกินก็ให้เกิดอาเจียนคลื่นเหียนให้ท้าวหิวอ่อนหลบหลีกนอนเอาราชการมิได้ข้างก็ให้ปากควนร้อนหนาวทวนทวายลงท้องตายก็มี... แต่หนีไปเมื่อนำห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบเดินกินเดินซื้อเดินขายเดิน แลเป็นผู้สมซื้อสมขายเป็นอันขาด ถ้ามิพึงจับได้แล มีผู้ฟ้องร้องพิจารณาเป็นสัจจะให้ลงพระราชอาญาเข็ญ 3 ยก ทะแวมก 3 วัน ทะแวมเรือ 3 วัน ธิบราชาทวิบุตรภรรยาแลทรัพย์สินของให้สิ้นเชิง ให้ส่งตัวไปเป็นทาสทาสข้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจมิให้เอาความมาว่ากล่าวกันจะให้ลงพระราชอาญาเข็ญ 60 ที ถ้าผู้ใดมีเดินอยู่ก่อนยังมีโคคิอานมากน้อยเท่าใดจะขายให้เร่งเอาออกไปขายแก่นานาประเทศเมืองนอกให้พ้นแวนแคว้นกรุงเทพมหานคร... ถ้าผู้ใดมิพึงจับได้จะเอาตัวเป็นโทษโดยโทษนาโทษ " 9

ความพระราชกำหนดนี้จะได้เห็นว่ามิบหลงโทษผู้ฝ่าเดินสูบเดิน ซื้อขายเดินไว้สูงมาก คือมีการกำหนดโทษทั้งแก่ลงพระราชอาญาเข็ญก็ และนำตัวไปประจานทั้งทางบกทางน้ำอย่างละ 3 วัน จนถึงโทษบริบุตรภรรยา และทรัพย์สินมาเป็นของหลวง ส่งตัวไปเป็นทาสทาสข้าง ผู้ที่สมรู้ร่วมคิดจะถูกลงโทษ คือ เข็ญ 60 ที มีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีเดินอยู่ก่อนสามารถนำเดินมาจำหน่ายให้แก่รัฐได้โดยไม่มีควมผิด และรัฐจะเป็นผู้นำเดินส่งไปขายยังต่างประเทศอีกทีหนึ่ง เพื่อที่จะนำเอาเงินนั้นมาบำรุงประเทศอีกทีหนึ่ง 10

ในสมัยนี้บริษัทยินเคียตะวันออกของอังกฤษได้ส่ง จอห์น ครอบฟอร์ด มาเจรจาเปิดสัมพันธไมตรีกับไทย เมื่อ พ.ศ. 2365 โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ 3 ประการ คือ คำนการค้า ปัญหาเมืองไทรบุรี และเพื่อสำรวจภูมิประเทศของไทย ในเรื่องการค้าขายนั้นบริษัทยินเคียตะวันออกมีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหาตลาดค้าเดินแดงเข้ามาค้าขาย ทั้งปรากฏในเอกสารของ ครอบฟอร์ด ตอนหนึ่งว่า

9 สมเด็จพระยาพิชัยราชาภาพ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2 เล่ม 1 หน้า 72 - 74

10 พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ล.ก. หน้า 230

" ... ถ้าหากเราประสบความสำเร็จในการ ซักความกลัวของรัฐบาลสยามและอินโดจีนเกี่ยวกับ การติดต่อกับชาวตะวันตก และสามารถที่จะส่งเสริมให้มีการประกอบการค้าโดยเสรีแล้ว เราก็อาจหวังได้ว่าเราจะมีตลาดสินค้าจำพวกขนสัตว์ สินค้าฝ้าย เหล็กที่ยังไม่ได้ถลุง ฝิ่นจากเบงกอลและ สินค้าอื่นๆ... " 11 แต่การมาเจรจาของทรอฟอร์ดครั้งนี้ประสมกับความล้มเหลว เนื่องจากผล ประโยชน์ที่ซัดกัน นโยบายที่จะใช้ไทยเป็นแหล่งระบายฝิ่นยังไม่ประสบความสำเร็จ และเนื่องจากการที่บริติชอินเดียนตะวันออกของอังกฤษมีนโยบายที่จะค้าฝิ่นอย่างเปิดเผย และจากการที่อังกฤษได้ กลายเป็นมหาอำนาจใหม่ที่โปรตุเกส ฮอลันดา และฝรั่งเศสในภูมิภาคเอเชีย ทำให้การค้าฝิ่น ในภูมิภาคนี้ของอังกฤษแพร่หลายมากขึ้น

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367 - 2394) เป็นระยะ ที่ไทยมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนเป็นอย่างมาก และเป็นระยะที่อังกฤษนำฝิ่นจากอินเดียเข้าไป บังคับขายในเมืองจีนมากขึ้น ทำให้พวกจีนตามเมืองชายทะเลสูบฝิ่นติดแพร่หลายมากกว่าก่อน 12 การนำฝิ่นไปบังคับขายในเมืองจีนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดสงครามฝิ่นระหว่างจีนกับอังกฤษ (พ.ศ 2382 -2385) จีนเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ดังนั้นการค้าขายฝิ่นในเมืองจีนจึงแพร่หลายยิ่งขึ้น เมื่อ ชาวจีนทยอยเข้าสู่ประเทศไทยก็นำการไร่และการสูบฝิ่นเข้ามาในไทยด้วย และกลายเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้มีคนไทยสูบฝิ่นมากขึ้น แม้ในหมู่ของชนชั้นสูงที่เป็นเจ้า ขุนนางก็มีการสูบฝิ่น 13

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์อย่างแน่วแน่ที่จะปราบปราม การค้าฝิ่นให้หมดไปจากสังคมไทย ทรงเห็นว่าฝิ่นมาจากต่างประเทศถ้าปราบปรามมิให้มีการค้าฝิ่น

11 จอห์น ทรอฟอร์ด เอกสารของทรอฟอร์ด แปลโดย ไพโรจน์ แม้นกิจ หน้า 4

12 สมเด็จพระยาค่างราชานุภาพ " อังยี " นิทานโบราณคดี หน้า 263

13 ก .

14 John Bowring The King and People of Siam

ผู้ที่สู้รบกันอยู่ก็จะเลิกสู้รบไปเอง และนับว่าเป็นการป้องกันมิให้มีผู้เสียดินรายใหม่ๆเกิดขึ้น¹⁴ ในสมัยนี้จะมีการปราบปรามดินอย่างเข้มงวดจริงจัง มีการพิมพ์หมายประกาศลงวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2382 ห้ามสู้รบและค้าขายดิน จำนวน 9000 ฉบับแจกจ่ายไปตามหัวเมืองทั่วราชอาณาจักร และส่งไปตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ Singapore Free Press ฉบับวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2382¹⁵ มีบทลงโทษที่รุนแรงที่สุดสำหรับผู้ค้าดินถึงขั้นประหารชีวิต แต่ก็ไม่สามารถลบล้างเหตุเรื่องเดิมลงได้ มีการเผาเงินคืบ 3700 หาบเศษ เงินสุก 2 หาบเศษ ที่เอามาจากหัวเมืองต่างๆ เช่น ฉะเชิงเทรา นครนายก ปทุม ชลบุรี ละมุน ระยอง สาครบุรี สมุทรสงคราม นครชัยศรี ชุมพร อดุลยธานี ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง พังงา ขึ้นที่ทุ่งพระเมรุในปี พ.ศ. 2382¹⁷ ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่ประเทศจีนได้สั่งให้เผาเงินและเป็นชนวนให้เกิดสงครามระหว่างประเทศจีนกับอังกฤษ การเผาเงินครั้งนี้มีการกระทำเป็นพระราชพิธีสังเวทเพศจ้ำให้ช่วยบันดาลมิให้มีการนำเงินเข้ามาในพระราชอาณาจักรมีการสามแห่งผู้สู้รบชายกินเงินไว้ด้วย ดังปรากฏอยู่ใน "ประกาศพระราชพิธี" " ... ขอเชิญเทพเจ้าทั้งปวงประชุมเชิญกันมาสถิตในพระที่นั่งที่นี้ให้พร้อมเพียงกัน อย่าให้บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งอยู่ในกรุง เทพฯและนานาประเทศทั้งปวงล่วงลัดเอาเข้าเงินเข้ามาจำหน่ายซื้อขายในกรุง-เทพฯนี้เป็นอันขาด ถ้าบุคคลผู้ใด... ขืนลอบลักเอาเงินเข้ามาจำหน่ายซื้อขายในกรุง เทพฯและนิยมตามชนมพประเทศหัว เขตแดนกรุง เทพฯนี้ก็ขอให้เทพเจ้าทั้งปวง... จงเข้าลิจิตชักนำผู้กระทำผิดไปสู่ที่อื่น อย่าให้เข้าเงินพระราชอาณาจักรล่วงเขตแดนเข้ามาได้ ขอเทพเจ้าจงช่วยบันดาลให้เกิดการวิบัติต่างๆ

14 John Bowring The Kingdom and People of Siam

Vol II p.370 อ้างใน ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล ล.ก. หน้า 92

15 ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล น.ก.

16 เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 เล่ม 2

หน้า 3

17 จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ หน้า 196 - 197

ในทางน้ำ ทางบก บุคคลผู้ใดอาจสามารถเอาเงินซ่อนหนีบเข้ามาด้วยอุบายถ่ายเพระการใดๆขอ
เทพเจ้าคลจิติให้มีผู้มาสอบสวนเสียจับเอาทั้งบุคคลผู้นั้นให้จงได้ ... " 18

จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามหามาตรการในการป้องกันและปราบปรามเงินให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย โดยใช้ทั้งวิธีการที่รุนแรง คือ การประหารชีวิตและทางคันจิใจโดยการสามแซงผู้ฝ่าฝืน แต่ปัญหาเงินก็ยังคงมีอยู่ การปราบปรามอย่างเข้มงวดทำให้เงินหายากและมีราคาสูง นอกจากนี้การค้าเงินยังทำกำไรให้แก่ผู้ค้าเงินเป็นอย่างมาก จึงเป็นสาเหตุนำไปสู่การลักลอบค้าเงิน โดยกลุ่มของชาวจีนที่เรียกว่า " อั้งยี่ " 19 ตามหัวเมืองชายทะเลที่ไม่มีมีการตรวจตราจากเจ้าหน้าที่ คอยรับเงินจากเรือสำเภามาจากจีนแล้วปลอมปนกับสินค้าอื่นส่งเข้ามายังหัวเมืองใกล้กรุงเพทฯซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ หลังจากนั้นก็ลักลอบค้าเงินเป็นรายย่อยเข้ามาในเมืองหลวง 20

นอกจากนั้นนโยบายเกี่ยวกับเงินในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะขจัดปัญหาเงินให้หมดสิ้นไป ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในสนธิสัญญาต่างๆที่ทำกับฝรั่งชาวยุโรป และ อเมริกัน เช่น สนธิสัญญาเบอร์นี และ สนธิสัญญาที่ทำกับอเมริกา พ.ศ. 2346 ซึ่งได้ระบุไว้ว่า ทั้งสองฝ่ายจะไม่นำเงินเข้าไปค้าขายในดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง และมีสิทธิจะยึดเงินในเรือสินค้าถ้าหากตรวจพบ

18 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมบัตินิพนธ์ ประกาศพระราชพิธี เล่ม 2
หน้า 2 อังในวิทย์ เทียงบูรณธรรม ล.ก. หน้า 90

19 อั้งยี่ เป็นสมาคมที่เกิดขึ้นในเมืองจีนมีชื่อเดิมว่า เทียนคี่หวย ได้แพร่หลายเข้ามาสู่เมืองไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อพระองค์ทรงใช้นโยบายปราบปรามปัญหาเงินอย่างเข้มงวด ทำให้เงินหายากและมีราคาสูง ชาวจีนจึงคิดรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อค้าเงิน โดยเฉพาะตามหัวเมืองชายทะเล กลุ่มอั้งยี่ถูกรวบปราบลงได้ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
อังใน สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ ล.ก. หน้า 263 -264

20 ก. หน้า 264

เพื่อให้การปราบปรามเงินได้ผล พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวางนโยบายใหม่คือ จะไม่ลงโทษผู้ค้าเงินและสูบเงิน หากนำเงินมามอบให้แก่พระคลังท่าซ้าย นอกจากนี้พระองค์ทรงสนับสนุนให้คนที่เคยค้าเงินหันไปค้าสินค้าอื่นแทน โดยการประกาศยกเลิกสินค้าต้องห้ามบางชนิด เช่น ไม้แดง พริกไทย นอแรด งาช้าง กระวาน และเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปค้าขายได้²¹ มีการส่งเจ้าพนักงานกรมท่าคอยควบคุมเงินในเรือของเจ้าภาษีที่จะเข้าไปค้าขายในกรุงเทพฯ นี้ยกเว้นเรือของชาวยุโรปและชาวอเมริกัน²²

2.4 สรุป

การที่เงินเข้ามามีบทบาทจะก่อให้เกิดปัญหาในสังคมและผู้ปกครองทุกยุคทุกสมัย มีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามมาโดยตลอด และได้พยายามทุกวิถีที่จะขจัดปัญหานี้ให้หมดไป โดยใช้วิธีการปราบปรามที่เข้มงวดและมีบทลงโทษที่รุนแรง ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาการลักลอบค้าขายเงินโดยกลุ่มฮ้างยี่ และได้สร้างความยุ่งยากแก่การปกครองในเวลาต่อมา แทนนโยบายเงินของผู้ปกครองไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง เป็นการค้าเงินอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยเจ้าภาษีนายอากรสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

21 สุภีร์กัณท์ เลิศพานิชย์กุล ล.ค. หน้า 196 - 197

22 จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ หน้า 196 - 197

บทที่ 3

วิเคราะห์นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(พ.ศ. 2394 - 2411)

เงินเป็นปัญหาสำคัญของผู้ปกครองไทยตลอดมา โดยที่ไม่สามารถซักให้หมดไปได้ แม้ว่าจะมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างรุนแรงและปราบปรามผู้ค้าอย่างเข้มงวดก็ตาม ความนิยมในการซื้อขายและเสพเงินก็ยังคงมีอยู่ต่อไป และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเพราะเมื่อเสพเงินตักแล้วจะเลิกได้ยาก ผู้เสพจึงพยายามชวนขายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินโดยไม่ไค้คำนึงถึงโทษที่จะได้รับ และเมื่อรัฐทำการปราบปรามผู้ค้าและผู้เสพเงินอย่างเข้มงวดก็ให้เกิดปัญหาการลักลอบค้าเงินเถื่อนโดยกลุ่มฮ้างยี่ ซึ่งเป็นปัญหาในการปกครองและเป็นปัญหาสังคมในเวลาต่อมา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์สมบัติต่อจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2394 ในปีแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์พระองค์ทรงนำปัญหาเรื่องเงินขึ้นมาดำเนินการพิจารณาแก้ไขโดยทรงร่วมปรึกษากับคณะขุนนางผู้ใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย กรมสมเด็จพระเชษดาภิเศก กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ กรมพระพิทักษ์เทเวศน์ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ และเจ้าพระยานิกรบดินทร์ โดยเห็นควรมิให้มีการค้าขายเงินในพระราชอาณาจักร¹ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายเดิมที่ประกาศห้ามมิให้ซื้อขายหรือสูบเงินในพระราชอาณาจักรของผู้ปกครองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นพระองค์และคณะขุนนางผู้ใหญ่ได้วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับนโยบายเงินไว้ดังนี้คือ

- 1) ให้เจ้าภาษีทั้งโรงกงสี ซื้อ ขายเงินในราคาพอสมควร

¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร จดหมายเหตุพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เลขที่ 53 จ.ศ. 1213 พระราชบัญญัติเงิน อ้างในบัณฑิต อินทรชัยศรี พระบรมราโชบายด้านการปกครองที่จะสร้างความมั่นคงในพระราชอาณาจักรของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394 - 2411) หน้า 68

2) ห้ามมิให้เจ้าภาษีชายฉิ่นแก่คนไทย มอญ ลาว เขมร ญวน พม่า ทวาย แยกพราหมณ์ และโปรตุเกส หากมีการฝ่าฝืนจะถูกลงโทษเจ้าภาษีโดยปรับใหม่เป็น 10 เท่า ของราคาฉิ่น ใหม่ที่ปรับไค้ครั้งหนึ่งจะให้เป็นรางวัลแก่ผู้แจ้งความ ส่วนที่เหลือจะนำเข้าไปเป็นพินัย หลวง พร้อมทั้งให้ลงโทษเขียนผู้ลักลอบซื้อขายฉิ่นคนละ 30 ที

3) หากบุคคลที่รัฐบาลประกาศห้ามมิให้เสฟฉิ่นจ้างวานชาวจีนให้ช่วยซื้อฉิ่นแทน ตนจะลงโทษทั้งผู้จ้างวานและผู้รับจ้าง

4) เจ้าภาษีต้องควบคุมดูแลมิให้มีการลักลอบค้าฉิ่นเถื่อนทั้งในส่วนกลางและหัว เมือง โดยที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะให้ความร่วมมือกับเจ้าภาษีในการปราบปรามผู้ค้าฉิ่นเถื่อน ฉิ่นและ ผู้ลักลอบค้าฉิ่นที่ถูกจับไค้รัฐจะมอบให้แก่เจ้าภาษี และให้สิทธิเจ้าภาษีในการนำผู้ลักลอบค้าฉิ่นไปใช้ งานในโรงภาษี นอกจากนี้ไค้มอบหมายให้เจ้าภาษีจ้างเรือและคนออกลาดตระเวนชายฝั่งทะเลทั้ง ก้นตะวันออกและตะวันออก เพื่อป้องกันและกักจับการลักลอบซื้อขายฉิ่น ฉิ่นที่ถูกจับไค้บริ เวณชายฝั่ง เจ้าภาษีต้องคิดเป็นราคาฉิ่น เพื่อมอบเป็นรางวัลให้แก่ผู้ลาดตระเวน ส่วน เจ้าของฉิ่นนั้นรัฐให้สิทธิ เจ้าภาษีในการกักขังไว้ใช้งานในโรงภาษีไค้

5) ให้รางวัลแก่ผู้นำจับผู้ลักลอบซื้อขายฉิ่น และหากผู้นำจับแจ้งความเท็จจะถูก ลงโทษโดยการปรับใหม่เท่ากับผู้ลักลอบซื้อขายฉิ่น

6) เรื่องของพ่อค้าชาวจีนและขุนนางที่ไปค้าขายต่างประเทศมีสิทธิที่จะซื้อฉิ่น เข้า มาในพระราชอาณาจักรไค้ครั้งละ 5 บัก และให้เจ้าภาษีรับซื้อไว้ทั้งหมดในราคาบักละ 10 ซั้ง ถ้า เรือลำใดซื้อเกิน 5 บัก ให้เจ้าภาษีรับซื้อส่วนที่เกินไว้ทั้งหมด และให้จ่ายเงินค่าฉิ่นส่วนที่เกินหลัง จาก 1 ปีล่วงไปแล้ว

7) ห้ามเจ้าภาษีซื้อฉิ่นจากเกาะสิงคโปร์ ปีนัง แล้วเปลี่ยนบรรทุกสำเนาไป เมืองจีน

8) สำเนาหลวงที่ไปค้าขาย นายกำนันที่เป็นชาวจีนมีสิทธิซื้อฉิ่นเข้ามาในพระ- ราชาอาณาจักรไค้ครั้งละ 5 บัก แต่ต้องขายฉิ่นให้แก่เจ้าภาษี ผู้ที่ละเมิดกฎข้อนี้จะถูกลงโทษโดยการ ปรับใหม่ สำหรับบักลสเรือไม่มีสิทธิที่จะซื้อฉิ่นเข้ามา

9) เรือกำปั่นของพ่อค้าชาวอังกฤษ ฮอลันดา โปรตุเกส ฝรั่งเศส และอเมริกันที่เข้ามาค้าขายในกรุงเทพฯหรือหัวเมืองชายทะเล หรือพ่อค้าชาวต่างชาติที่เข้ามาทางบก² ถ่านำเงินเข้ามาในพระราชอาณาจักรก็ให้แจกจ่ายเงินแก่เจ้าภาษี หากเจ้าภาษีต้องการจะซื้อเงินเหล่านี้ไว้ก็ให้ซื้อโดยวิธีการใช้สินค้าแลกเปลี่ยน และหากเจ้าของไม่ต้องการขายก็ให้นำกลับออกไปห้ามมิให้นำเงินนี้ไปขายแก่ประชาชนผู้ละเมิดกฎข้อนี้ เจ้าภาษีมียศจับตัวเพื่อนำส่งแก่เจ้าพนักงานกรมท่า เงินที่เก็บของกลางให้รับเผาไฟและผู้อยู่ชดถูลงโทษโดยการปรับใหม่³

จากกฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้อาจจะสังเกตได้ว่า รัฐบาลเปิดโอกาสให้มีการเสฟเงินและค้าเงินได้โดยไม่ผิดกฎหมาย โดยมีเจ้าภาษีเป็นผู้ดำเนินการและรัฐเปิดโอกาสให้มีการเสฟและค้าเงินได้เฉพาะในกลุ่มของชาวจีนเท่านั้น ซึ่งการประกาศนโยบายนี้รัฐมีเหตุผลสำคัญ 4 ประการ⁴

- 1) ต้องการควบคุมปริมาณเงินและกลุ่มบุคคลที่ค้าเงิน
- 2) เป็นการป้องกันมิให้มีผู้เสฟเงินรายใหม่ๆ โดยเฉพาะผู้เสฟเงินที่เป็นคนไทยเกิดขึ้น
- 3) เป็นการปราบปรามกลุ่มอั้งยี่โดยทางอ้อมกล่าวคือ เมื่อการค้าเงินเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายนายภาษีไม่จำเป็นต้องจ้างพวกอั้งยี่เป็นเครื่องมือในการควบคุมหรือลักลอบเงินอีกต่อไป และด้วยวิธีการนี้สามารถทำให้กลุ่มอั้งยี่สลายตัวไปในที่สุดโดยที่รัฐไม่จำเป็นต้องใช้กำลังเข้าปราบปราม
- 4) สามารถหารายได้ส่วนหนึ่งแก่รัฐในการเก็บภาษีเงิน

² พ่อค้าชาวต่างชาติที่เข้ามาทางบกจะเข้ามาทางด่านพม่าแล้วเดินทางเข้าสู่ภาคเหนือของไทยที่ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าชาวอังกฤษ พม่า และมอญ

³ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงพระราชทานภาพ "ตำนานภาษีเงิน" ลัทธิธรรมนิยมต่างๆ
เล่มจบ หน้า 233 - 234

⁴ ประยูร นรการณกุล ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ หน้า 176 - 177

และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2394 เป็นต้นมาภาษีเงินเป็นรายได้ของรัฐอย่างหนึ่ง สังฆราช
 ปาลเลกัวซ์ประมาณว่ารัฐมีรายได้ภาษีเงินปีละ 400,000 บาท⁵ รัฐมีรายได้จากภาษีเงินโดยการเปิด
 ให้มีนายอากรผูกขาดไปต้มและจำหน่ายเงิน ซึ่งนายอากรส่วนใหญ่มักจะเป็นคนบคืชาวจีน และรัฐได้
 ห้างเรือนไขกับนายอากร โดยกำหนดให้นายอากรซื้อเงินคิมจากรัฐบาลเพื่อทำเป็นเงินสุกออกจำหน่าย
 รวมทั้งได้กำหนดคราคาจำหน่ายไว้ด้วย นอกจากนี้รัฐให้สิทธินายอากรในการแต่งตั้งนายตรวจและจำ
 หน่ายเงินปลีกได้ทุกแห่ง⁶

หลังจากที่รัฐบาลประกาศนโยบายขายภาษีเงินได้ประมาณ 4 ปี รัฐบาลอังกฤษได้ส่ง
 เซอร์จอห์น เบาริง เข้ามาเจรจาทำสนธิสัญญากับไทยในปี พ.ศ. 2398 และในมาตรา 8 ของสน-
 ธิสัญญาได้ระบุเกี่ยวกับเงินไว้ดังนี้ คือ " ... เงินเข้ามาเมืองไทยได้โดยไม่ต้องเสียภาษีใดๆ แต่
 ต้องซื้อขายแก่เจ้าภาษีหรือตัวแทนเท่านั้น เงินที่เจ้าภาษีไม่รับซื้อจะต้องส่งออกนอกประเทศโดยไม่
 ต้องเสียภาษีใดๆ ... " ⁷

กล่าวโดยสรุปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนแปลงนโยบายขายเงิน
 โดยทรงอนุญาตให้มีการค้าเงินได้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ กล่าวคือ รัฐ
 ได้กำหนดกลุ่มบุคคลผู้ค้าและผู้เสียเงินให้อยู่ในวงจำกัด ตลอดจนกำหนดปริมาณเงินที่จะซื้อขายกันใน
 ตลาด นอกจากนี้รัฐได้วางมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการลักลอบซื้อขายเงิน ทั้งนี้รัฐคาดหวังว่าจะ
 ขจัดปัญหาเงินให้หมดไปจากสังคมได้ในที่สุด

3.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

5 สังฆราชปาลเลกัวซ์ เล่าเรื่องกรุงสยาม แปลโดย สันต์ โกมลบุตร หน้า 293

6 วิทย์ เทียงบุรณธรรม เงินสี่โรอิน หน้า 93

7 John Bowring The Kingdom and People of Siam Vol II p.220

อ้างอิงใน สุภรทัศน์ เลิศพานิชย์กุล สะพาน: รวบรวมบทความทางประวัติศาสตร์ หน้า 102

สาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระทัยเปลี่ยนแปลงนโยบาย
 ฝืนจากการปราบปรามที่เข้มงวดมาเป็นการเปิดอนุญาตให้ค้าฝิ่นโดยถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งที่พระ-
 องค์เองก็ทราบภัยอันตรายจากฝิ่นเป็นอย่างดี ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงนโยบายฝิ่น
 อย่างสันเชิงครั้งนี้พบว่า มีสถานการณ์บางอย่าง คือ สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และ
 สังคม เป็นปัจจัยผลักดันกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายฝิ่นที่มีมาก่อนหน้านี้

3.1.1 ปัจจัยทางการเมือง

กล่าวได้ว่า การเมืองภายในไม่มีส่วนผลักดันให้มีการตัดสินพระทัยของพระบาทสม-
 เด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะพระองค์ได้รับการสนับสนุนจากขุนนางชั้นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ขุน-
 นางชั้นผู้ใหญ่บางท่านก็เคยเป็นแม่กองชำระฝิ่นและปราบปรามฝิ่นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า-
 เจ้าอยู่หัว ดังนั้นปัจจัยทางการเมืองที่เป็นแรงกระตุ้นให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
 ตัดสินพระทัยเปลี่ยนแปลงนโยบายฝิ่นนั้น จึงเป็นการผลักดันของการเมืองภายนอกเป็นสำคัญ โดย
 เฉพาะแรงกระทบจากประเทศอังกฤษซึ่งมีอิทธิพลสูงมากในภูมิภาคเอเชีย การพิจารณาปัจจัยทาง-
 การเมืองที่เป็นพลังผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายฝิ่นของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัวนั้น จำเป็นต้องย้อนกลับไปศึกษาจากประสงค์ของอังกฤษที่เข้ามาในภูมิภาคเอเชีย และจุดประสงค์
 ที่เข้ามาติดต่อกับไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะการเข้ามาติดต่อกับเจ้าอาชญา
 ทางพระราชไมตรี ของคณะทูตชุดต่างๆ ตลอดจนศึกษาถึงสภาวะทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิ
 ภาคนั้นในช่วงนั้น

ประเทศอังกฤษประสบความสำเร็จจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการใช้ระบบ
 การค้าอย่างเสรีในพุทธศตวรรษที่ 23 ดังนั้นอังกฤษจึงเร่งส่งเสริมอุตสาหกรรมและการค้าเป็นอย่างมาก
 และในขณะนั้นอังกฤษได้สูญเสียอิทธิพล ผลประโยชน์ และอาณาเขตของตนในอเมริกา อังกฤษ
 จึงพยายามแสวงหาแหล่งระบายสินค้าและวัตถุดิบมาทดแทนสิ่งที่สูญเสียไป ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
 แดนทางคานซัสโลกตะวันออกทั้งทวีปอเมริกาธรรมชาติและทวีปอเมริกาหมู่ย์เป็นที่น่าสนใจของอังกฤษเป็น
 อย่างมาก อังกฤษจึงพยายามเข้ามาติดต่อกับค้าและอังกฤษมักจะไข้มนโยบายเรือปืนเป็นหลักในการติด-

ต่อกับประเทศที่ซัดแย้งผลประโยชน์ของตน ซึ่งมีผลทำให้อังกฤษมีอิทธิพลเหนือดินแดนเหล่านี้อย่างรวดเร็ว เช่น ในพม่า อินเดีย และจีน เป็นต้น

อิทธิพลของอังกฤษที่จะมีผลกระทบต่อไทยในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น เริ่มก่อตั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยในปลายปี พ.ศ. 2329 บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้ขอเช่าเกาะหมากหรือป็นังจากสุลต่านไทรบุรีซึ่งขึ้นอยู่กับไทย และต่อมาในปี พ.ศ. 2342 อังกฤษได้บังคับเจ้าดินแดนตรงข้ามกับเกาะป็นัง หรือที่เรียกว่า " สมารังไพร " จากพระยาไทรบุรี การที่อังกฤษเข้ายึดเกาะป็นังและสมารังไพร⁸ และมีท่าที่จะเข้าไปแสวงหาอิทธิพลในแหลมมลายู น่าจะมีผลทำให้การเจรจาระหว่างไทยกับอังกฤษในสมัยต่อมาไม่ราบรื่นเท่าที่ควร

อังกฤษต้องการเช่าเกาะป็นัง เพราะต้องการขยายการค้าจากอินเดียมาสู่จีน ซึ่งเส้นทางการค้าที่สะดวกที่สุด คือ เส้นทางผ่านช่องแคบมะละกา ดังนั้นอังกฤษจึงจำเป็นต้องแสวงหาที่ตั้งสถานีการค้า ที่จอกเรือเพื่อเตรียมเสบียงอาหาร เชื้อเพลิง และซ่อมแซมเรือสินค้ารวมทั้งเป็นที่ตั้งฐานทัพเรือเพื่อป้องกันน่านน้ำมลายูและอ่าวเบงกอล⁹ พระยาไทรบุรีเจรจาเรื่องเกาะหมากกับอังกฤษโดยหวังว่าอังกฤษจะช่วยคุ้มครองไทรบุรีให้รอดพ้นจากอิทธิพลของรัฐใกล้เคียงอื่นๆ รวมทั้งอิทธิพลของไทยและพม่า¹⁰ ต่อมาพระยาไทรบุรีไม่พอใจนโยบายของอังกฤษที่ไม่ช่วยเหลือทางทหารแก่ไทรบุรีและเสียค่ายเกาะหมากจึงขอเลิกสัญญาเช่า และได้พยายามขับไล่อิทธิพลของอังกฤษออกไปจากเกาะหมากแต่ไม่สำเร็จ กองทัพของสุลต่านพ่ายแพ้ต่ออังกฤษ ดังนั้นอังกฤษจึงขอทำสนธิสัญญาใหม่กับสุลต่าน ทำให้อังกฤษมีอิทธิพลและผลประโยชน์เพิ่มขึ้น ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์โจรสลัดข้ามฝั่งไปรบกวานเกาะหมาก อังกฤษเชื่อว่าสุลต่านเป็นใจจึงขอบังคับเจ้าดินแดนตรงข้ามเกาะหมาก

⁸ อังกฤษเรียกเกาะป็นังว่า ปริน ออฟ เวลส์ และเรียก สมารังไพรว่า ไปรสวิน เวลสลีย์

⁹ กิ่งแก้ว นิคมชำ การเจรจาและข้อตกลงระหว่างไทยและอังกฤษที่เกี่ยวกับหัวเมืองมลายูในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่างพ.ศ. 2443 ถึง พ.ศ. 2452 หน้า 12

¹⁰ ก. หน้า 14

ที่เรียกว่า สมารังไพร ในปีพ.ศ. 2342 เป็นที่สังเกตุว่าอังกฤษพยายามเข้ามามีบทบาทแทรกแซงใน
 จีนแคะมากขึ้น และพยายามที่จะขยายอิทธิพลมายังแหลมมลายู กล่าวได้ว่าไทรบุรีเป็นดินแดนที่เป็น
 ทัพเหตุนำไทยไปพัวพันกับอังกฤษโดยตรง ดังปรากฏชัดอยู่ในจุดประสงค์ของคณะทูตอังกฤษที่เข้ามา
 คิกคอกกับไทยจะมีปัญหาเรื่องเมืองไทรบุรีรวมอยู่ด้วย และการมีผลประโยชน์ของอังกฤษในไทรบุรี
 ทลอคจนดินแดนในแหลมมลายูอื่นๆทำให้อังกฤษพยายามเข้าครอบงำและผนวกดินแดนเหล่านี้ มาเป็น
 ส่วนหนึ่งของจักรวรรดิอังกฤษ ซึ่งปรากฏชัดชัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและ
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การขยายอิทธิพลของอังกฤษในมลายู ทำให้ไทยเกรงว่าเจ้าพระยาไทรบุรีจะไป
 เข้ากับอังกฤษ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาบวรราชมารชา
 (น้อย) ยกทัพไปผนวกหัวเมืองไทรบุรีและขยายอำนาจเข้าไปในเปอร์ดูลิง ในปี พ.ศ.
 2364 เจ้าพระยาไทรบุรี (ควนกูประจักษ์) และสมัครพรรคพวก 4000 - 5000 คนได้หนีไปพึ่ง
 อังกฤษที่เกาะปีนัง ¹¹ การยกทัพมาตีไทรบุรีของฝ่ายไทยอังกฤษเห็นว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อ
 การค้าและอิทธิพลของตนในแหลมมลายู ดังปรากฏในเอกสารตอนหนึ่งของครอเฟ็ลว่า "...ทำให้
 ดินแดนในเขตอิทธิพลของอังกฤษต้องกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านการค้าและคมนาคม
 ทำให้เสียบียงและสินค้าที่เคยส่งไปไทรบุรีต้องชะงัก ..." ¹²

กรณีเหตุการณ์พระยาไทรบุรีหนีไปพึ่งอังกฤษทำให้ไทยต้องไปคิกคอกเกี่ยวข้องกับ
 บริษัทยินเคียตะวันออกของอังกฤษโดยตรง มาควิส เฮสติงส์ ข้าหลวงอังกฤษที่เบงกอลได้ส่ง จอห์น
 ครอเฟ็ล เข้ามาเจรจาขอทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทยในปีพ.ศ. 2365 และก่อนที่ครอเฟ็ล
 จะเข้ามาเป็นทูต เฮสติงส์เห็นว่าได้ส่งสาส์นมาทามทามรัฐบาลให้แก้ไขระบบการค้าบางประการที่อั้ง

¹¹ จอห์น ครอฟอร์ด เอกสารของครอฟอร์ด แปลโดย ไพโรจน์ แม่นกิจ หน้า

431084

0453

กฤษไมพอใจ แท้ลมเหลว 13 30 SEP 2006

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กรณีเหตุการณ์พระยาไทรบุรีหนีไปพึ่งอังกฤษทำให้ไทยต้องไปติดต่อกับอังกฤษอันเกี่ยวเนื่องกันของอังกฤษโดยตรง มาควิส เอสติงค์ข้าหลวงอังกฤษที่เบงกอลได้ส่งจอห์น ครอบเฟ็ค เข้ามาเจรจาขอทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีกับไทยในปี พ.ศ. 2365 และก่อนที่ครอบเฟ็คจะเข้ามาเป็นทูต เอสติงค์ได้ส่งสาส์นมาทบทวนรัฐบาลไทยให้แก้ไขระบบการค้าบางประการที่อังกฤษไมพอใจแท้ลมเหลว นอกจากนี้ผู้แทนอังกฤษที่นำส่งมอร์แกนมาเป็นพ่อกำในกรุงเทพ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสืบดูเรื่องการค้าและท่าทีของขุนนางข้าราชการไทย ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและดูทางการค้ากับไทย¹⁴

จุดประสงค์ของอังกฤษในการส่งครอบเฟ็คเข้ามาเป็นทูตก็เพื่อเจรจาเรื่องการค้าและต้องการแก้ไขปัญหาเมืองไทรบุรี ในด้านการค้าอังกฤษต้องการที่จะขยายอิทธิพลทางการค้าเพราะเห็นว่าไทยเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสินค้าซึ่งเป็นที่ต้องการของชาติตะวันตกนานาชนิด เช่น น้ำตาลทราย เกลือ พริกไทย และไม้สัก และหากอังกฤษสามารถเข้ามาค้าขายในไทยได้อย่างเสรีก็เป็นประโยชน์อย่างมากแก่อังกฤษ สำหรับปัญหาเมืองไทรบุรีอังกฤษต้องการให้พระยาไทรบุรีกลับมาครองเมืองไทรบุรีตามเดิม การเจรจาไม่ประสบผลสำเร็จเพราะมีความขัดแย้งกันหลายประการ อาทิเช่นใน ด้านการค้าอังกฤษต้องการให้ไทยใช้ระบบการค้าโดยเสรี ซึ่งเท่าเป็นการยกเลิก

¹³ ระบบการค้าของไทยในระบายนั้น คือ ระบบผูกขาดของพระคลังสินค้า ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ 1) การมีเจ้าพนักงานลงไปตรวจเลือกสิ่งของในเรือถ้าเป็นสิ่งของที่ต้องการของกรมศรัยหรือใช้ในราชการก็จะไม่ยอมให้ขายให้แก่ผู้อื่น 2) การกำหนดให้สินค้าบางประเภทเป็นสินค้าของหลวงห้ามเอกชนซื้อขายกันเอง 3) การห้ามสินค้าบางประเภทออกนอกพระราชอาณาจักรโดยเด็ดขาด เช่น ข้าวเปลือก ข้าวสาร

¹⁴ วิไลเลขา นุรณศิริ สิริวิทัน เรื่องวงศ์วาร และศิวพร สุนทรวิภาท คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์ไทย 2 หน้า 98

ระบบผูกขาดของพระคลังสินค้า ฝ่ายไทยจึงไม่ยินยอมและเกรงที่อังกฤษต้องการให้พระยาไทรบุรีกลับ
มาครองเมืองไทรบุรีตามเดิม นั้น ฝ่ายไทยไม่ตกลงเพราะกลัวว่าอังกฤษจะมีอิทธิพลเหนือไทรบุรีแต่
ไทยก็ยอมรับรัฐสิทธิในการเช่าเกาะหมากและสมารังไพรของอังกฤษ

ครอเฟ็คกลับออกไปด้วยความผิดหวัง เขาได้บันทึกไว้ว่า " ... ในการเริ่มการ
ติดต่อทางการ เมืองกับรัฐบาลสยาม เห็นว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเจรจาด้วยความแข็ง
กร้าวและมีน้ำหนัก ... " ¹⁵ และครอเฟ็คได้เสนอว่า ทางแก้ไขปัญหาที่จะมาติดต่อกับไทยนั้นวิธี
ที่ย่ำปลอกภัย และไคน์มากที่สุดก็คือ การใช้เรือรบปิดปากอ่าว ซึ่งถ้าปิดปากอ่าวได้สำเร็จจะ
สามารถเรียกร้องให้รัฐบาลยอมจำนนและยอมทำตามเงื่อนไขทุกข้อที่ได้อธิบายไป ¹⁶

หลังสงครามนโปเลียนประมาณปี ค.ศ. 1805 ซึ่งทรงกบฏรัชสมัยของพระบาทสม -
เด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อังกฤษมีอำนาจมากในฐานะผู้พิชิตนโปเลียนและอังกฤษเริ่มใช้นโยบาย
ล่าอาณานิคมอย่างจริงจัง จนกระทั่งสามารถมีอิทธิพลในเปอร์เซีย (อิหร่าน) อัฟกานิสถาน
และอินเดียส่วนที่เป็นของฝรั่งเศสมาก่อน และได้พยายามขยายอำนาจเข้ามาในเอเชียอาคเนย์
ได้เกาะบีนัง สิงคโปร์ อังกฤษใช้นโยบายแข่งขันกับคัทซ์ทั้งค่านการค้าและแสวงหาอาณานิคมในภูมิ
ภาคนี้ และในที่สุดอังกฤษก็สามารถกำจัดอิทธิพลของคัทซ์ลงได้ ทำให้อังกฤษมีอิทธิพลทั้งเหนือหมู่เกาะ
อินเดียตะวันออก แหลมมลายูเหนือของคาบสมุทรมลายูรวมทั้งมละกาและสิงคโปร์ด้วย นับ
เป็นช่องทางให้อังกฤษขยายอิทธิพลเข้าไปในแหลมมลายู พม่า และจีนในเวลาต่อมา

ก่อนพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยสวรรคตอังกฤษได้ประกาศสงครามกับ
พม่าครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2367 - 2369) เนื่องจากพม่าถูกรุกรานเข้าไปในดินแดนอินเดียของอังกฤษ
บริเวณแคว้นอัสสัมและจิตตะกอง " พม่าศัตรูที่น่ากลัวของไทยและไม่มีใครเอาชนะได้ของไทย " ¹⁷

15 จอห์น ครอเฟ็ค ล.ก. หน้า 42

16 ก. หน้า 112 - 113

17 วอลเตอร์ เอฟ เวลา แผ่นดินพระนั่งเกล้า แปลโดยนิจ ทองโสภิต หน้า 290

ถูกคุกคามอย่างหนักและมีท่าทีจะแพ่งสงครามต่ออังกฤษ และในขณะที่อังกฤษได้ขยายนโยบายเรือในทิศพันสงครามกับพม่า ลอร์ด อัมสเตอร์ดัมข้าหลวงอังกฤษประจำอินเดียได้ส่งร้อยเอก เฮนรี เบอร์นี่ เข้ามาเป็นทูตเจรจากับไทยในปี พ.ศ. 2368 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อังกฤษมีวัตถุประสงค์ 3 ประการในการส่งเบอร์นี่มาเจรจากับรัฐบาลไทย คือ ¹⁸

1) เรื่องพม่า อังกฤษพยายามกีดกันไม่ให้ไทยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติการของอังกฤษในพม่าตอนใต้ และชักชวนไทยเข้าร่วมกับอังกฤษทำสงครามกับพม่า

2) เรื่องหัวเมืองมลายู อังกฤษต้องการให้ไทยยอมรับอำนาจอของตนในป็นังและสมารังไพร และพยายามป้องกันการขยายอำนาจของชาวไทยในหัวเมืองมลายูนอกเหนือไปจากเมืองที่ไทยมีอิทธิพลอยู่ก่อนแล้ว และอังกฤษไม่ต้องการให้ไทยแสวงหาผลประโยชน์ในมลายูแข่งขันกับตน

3) เรื่องการค้า อังกฤษต้องการค้าขายกับไทยในระบบการค้าโดยเสรี ผลจากการที่อังกฤษได้ชัยชนะในพม่า ทำให้รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสามารถทางค่านกกองทัพของอังกฤษ จึงเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนท่าทีและนโยบายที่มีต่ออังกฤษในส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีพระราชประสงค์ให้ทำสัญญากัน ต้องการแต่ให้มีการค้าขายโดยไม่มีข้อผูกมัด และทรงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องค้าขายกับชาติตะวันตก เพราะการค้าที่เป็นอยู่นั้นน่าพอใจแล้ว แต่คณะขุนนางชั้นผู้ใหญ่ประกอบด้วย กรมพระราชวังบวรสถานมงคล (กรมหมื่นศักดิ์พลเสพ) กรมหมื่นสุรินทรรักษ์ เจ้าพระยาพระคลัง เจ้าพระยานครศรีธรรมราช เห็นว่ามีความจำเป็นต้องทำสัญญากับอังกฤษ เพราะเกรงว่าหากไทยไม่ยอมทำสัญญาอังกฤษอาจใช้กำลังบีบบังคับไทยและเกิดการฉ้อพินาทขึ้นได้ เพราะขณะนั้นอังกฤษมีอิทธิพลในพม่าบางส่วนมีผลทำให้พรมแดนพม่าของอังกฤษใกล้ชิดกับพรม

¹⁸ ประสิทธิ์รุ่งเรืองรัตนกุล ผลกระทบของแนวคิดตะวันตกที่มีต่อแนวคิดทางการเมือง ไทยช่วง พ.ศ. 2369 - 2454 หน้า 42 - 43 และ วิไลเลขา บุรณศิริ สิริวิรัตน์เรื่องวงศ์วาร และสิวพร สุนทรวิภาท ล.ก. หน้า 152

แคนไทย และการมีพรมแดนติดกันอาจนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงได้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ที่จะตามมา คณะขุนนางจึงร่วมกันกราบทูลให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงยินยอมทำสนธิสัญญากับอังกฤษ ในที่สุดพระองค์ก็ทรงยินยอมตามความประสงค์ของคณะขุนนาง และทำสนธิสัญญากับอังกฤษในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2369 คือ สนธิสัญญาเบอร์นี ซึ่งนับเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่ไทยทำกับชาติตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์ และกล่าวได้ว่าไทยทำสนธิสัญญาฉบับนี้เพราะต้องการหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกับอังกฤษ เป็นพื้นฐาน แม้ว่าจะต้องสูญเสียผลประโยชน์ไปบ้าง โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางการค้าก็ยินยอมเพื่อเอกราชของชาติ

สาระสำคัญของสนธิสัญญาเบอร์นีมี 2 ประการคือ เรื่องการค้าและเรื่องการเมืองในแหลมมลายู ซึ่งการทำสนธิสัญญาฉบับนี้อาจเป็นไปได้ในลักษณะของความพยายามที่จะป้องกันซึ่งกันและกันเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกรณีพิพาทที่จะมีขึ้น กล่าวคือ ในด้านการค้าไทยยอมให้อังกฤษค้าขายโดยเสรีโดยตรงกับประชาชน ห้ามนำข้าวออกนอกประเทศ ห้ามนำอาวุธยุทโธปกรณ์เข้ามาขายในประเทศ เว้นแต่จะเอามาขายให้แก่อังกฤษและห้ามนำฝิ่นมาค้าขายอย่างเด็ดขาด มีการยกเลิกภาษีเบิกร่องและภาษีขาเข้าขาออกทุกชนิด โดยให้เก็บเฉพาะภาษีปากเรือในอัครวาละ 1700 บาท สำหรับเรือที่บรรทุกสินค้าเข้ามา และเก็บวาละ 1500 บาทสำหรับเรือเปล่าโดยไม่เรียกเก็บภาษีอื่นอีก¹⁹ ส่วนการเมืองในแหลมมลายูอังกฤษไม่สามารถกีดกันอิทธิพลของไทยออกไปจากดินแดนเหล่านี้ โดยที่อังกฤษยอมรับรับรองสิทธิของไทยเหนือดินแดนไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และไทยรับรองสิทธิอังกฤษเหนือปีนังและสมารังไพร และยอมให้เปรัก สลังงอเป็นอิสระ โดยอังกฤษสัญญาว่าจะเจรจากับผู้ปกครองเมืองเหล่านี้ให้ส่งบรรณาการแก่ไทยทุกๆ 3 ปี โดยที่ฝ่ายไทยไม่ต้องเข้ารุกรานดินแดน เพราะการรุกรานของไทยทำให้คนแตกตื่นทั้งบ้านเรือนไร่นา ซึ่งเป็นการขัดต่อผลประโยชน์และการค้าขายของอังกฤษ²⁰ กล่าวได้ว่าสนธิสัญญาเบอร์นีมีส่วนให้อังกฤษยับยั้งการขยายอิทธิพลของไทยลง

¹⁹ ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล ล.ก. หน้า 44 - 45

²⁰ ขจร สุพรรณิช ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยบางกอก หน้า 215

ไม่ทางใด ก็โดยเฉพาะเข้าไปในแหลมมลายูได้สำเร็จ และในขณะที่เดียวกันอังกฤษก็พยายามสร้างอำนาจเข้าไปแทนที่

อย่างไรก็ตามอังกฤษยังพอใจสนธิสัญญานี้ไม่มากนัก เนื่องจากอังกฤษต้องการจะขอสิทธิในการค้าทุกชนิดโดยเสรี แต่เห็นว่าในขณะที่นั้นการเจรจาเป็นไปอย่างลำบากประกอบด้วยอังกฤษมีปัญหาค้านพม่าจึงยอมทำสัญญาเพื่อรอโอกาสที่จะส่งทูตมาเจรจาขอแก้สัญญาภายหลัง ซึ่งก็คือคณะทูตของเซอร์เจมส์ บรุค ในปีพ.ศ. 2393 และคณะทูตของเบาริงในปีพ.ศ. 2398

หลังจากทำสนธิสัญญาเบอร์นีกับอังกฤษแล้ว รัฐบาลได้ทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกาในปีพ.ศ. 2375 โดยมีเนื้อหาสนธิสัญญาเช่นเดียวกับอังกฤษ ทั้งนี้เพื่อให้สหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องถ่วงดุลอำนาจของอังกฤษ²¹ และในปีพ.ศ. 2388 ก็พยายามทักทอกับฝรั่งเศสเพื่อขอทำสนธิสัญญาแต่ไม่เป็นผล

อย่างไรก็ตามเมื่อทำสนธิสัญญาเบอร์นีแล้วอิทธิพลของอังกฤษในประเทศไทยไม่ได้มีเพิ่มขึ้นเลยจนสิ้นสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากอังกฤษมีการค้ากับไทยน้อยลงและมุ่งสนใจการค้าในจีนมากกว่าการค้าในไทย ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงฉวยโอกาสหลีกเลี่ยงการปฏิบัติการค้าตามที่ตกลงไว้²² โดยการให้เอกชนรับผูกขาดการค้ากับภาวชื่อการประเภทต่างๆในรูปของเจ้าภาษีนายอากร ซึ่งส่วนมากเป็นการผูกขาดสินค้าที่ชาวตะวันตกต้องการ เช่น พริกไทย รังนก คีบูก น้ำตาล ซึ่งโดยวิธีการนี้ทำให้รัฐบาลมีรายได้มากขึ้นและการใช้วิธีการนี้ดูเหมือนกับว่ารัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดการค้าอยู่เช่นเดิมโดยการโอนให้เอกชนทำหน้าที่แทน ทำให้พ่อค้าชาวตะวันตกและอเมริกา ได้รับความเดือดร้อนและไม่สามารถซื้อสินค้าได้โดยเสรีหรือซื้อได้บ้างแต่ก็มีราคาสูงมากและเมื่อนำออกจำหน่ายก็กำไรน้อย บางครั้งก็ประสบกับภาวะการขาดทุน กลุ่มพ่อค้าเหล่านี้

21 วอลเทอร์ เอฟเวลา ล.ค. หน้า 254

22 สุภาภรณ์ ศัลลวรักษ์ " พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในประวัติศาสตร์

ไทย " เมืองโบราณ 8 (2) : , เมษายน - กรกฎาคม 2525

นี้จึงร้องเรียนไปยังรัฐบาลของตน นอกจากนั้นกลุ่มขุนนางและชนชั้นสูงในราชสำนักรวมทั้งรัฐบาลเองก็นิยมส่งสาธยายไปค้าขายมากยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องเสียภาษีคั่งนั้นต้นทุนจึงต่ำและขายได้ถูกกว่าพ่อค้าชาวตะวันตก ทำให้พ่อค้าต่างชาติไม่พอใจเพราะไม่สามารถค้าขายแข่งกับกลุ่มพ่อค้าในราชสำนักได้ และท้าวไทยละเมียดสัญญาจึงร้องเรียนไปยังรัฐบาลของตนถึงกล่าวแล้ว

ในขณะนั้นอังกฤษยังไม่พร้อมที่จะแก้ไขปัญหานี้เพราะอังกฤษติดพันสงครามฝิ่นกับจีน และหลังจากชนะสงครามแล้วอังกฤษก็หันมาสนใจในการค้าในไทยเพิ่มมากขึ้น และเห็นว่าควรแก้ไขสนธิสัญญาทางการค้าที่ทำกับไทยปี พ.ศ. 2369 ทั้งนี้รัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอนจึงได้แต่งตั้งเซอร์ เจมส์ บรูคเป็นทูตเข้ามาขอแก้ไขสนธิสัญญาเบอร์นีในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2393 และไคยยื่นข้อเสนอซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัตถุประสงค์ทางการค้าต่อรัฐบาลไทย 4 ข้อ คือ 23

- 1) ขอนำเงินเข้ามาขายในพระราชนาจักร โคยเสรี
- 2) ขอซื้อข้าวออกไปจำหน่ายไคโคยเสรี
- 3) ขอลดพิกัดปากเรือให้เหลือวาระ 500 บาท
- 4) ขอตั้งศาลกงสุลและสิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่คนในบังคับอังกฤษ

การเข้ามาเจรจาขอแก้ไขสนธิสัญญาครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขอคำปรึกษาจากคณะขุนนางเพื่อต้องการทราบถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นในการยอมรับหรือปฏิเสธของบรูค ในที่สุดก็ตกลงว่าจะไม่ยอมผ่อนปรนกับอังกฤษเพราะเห็นว่าเสียเปรียบต่ออังกฤษเป็นอย่างมาก และถ้ายินยอมให้อังกฤษจะทำให้อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลในไทยมากขึ้น บรูคไม่มีโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเพราะพระองค์ทรงพระประชวร การเจรจาเป็นเพียงข้อตกลงกับขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของไทยเท่านั้น²⁴ และการเจรจาดังนี้มีอุปสรรคหลายประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน ข้าว อัครราชทูตและการขอจัดตั้งสถานกงสุล

23 ขจร สุพรรณิช ล.ก. หน้า 220

24 ประกอบด้วยเจ้าพระยาพระคลัง เจ้าพระยาศรีพิพัฒน์ พระยาราชสุภาวดี พระมหา-

แม้ว่ารัฐจะประนีประนอมโดยยอมให้เงิน เป็นสินค้าทองห้ามตั้งปรากฏในร่างสินค้าที่รัฐส่งมาให้ฝ่ายไทย พิจารณา " ข้อ 1 เงินเป็นของทองห้ามมิให้ซื้อขายเลยในแคว้นกรุงเทพฯ ถ้าใครเอาเงินเข้ามาจับ ได้ให้บริบดินั้นเป็นของหลวง และผู้เอามาใหม่ (หมายความว่า ผู้นำเข้ามาจะถูกปรับ) เสียเงิน เหรียญร้อยแผ่น ถ้ามิได้ใช้เงินให้เอาตัวจำไว้กำหนด 6 เดือน " ²⁵ แต่การเจรจาไม่ประสบผล สำเร็จ

ในการเจรจาครั้งนี้เจ้าฟ้ามงกุฎซึ่งทรงผนวชอยู่ได้ทรงเป็นกรรมการในการทรวาง สัญญาที่รัฐเสนอ พระองค์ทรงรู้ภาษาอังกฤษและศึกษาวิทยาการตะวันตกจากคณะบาทหลวงและมีชั้นนารี เชน สังฆราชปาลเลกัวซ์ หมอบล็คเลย์ และทรงสนพระทัยในข่าวคราวของมหาอำนาจตะวันตกอยู่เสมอ จึงทรงทราบความเป็นไปของมหาอำนาจเหล่านี้รวมทั้งสภาพทางการเมืองของประเทศต่างๆ ใน ภูมิภาคเอเชียด้วย พระองค์ทรงตระหนักถึงความเป็นมหาอำนาจของอังกฤษและภัยที่กำลังจะเข้ามาคุก- ความประเทศไทย โดยส่วนพระองค์ทรงต้องการให้ยินยอมตามความประสงค์ของอังกฤษ เพื่อป้องกันมิ ให้อังกฤษเข้ามาบีบบังคับไทย และทรงเห็นว่าการดำเนินนโยบายมิคประเทศไม่ยอมรับอิทธิพลของชาติ ตะวันตกโดยการหลีกเลี่ยงการทำสัญญาที่จะเป็นข้อผูกมัดประเทศไทยเป็นสิ่งลำสมัยและจะเป็นอันตรายต่อ เอกราชของชาติเป็นอย่างมาก พระองค์ได้ทบทวนเรื่องนี้มาจากจีนและพม่าซึ่งไม่ยอมทำตามความประสงค์ ของอังกฤษจนนำไปสู่สงคราม และชาติเหล่านี้เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต่ออังกฤษต้องยอมทำสัญญาที่เสียเปรียบ หลายประการ พระองค์ทรงมีความเชื่อมั่นว่า " ทางเดียวที่ไทยจะรักษาเอกราชและผลประโยชน์ส่วนใหญ่ ของประเทศไว้ได้ ไทยต้องเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ คือ ต้องยอมเปิดประเทศโดยสมัครใจ ยอมให้ สิทธิและความสะดวกต่างๆตามความประสงค์ของชาติตะวันตกที่ต้องการเข้ามาค้าขายกับไทย ถึงแม้จะ เสียผลประโยชน์ต่างๆบางอย่างไปบ้างก็ควรยอมเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้กำลังเข้ามาบีบบังคับไทยและ เมื่อได้รับชัยชนะแล้วก็จะถือโอกาสเรียกร้องเอาผลประโยชน์จากไทยอย่างมากมาย หรือถึงกับเรียกร้อง เอาดินแดนบางส่วนจากไทย หรือเข้าครอบครองประเทศไทยทั้งหมดและสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้อง

²⁵ ประชุมพงศาวดาร เล่ม 35 หน้า 139 - 140

ทำไปพร้อมกับการเปิดประเทศคือ ไทยต้องยอมรับความเจริญก้าวหน้าต่างๆของฝรั่ง เข้ามาปรับปรุงประเทศซึ่งจะทำอย่างรีบด่วน เพื่อให้ฝรั่งเกิดความนับถือว่าชาติไทยเป็นชาติที่มีความเจริญแล้วมิใช่ชาติป่าเถื่อนที่ฝรั่งจะต้องเข้ามาช่วยเหลือโดยการปกครองเสียเอง " 26 แต่ในขณะนั้นพระองค์มิได้มีพระราชอำนาจใดๆที่จะจัดการกับเรื่องนี้ได้ แต่จะอำนวยการประนีประนอมให้กับพระองค์อย่างมากในเวลาต่อมาเมื่อพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์เพราะพระองค์ทรงทราบถึงความต้องการของอังกฤษและพยายามหลีกเลี่ยงนโยบายต่างประเทศที่ไม่ขัดกับผลประโยชน์ของอังกฤษ และในขณะเดียวกันก็ทรงพยายามให้ไทยเสียผลประโยชน์น้อยที่สุด

คณะทูตของเซอร์ เจมส์ บรูค ประสบกับความล้มเหลวและเดินทางออกจากประเทศไทยด้วยความผิดหวังเป็นอย่างมาก บรูคได้บันทึกไว้ว่า " ... การติดต่อกับอังกฤษที่กรมการต่างประเทศจะสิ้นสุดลงจนกว่าความเป็นปรปักษ์ของพวกเขาจะได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ ... " 27 จากบันทึกนี้จะสังเกตได้ว่า บรูคมีทัศนคติในการติดต่อกับไทยแยกได้ 2 ประเด็น คือ ต้องใช้กำลังบีบบังคับไทย หรือ ต้องรอจนกว่าจะมีการผลักดันเปลี่ยนแปลงเสียก่อน ซึ่งอังกฤษก็สนใจที่จะใช้นโยบายประการหลัง และก่อนที่คณะทูตของบรูคจะกลับออกไป (22 ธันวาคม พ.ศ. 2393) คนอังกฤษที่เข้ามาตั้งห้างค้าขายในกรุงเทพฯ ได้ถือโอกาสร้องเรียนต่อบรูคว่าทรัพย์สินของคนอังกฤษในกรุงเทพฯ ไม่ได้รับความปลอดภัย ขอให้เรือรบเข้ามาปิดล้อมสันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สินของคนอังกฤษ 28 เมื่อคณะทูตออกไปฝ่ายไทยได้เตรียมป้องกันกรุงเทพฯ อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะไม่ไว้วางใจในท่าทีของอังกฤษ และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้พระยาศรีสุริยวงศ์ออก

26 วิไลเลขา บุรณศิริ สิริวิรัตน์ เรื่องวงศ์วาร และศิวพร สุนทรวิภาท ล.ก. หน้า 197

27 นันทา วรเนติวงศ์ ชีวประวัติเซอร์ เจมส์ บรูค หน้า 113 อ้างใน บัณฑิต

อินทรชัยศรี ล.ก. หน้า 26

28 ก. หน้า 115

ไปสร้างป้อมเลื้อยขึ้นที่บางจะเกร็ง มีการสั่งปืนใหญ่ 100 กระบอกเข้ามารักษาพระนคร (ราชอาณาจักรระบอบละ 6 ชั้) นอกจากนี้ก็โปรดให้ขุดคลองจากกรุงเทพฯ ไปทะเลเหนือเมืองนครเขื่อนขันธ์ เพื่อสะดวกในการทำสงคราม ²⁹ และในปีนี้เองพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต (2 เมษายน พ.ศ. 2394) ก่อนสวรรคตพระองค์ทรงตระหนักภัยอันตรายอันจะเกิดจากการติดต่อกับชาติตะวันตก จึงได้ทรงตั้งเตือนข้าราชการไทยไว้ดังนี้ " ... การแผ่นดินไปข้างหน้า ... การศึกสงครามข้างญานข้างพม่าก็เห็นจะไม่มีแล้วจะมีก็อยู่แต่ข้างพวกฝรั่ง ให้ระวังให้ค้อย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของชาติก็ควรจะเรียนเอาไว้ก็ให้อาอย่างเขา แต่อย่าให้มันถือเลื่อมใสไปที่เคียว... " ³⁰ ซึ่งการคาดการณ์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นการถูกต้อง เพราะหลังจากสิ้นรัชสมัยของพระองค์แล้วชาวยุโรปเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น และได้ใช้สิทธิพลับบงคับไทยให้ทำตามข้อเรียกร้องของทรอยุ่เสมอๆ โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศสได้ใช้สิทธิพลับบงคับเอาดินแดนในแหลมมลายู เขมร และลาวไปจากไทย ดังปรากฏชัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อเซอร์ เจมส์ บรัคคัลลีออกไปถึงสิงคโปร์แล้ว เขาได้ส่งรายงานลับลงวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2393 ถึงรัฐมนตรีการต่างประเทศ รายงานนี้มี 68 ข้อพร้อมด้วยเอกสารประกอบรายงานแนบติดไปด้วย 46 ชุด ซึ่งข้อความส่วนใหญ่เป็นการเรียกร้องให้รัฐบาลอังกฤษจัดการขึ้น-เค็ดขาดกับรัฐบาลไทย ดังปรากฏชัดในข้อ 12 ของรายงาน ดังนี้ " ข้อ 12 ถ้าหากรัฐบาลสยามไม่ยอมทำตามข้อเรียกร้องของเรา ก็ขอให้ส่งกองทหารเข้าบุกทำลายป้อมปราการในแม่น้ำและยี่พระนครไว้เราก็จะไ้กลับสู่ตำแหน่งบงคับบัญชาต่างๆ สิ่งไม่ก็ขัดต่อผลประโยชน์ของเราในอภิตเราก็รื้อพัน

²⁹ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 2
หน้า 162 - 163

³⁰ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 2
หน้า 187 - 188

จากรูปเสียใหม่ให้เป็นประโยชน์ขึ้น เราก็จะประสบสันติสุขและเสวยสุขจากการค้าขายของประเทศนี้ ซึ่งกำลังเติบโตและสำคัญยิ่งขึ้นทุกวัน " 31

บริติชไมไชชาวอังกฤษคนแรกที่เสนอให้รัฐบาลอังกฤษใช้กำลังบีบบังคับไทย ผู้ที่เสนอคนแรกคือ ครอเพ็ค และต่อมา คือ พอลคาร์ซี วิลเลียม ฮันเตอร์ 32 แต่รัฐบาลอังกฤษไม่เห็นด้วยกรณีของบริติชก็เช่นเดียวกัน ลอร์ด ปาเมอสตันไคบั้นทิกเป็นคำสั่งมาถึงบริติชมีใจความว่า " รัฐบาลอังกฤษไม่เห็นชอบที่จะใช้กำลังหักโหมกับรัฐบาลไทยในขณะนี้ " ซึ่งคำสั่งนี้อาจจะตีความได้ว่าในอนาคตอังกฤษ อาจจะใช้กำลังบีบบังคับรัฐบาลไทยถ้าหากยังดำเนินนโยบายที่ขัดผลประโยชน์ของอังกฤษ 33 การที่อังกฤษไม่ต้องการให้ใช้กำลังบีบบังคับไทยในขณะนั้นอาจเป็นเพราะ

- 1) อังกฤษอาจจะยังพร้อมที่จะใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสิน เนื่องจากอังกฤษอยู่ในระยะการขยายอิทธิพลเข้าไปในมลายู พม่า และจีนซึ่งเป็นตลาดการค้าที่สำคัญยิ่งของอังกฤษ
- 2) ไทยในขณะนั้นคล้ายกับดำเนินนโยบายต่างประเทศ 2 แบบ คือ ทางรัฐบาลจะไม่ค่อยยอมเจรจาด้วยอย่างเป็นทางการ แต่ในขณะเดียวกันเจ้านายชั้นสูงและขุนนางชั้นสูงของไทยก็จะแสดงไมตรีให้การต้อนรับแก่คณะทูตเป็นอย่างดีพยายามปูพื้นฐานของความเป็นมิตรให้ปรากฏโดยที่ราชสำนักมิได้ชักขวางแต่อย่างใด เจ้านายสำคัญที่ติดต่อกับชาวตะวันตกอยู่เป็นประจำ คือ เจ้าฟ้ามงกุฎและเจ้าฟ้าจุฬามณีซึ่งเป็นราชวงศ์ชั้นสูง และเป็นที่ยอมรับกันว่าทรงมีสิทธิในการสืบราชสมบัติ ดังนั้นทำให้ชาติตะวันตกพอจะมีความหวังว่าเมื่อไม่สามารถประสบความสำเร็จในการเจรจากรังนี้ก็จะอาจจะประสบความสำเร็จบ้างในการเจรจากรังต่อไป หรือจนกว่าจะมีการฉลัดเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ นโยบายเช่นนี้ของไทยจึงเหมือนกับว่ารัฐบาลไทยก็รู้ถึงความจำเป็นที่อาจจะต้องทำสัญญาที่เสียเปรียบในอนาคตแต่พยายามหลีกเลี่ยงล่วงหน้าไปก่อน ขณะเดียวกันก็พยายามทำให้คณะทูตไม่รู้ลึกซึ้งแค้นเคืองและเสียกำลังใจ

31 ขจร สุพรรณิช ล.ก. หน้า 162 - 165

32 ก. หน้า 165

33 ก. หน้า 165

ใจจนคิดจะใช้กำลังรบกับไทยด้วย 34

นอกจากนี้เมื่อบริติชออกจากประเทศไทยไปแล้ว สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงมีลายพระหัตถ์ถึงบริติชมีใจความว่าพระองค์ทรงเสียดพระทัยที่ไม่ได้พบปะกับบริติช เพื่อที่จะได้ให้คำแนะนำได้เพราะพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่โปรดให้พระองค์พบปะชาวอังกฤษผู้ใด และพระองค์เองทรงยุ่งกับการแปลและทรวจรวงเอกสารให้ถูกต้อง และทรงกล่าวว่าการที่คณะทูตอังกฤษจะบรรลุลตามความมุ่งหมายนั้นจำต้องเลื่อนจมีนไวย (ชวง บุญนาค) ให้เป็นอัครมหาเสนาบดี แล้วจมีนไวยก็จะกราบทูลแนะนำพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่แต่ในขณะนี้ไม่มีใครทำอะไรได้เลย 35 เมื่อบริติชได้รับลายหัตถ์แล้วก็รีบมีหนังสือลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2393 พร้อมทั้งแนบลายพระหัตถ์ของเจ้าฟ้ามงกุฎไปด้วย ซึ่งจากท่าทีของเจ้าฟ้ามงกุฎน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลอังกฤษที่มีให้ใช้กำลังกับรัฐบาลไทย

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต (2 เมษายน พ.ศ. 2394) กระทบวงการต่างประเทศของอังกฤษก็มีหนังสือลงวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2394 สั่งให้เซอร์เจมส์ บริติชเป็นทูตเข้ามาเจรจาทำสัญญาอีกครั้งหนึ่งกับพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่แต่บริติชก็ไม่ได้เข้ามาเนื่องจากมีปัญหาบางประการทั้งฝ่ายไทยและอังกฤษ กล่าวคือ ฝ่ายไทยขุนนางอยู่กังานพระราชทานเพลิงพระบรมศพและขอให้อังกฤษเข้ามาหลังจากงานนี้ไค่ผ่านพ้นไปแล้ว ขณะเดียวกันอังกฤษมีการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีต่างประเทศ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2398 กระทบวงการต่างประเทศของอังกฤษจึงส่งเซอร์จอห์น เบาริงเข้ามาเจรจาทำสนธิสัญญากับไทย

จากสภาพทางการเมืองระหว่างไทยและอังกฤษจึงกล่าวข้างต้นไค่มีส่วนผลักดันให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนแปลงนโยบายเงินให้สอดคล้องกับความต้องการของอังกฤษซึ่งมีนโยบายที่จะค้าเงินอย่างเปิดเผย เนื่องจากเงินท้าวรายได้ให้แก่บริษัทเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่ออังกฤษไค่สิ่งทีต้องการคือ ค้าเงินไค่อย่างเสรีก็จะเป็นการลดความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างไทย

34 หนองนุช นาศิริรักษ์ " ฝรั่งกับประเทศสยามสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น " ประวัติศาสตร์

7 (1) : 133 , มกราคม - เมษายน 2525

35 ขจร สุขพานิช ล.ก. หน้า 167 - 168

กับอังกฤษไว้ทางหนึ่ง นอกเหนือไปจากการผ่อนปรนให้อังกฤษในค่านอื่นๆ นอกจากนี้การที่เจ้าหน้าที่ของอังกฤษมีส่วนให้การสนับสนุนหรือร่วมมืออย่างลับๆ แก่พ่อค้าชาวจีนที่ลักลอบค้าฝิ่นเถื่อนทำให้ยากแก่การจับกุมของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและเป็นช่องทางให้พวกลักลอบค้าชายฝิ่นทำได้สะดวกขึ้น ซึ่งเห็นได้จากเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจับฝิ่นได้ในเรือพ่อค้าจีน ชื่อ พุกัก แทมิสเตอร์ บอน่า เจ้าเมืองสิงคโปร์ (พงศาวดารบันทึกว่า สิงคโปร์) ได้มีหนังสือมาถึงฝ่ายไทยขอโทษแทนจีนพุกักและขอนำตัวจีนพุกักออกไป และสัญญากับไทยว่าจะห้ามปรามจีนพุกักเอง แทมิสเตอร์ บอน่า ฝักสัญญาจีนพุกักยังคงลักลอบค้าฝิ่นต่อไปทางฝ่ายไทยจับได้ กอลเน็ค เจ้าเมืองคนใหม่มีหนังสือมาขอโทษและขอให้ไทยปล่อยตัวออกไป ³⁶ ก็มีผลสำคัญให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตัดสินพระทัยเปลี่ยนแปลงนโยบายฝิ่นเช่นกัน

จากสาเหตุดังกล่าวในครั้งแรกที่ขึ้นครองราชสมบัติ (พ.ศ. 2394) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้มีการผูกขาดค้าฝิ่นได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายในรูปของเจ้าภาษีนายอากรคิงกล่าวแล้วข้างต้น นอกจากเรื่องฝิ่นแล้วพระองค์โปรดให้ลดอัตราภาษีปากเรือเหลือวาละ 1000 บาทและอนุญาตให้นำข้าวออกนอกประเทศได้ ซึ่งเป็นที่สังเกตได้ว่าพระองค์ทรงยอมตามความประสงค์ของบริวารที่เข้ามาขอแก้ไขสนธิสัญญาเบอร์นีในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และนับเป็นความต้องการของพ่อค้าชาวตะวันตกที่จะให้มีการค้าโดยเสรีด้วย ส่วนเรื่องการค้าตั้งสถานกงสุลนั้นได้แต่ขอลดให้งานถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวผ่านไปก่อน (25 เมษายน พ.ศ. 2395) จึงค่อยมีการเจรจาทำสัญญากัน ³⁷

กล่าวโดยสรุปอังกฤษต้องการได้สิทธิทางการค้าอย่างเสรีในสินค้าทุกประเภทและในทุกๆประเทศที่อังกฤษเข้าไปค้าขายเมื่อไม่ได้ดังประสงค์ก็จะใช้กำลังเข้าบีบบังคับโดยนโยบายเรือในให้ประเทศต่างๆเหล่านั้นยินยอม โดยเฉพาะประเทศในเอเชียส่วนใหญ่แล้วจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ

³⁶ ประชุมพงศาวดาร ล.ค. หน้า 153 - 156

³⁷ ขจร สุขวานิช ล.ค. หน้า 226 - 227

อังกฤษ ซึ่งมีผลทำให้อังกฤษเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคนี้ กรณีของประเทศไทยอังกฤษต้องการได้สิทธิทางการค้าอย่างเสรีซึ่งรวมทั้งการค้าเป็นค้าย ความต้องการหลีกเลี่ยงภัยจากสงครามกับอังกฤษซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคัดสรรพระทัยอนุญาตให้มีการค้าได้โดยไม่มีกฏหมาย

3.1.2 ปัจจัยทางกานเศรษฐกิจ

การทำสนธิสัญญากับต่างประเทศในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนับเป็นการยกเลิกระบบผูกขาดโดยพระคลังสินค้า ทำให้รัฐต้องสูญเสียผลประโยชน์เป็นอย่างมากเพราะแต่เดิมรัฐมีสิทธิเก็บภาษีได้ตามใจชอบและเก็บได้หลายทาง แต่เมื่อทำสัญญาแล้วรัฐเก็บได้เฉพาะภาษีปากเรือเท่านั้น ซึ่งทำให้รายได้ของพระคลังหลวงตกต่ำลง ในขณะที่รัฐต้องการงบประมาณเพื่อการสงครามรักษาเอกราชและอาณาเขต และต้องการงบประมาณเพื่อบำรุงประเทศเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงหาทางเพิ่มรายได้ของประเทศโดยการพยายามเพิ่มอัตราภาษีอากร เปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีอากรในรูปสินค้าและแรงงานจากไพร่มาเป็นรูปเงินตราให้ได้มากที่สุดเท่าที่พระองค์จะทรงทำได้ในขณะนั้น³⁸ ที่สำคัญ คือ ทรงหาทางเพิ่มรายได้ของประเทศโดยการตั้งระบบเจ้าภาษีให้เอกชนผูกขาดการเก็บภาษีสินค้าต่างๆ และส่วนใหญ่จะให้ผูกขาดสินค้าที่ชาวต่างประเทศต้องการ เช่น น้ำตาล มะพร้าว พริกไทย รังนก โดยที่เอกชนผู้เก็บภาษีจะต้องส่งรายได้ส่วนหนึ่งให้รัฐตามจำนวนและเวลาที่กำหนดให้และโดยวิธีการนี้ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเงินประมูลของเจ้าภาษี ดังนั้นเจ้าภาษีเหล่านี้จึงมีฐานะเทียบเท่ากับพระคลังสินค้านั่นเอง ชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวยุโรปและอเมริกันไม่พอใจนโยบายของไทยเป็นอันมาก และได้ฟ้องร้องไปยังรัฐบาลของตนว่าไทยละเมิดสัญญา

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงใช้นโยบายผ่อนปรนกับชาติตะวันตกและไปรคให้ยกเลิกนโยบายผูกขาดสินค้าหลายอย่าง รัฐจึงไม่ใช้ระบบเจ้าภาษีเป็นเครื่อง

มือในการเพิ่มรายได้ของประเทศออกไปอีก แม้ว่าจะระบบเจ้าภาษียังคงมีอยู่แต่ก็เป็นภาระผูกขาดการเก็บภาษีภายในเท่านั้น มีผลทำให้รายได้ของรัฐลดลงขณะที่รัฐจำเป็นต้องใช้เงินในการพัฒนาประเทศ รัฐจึงจำเป็นต้องหารายได้ทางอื่นมาชดเชยส่วนที่เสียไป ดังนั้นการอนุญาตให้มีการค้าเงินในรูปของเจ้าภาษีจึงเป็นทางออกทางหนึ่งของรัฐในการนำเงินรายได้เข้าพระคลังหลวง

นอกจากนี้การที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้นโยบายปราบปรามการค้าและการเสฟเงินอย่างเข้มงวด ทำให้มีการลักลอบการค้าเงินอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะตามเมืองท่าชายฝั่ง บางครั้งกลุ่มพ่อค้าเงินก็ก่อการวิวาทขึ้นทำให้รัฐต้องสูญเสียกำลังคนและทรัพย์สินในการปราบปรามเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นการบ่อนทำลายรัฐอย่างหนึ่ง รัฐตระหนักว่าการปราบปรามไม่ได้ผลและไม่สามารถกำจัดปัญหาได้จึงเห็นควรที่จะเอาผลประโยชน์จากพ่อค้าเงินเถื่อนในรูปของภาษีจากสาเหตุเข้าต้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงอนุญาตให้มีการค้าเงินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

กล่าวโดยสรุปความจำเป็นที่จะต้องใช้แก้ปัญหาความมั่นคง ทำให้ไทยต้องทำสัญญาทางการค้ากับต่างชาติในลักษณะที่เกิดผลกระทบทำให้รายได้ของรัฐลดลงเป็นอย่างมาก การเปิดให้มีการค้าเงินอาจทำให้รัฐมีรายได้ส่วนหนึ่งในรูปของภาษีอากร ชดเชยค่าเสียหายทางการค้าอื่นที่รัฐเสียไปในการทำสัญญากับชาติตะวันตก

3.1.3 ปัจจัยทางสังคม

ในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีชาวจีนจากตอนใต้บริเวณมณฑลกว่างตุง ฟูเกี้ยน และกวางสี้อพยพเข้าสู่เมืองไทยเป็นจำนวนมาก สาเหตุสำคัญเพราะได้รับแรงผลักดันจากความยากลำบากและความยุ่งยากในประเทศของตน เช่น ความอดอยากเนื่องจากภัยธรรมชาติ และความกระทบกระเทือนจากภัยของสงครามกลางเมืองนับตั้งแต่สงครามฝิ่นและกบฏกบฏมวย ทำให้คนแคว้นบริเวณทางตอนใต้ขาดความสงบสุข จึงเป็นเหตุให้ประชาชนจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวต้องอพยพออกไป และส่วนหนึ่งของชาวจีนอพยพก็ไต่หลังไหลเข้าสู่ประเทศไทย เนื่องจากทราบว่าประเทศไทยไม่กีดกันชาวจีน และมีความอุดมสมบูรณ์

ไม่มีภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงเหมาะกับการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ความต้องการแรงงานของกรมกร ทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล เช่น การทำเหมืองแร่ทางภาคใต้ การสร้างวัดและซุกคลองของรัฐก็เป็น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาในเมืองไทยมากขึ้น³⁹ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า อยู่หัวมีชาวจีนอพยพมาสู่เมืองไทยประมาณปีละ 15,000 คน⁴⁰

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนชาวจีนในประเทศไทย พ.ศ. 2365 - 2397

พ.ศ.	ชาวจีน	ประชากรทั้งหมด
2365	440,000	2,790,500
2370	800,000	3,252,650
2378	500,000	3,620,300
2397	1,500,000	6,000,000

ที่มา : William G Skmer, Chinese Society in Thailand p.68-69

อ้างในชจคภย บรมพัฒน์ ชาวจีนในประเทศไทย หน้า 24

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาเมืองไทยจะตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ทั่วไป และในขณะนั้นชาวจีนได้ชื่อว่า เป็น ผู้ที่เสพเงินมากที่สุดในภูมิภาคเอเชีย ดังนั้นเมื่อชาวจีนเหล่านี้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยจึงได้นำนิสัยการ เสพเงินเข้ามาด้วย การคิดเงินแพร่หลายมากขึ้นไม่เฉพาะแต่ในหมู่ชาวจีนเท่านั้น ชาวไทยก็มีการคิดเงิน ทั่วทั้งในกลุ่มของเจ้านาย ขุนนาง และราษฎร ซึ่งนับว่าเป็นการบั่นทอนความมั่นคงของรัฐและทัว- ลายศีลธรรมของประชาชน กล่าวคือ รัฐมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานจากประชาชนในการทำสงคราม และอื่นๆ เมื่อประชาชนคิดเงินเป็นจำนวนมากทำให้รัฐขาดแรงงาน และเมื่อเกิดศึกสงครามอาจพ่าย

³⁹ ชจคภย บรมพัฒน์ ชาวจีนในประเทศไทย หน้า 3 - 4 และพลกุล อังกินันท์ บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 20

⁴⁰ วิไลเลขา บุณศิริ สิริวิรัตน์ เรื่องวงศ์वार และศิวพร สุนทรวิภาท ล.ก. หน้า 116

แพ้แก่ข้าศึกได้ นอกจากนั้นการตีคืบของคนในสังคมจะนำปัญหาต่างๆมาสู่บ้านเมืองได้ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการปล้นสดมภ์ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ที่จะขจัดปัญหาเงินให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย โดยมีการปราบปรามอย่างเข้มงวด ซึ่งทำให้มีผลเกิดการลักลอบค้าขายเงินเถื่อนขึ้นมา เพราะการค้าเงินไค้กำไรสูงและผู้ใช้เสียดค้มักจะเลิกไค้ยากจึงพยายามหาเงินมาเสพจึงมีการลักลอบค้าเงินขึ้นมาควยสาเหตุถึงกล่าวแล้ว อาจจะถูกกล่าวไค้ว่าชาวจีนอพยพมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการลักลอบค้าเงินเถื่อนมากขึ้น นอกเหนือไปจากนโยบายค้าเงินอย่างเปิดเผยของอังกฤษ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การค้าเงินแพร่หลายเป็นอย่างมากในภูมิภาคเอเชีย

รัฐบาลต้องเสียหังกำลังทรัพย์กำลังคนเป็นจำนวนมากในการปราบปรามปัญหาเงินโดยเฉพาะการปราบปรามพ่อค้าเงินเถื่อน ซึ่งมีการลักลอบซื้อขายเงินตามหัวเมืองชายทะเล พวกพ่อค้าเงินเถื่อนเหล่านี้ต่างพยายามแย่งชิงเซตอิทธิพลและผลประโยชน์ในการค้าเงิน จนเกิดเป็นกรณีพิพาทหลายครั้งนับว่าเป็นการสร้างควมวุ่นวายให้เกิดขึ้นในสังคมและการปกครองในเวลาต่อมา กล่าวคือ กลุ่มคนเหล่านี้มีการปล้นสดมภ์และชักชวนการท่างานของเจ้าหน้าที่ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการปราบปรามผู้ลักลอบค้าเงินเถื่อนถึงขั้นรบพุ่งหลายครั้ง เช่น ที่นครชัยศรี และสมุทรสาคร ในปี พ.ศ. 2385 และปี พ.ศ. 2391 ที่ตะเขิงเทราเป็นต้น⁴¹ ซึ่งการปราบปรามแต่ละครั้งรัฐจะเสียทรัพย์สินไปจำนวนมาก ยังทำให้ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงพากันแตกตื่นอพยพหนีเข้าไปเป็นจำนวนมาก⁴² จึงกล่าวไค้ว่าการปราบปรามการลักลอบค้าเงินแต่ละครั้งมีผลกระทบตอสังคมและเศรษฐกิจควย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางคนมีส่วนสนับสนุน และเข้าไปพัวพันกับการค้าและการเสพเงิน เช่น พระยามหาเทพไค้ใช้อำนาจหน้าที่ของตนในการปราบเงินเร้นช่องทางในการแสวงหาเงิน โดยการริคไค้เงินจากผู้ลักลอบแล้วก็ปล่อยตัวไปไม่จับกุม (พวคาวการบันทึกว่่าชื่อ จีนเฝียว)⁴³ พระยา

41 กรมพระยาค่างราชานุภาพ " อั้งยี่ " นิทานโบราณคดี หน้า 264 - 265

42 ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล " นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว " สะพาน : รวมบทความทางประวัติศาสตร์ หน้า 106

43 เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ล.ก. หน้า 123

สงขลาที่มีส่วนร่วมในการค้าเงินและลักลอบสูบบุหรี่ 44 พระยาพิฑูและพระยาวิชิตไกรสรต่างก็คิดเงิน จนถอนตัวไม่ขึ้น 45

กลางไว้ว่าความไม่สงบภายในประเทศที่เกิดขึ้นจากการปราบปรามการค้าเงิน เดือนรวมทั้งการที่มีผู้คิดเงินเป็นจำนวนมาก นับเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนจัดเป็น ปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตัดสินพระทัยอนุญาตให้มีการค้าเงิน ได้ โดยพระองค์ทรงคาดหวังว่าการอนุญาตให้มีการค้าเงินจะทำให้พวกอั้งยี่เลิกซื้อเงินเถื่อนและหันมา ประมูลภาษีรัฐบาลนับเป็นการปราบปรามการค้าเงินเถื่อนไปด้วย นอกจากนี้เจ้าภาษีสามารถช่วยรัฐโดย ทางอ้อมโดยการดูแลและปราบปรามการลักลอบค้าเงินเถื่อน ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของเจ้าภาษี เอนและนับเป็นการปราบปรามอั้งยี่โดยที่รัฐไม่ต้องเสียกำลังคนและทรัพย์สิน เป็นการช่วยประหยัดงบประมาณด้านการปราบปรามของรัฐลงได้บางส่วน และมีกฎเกณฑ์ควบคุมการค้าและการเสฟเงินภายใน ประเทศอย่างรัดกุมมิให้มีคนไทยเสฟเงิน นับเป็นการช่วยรัฐได้อีกทางหนึ่ง กล่าวคือ ทำให้รัฐมีประ- ชากรที่มีคุณภาพสามารถเกณฑ์มาใช้ได้ยามต้องการ

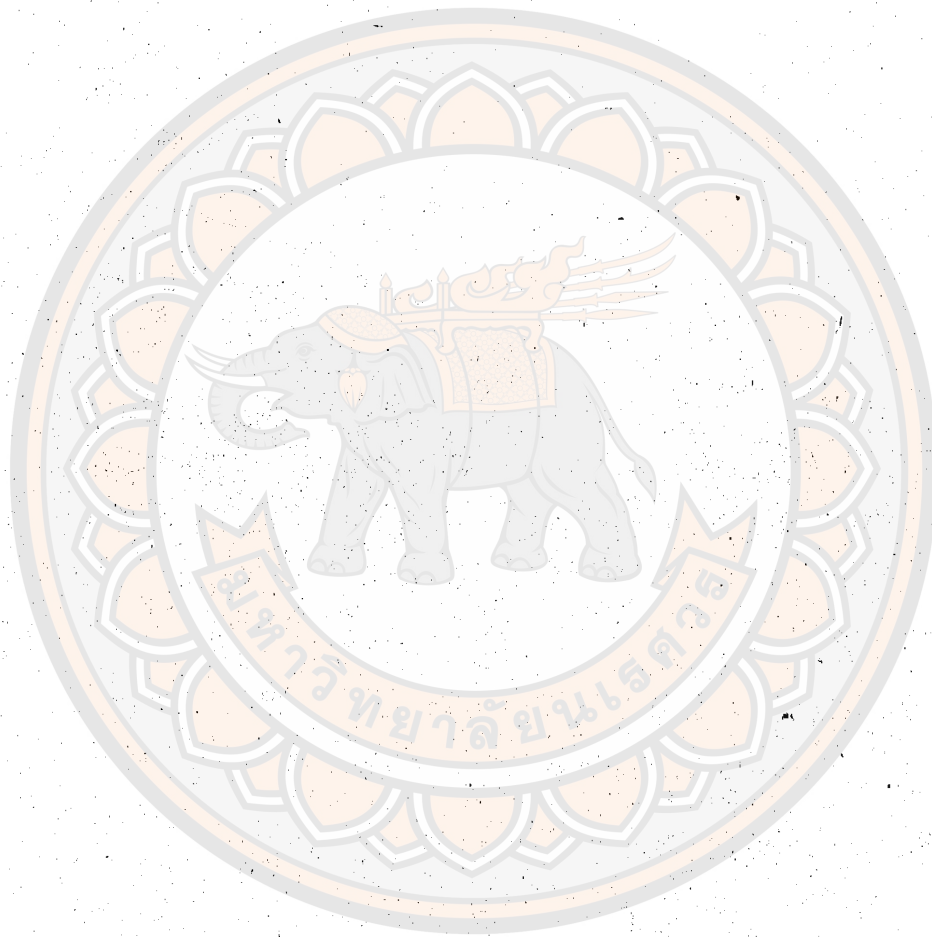
3.2 สรุป

กล่าวโดยสรุป สาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระทัยเปลี่ยนแปลงนโยบายเงินจากการปราบปรามผู้ซื้อขายและเสฟเงินอย่างเข้มงวดมาเป็นการอนุญาตให้มีการค้าเงิน โดยถูกต้องตามกฎหมายนั้น เนื่องจากได้รับแรงผลักดันทางด้านการเมือง โดยเฉพาะพระองค์มีพระ- ราชาประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงการใช้กำลังกับประเทศอังกฤษเป็นสำคัญ นอกจากนี้การที่รัฐเร่งปรับปรุง พัฒนาประเทศแก่ขาดเงินทุนเพราะการทำสนธิสัญญาการค้ากับต่างประเทศทำให้รัฐมีรายได้ลดลง จึง ทรงอนุญาตให้มีการค้าเงินได้เพื่อนำรายได้มาพัฒนาประเทศ และการที่รัฐพยายามปราบปรามการลักลอบ ค้าเงินให้หมดสิ้นไปจากสังคมแต่ไม่ไค้ผล ซึ่งการปราบปรามแต่ละครั้งก็ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้าน

44 จกหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ หน้า 178 - 179

45 ก. หน้า 286

เศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ รัฐต้องสูญเงินทองและผู้คนไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐเห็นว่าทางเดียวที่จะทำได้คือ การอนุญาตให้มีการค้าฝิ่น กลางไคว่ ฝิ่นจึงขายทางกรเมืองมีความสำคัญมากที่สุดใน การกระตุ้นให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนแปลงนโยบายฝิ่น โดยมีปัจจัยทาง เศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมเป็นตัวหนุน

บทที่ 4

ประเมินผลนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอาจกล่าวได้ว่า นโยบายของพระองค์ประสบความสำเร็จแต่เพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ ประสิทธิภาพสำเร็จในการแก้ปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่วนผลทางสังคมประสบกับความล้มเหลว

4.1 ผลในทางการเมือง

นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อให้เกิดผลที่ยิ่งแก่ประเทศ กล่าวคือ สามารถผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างไทยกับอังกฤษ เพราะขณะนั้นอังกฤษเป็นชาติมหาอำนาจและมีอิทธิพลสูงมากในภูมิภาคเอเชีย การมีนโยบายที่ขัดแย้งกับอังกฤษจะก่อให้เกิดผลร้ายแก่ประเทศได้ อังกฤษมีนโยบายที่จะแสวงหาตลาดการค้าอย่างเสรี โดยเฉพาะการค้าฝิ่นซึ่งทำรายได้เป็นจำนวนมากให้แก่พ่อค้าชาวอังกฤษ ซึ่งตลาดค้าฝิ่นที่ใหญ่ที่สุดของอังกฤษ คือ จีน และเมื่อรัฐบาลจีน เข้าขัดขวางอังกฤษก็ก่อให้เกิดสงครามฝิ่นและจีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ มีผลทำให้ตลาดค้าฝิ่นของอังกฤษในประเทศจีนมีแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ต่อมาพ่อค้าชาวอังกฤษได้พยายามขยายตลาดฝิ่นออกไปและพยายามที่จะเปิดการค้าฝิ่นในเมืองไทยแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ พ่อค้าชาวอังกฤษจึงสนับสนุนให้มีการค้าฝิ่นเถื่อนขึ้นมา เนื่องจากการค้าฝิ่นมีกำไรสูงมากตลาดฝิ่นของอังกฤษในประเทศไทยสามารถประมาณปีละ 1 ล้านบาทในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย¹ ซึ่งนับเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก ประเทศไทยเป็นตลาดฝิ่นที่ใหญ่แห่งหนึ่งของอังกฤษ และเมื่อชาวจีนอพยพเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้นในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ปริมาณการเสพฝิ่นจึงมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพราะชาวจีนส่วนใหญ่เป็นผู้เสพฝิ่นคึก จึงเป็นการแน่ใจได้ว่าอังกฤษจะไม่ยอมละทิ้งตลาดค้าฝิ่นในประเทศไทยไปอย่างง่าย ๆ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่อังกฤษได้ส่งคณะทูตของเซอร์ เจมส์ บรัค และซุกของเซอร์จอห์น เบาริง เข้า

¹ จอห์น ครอว์ฟอร์ด เอกสารของครอว์ฟอร์ด แปลโดย ไพโรจน์ แม่นิจ หน้า 105,

มาเจรจากับรัฐบาลเพื่อขอนำเงินเข้ามาค้าขายในพระราชอาณาจักรไทย ก็นั้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเผชิญหน้ากับอังกฤษโดยตรง การอนุญาตให้มีการค้าเงินเป็นทางออกที่ดีที่สุดของไทยในขณะนั้น เพราะการดำเนินนโยบายที่ซัดคับผลประโยชน์ของอังกฤษ อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและสงครามในที่สุด

4.2 ผลในทางก้านเศรษฐกิจ

การอนุญาตให้มีการค้าเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้รายได้ของประเทศเพิ่มขึ้นและสามารถนำรายได้จากภาษีเงินไปทดแทนรายได้ส่วนอื่นๆของรัฐซึ่งลดลงเป็นอย่างมาก หลังจากที่ไคท์ทำสนธิสัญญากับธนาคารชาติยินยอมลดอัตราภาษีปากเรือและยกเลิกการผูกขาดสินค้าบางชนิด สังกษราชพัลลภเลกซ์ ไคท์บันทึกไว้ว่ารัฐเก็บภาษีเงินได้ประมาณปีละ 400,000 บาท ซึ่งนับเป็นรายได้อันดับ 5 ของประเทศ² และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ไคท์บันทึกว่ารัฐเก็บภาษีเงินได้ปีละ 6,000 - 7,000 ซึ่งหรือเท่ากับ 480,000 - 560,000 บาท³ (1 ชั่ง = 80 บาท) จึงกล่าวได้ว่าภาษีเงินได้หารายได้ให้แก่รัฐในแต่ละปีประมาณ 400,000 - 560,000 บาท ซึ่งนับเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก แต่ถ้าจะเปรียบกับภัยที่จะได้รับจากการอนุญาตให้เสพเงินแล้วจะเห็นได้ว่าไม่สมมูลกัน เพราะผลร้ายของการอนุญาตให้เสพเงินนั้นย่อมกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมต่อไปข้างหน้า กล่าวคือ การที่ประชาชนในชาติเสพเงินเป็นจำนวนมากมีผลทำให้ประชากรเหล่านี้มีคุณภาพต่ำ และส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ตกต่ำไปด้วย นอกจากนี้สังคมที่มีคนคิดเงินจะเป็นสังคมที่ขาดศีลธรรมและระเบียบของสังคมซึ่งทำให้ยากแก่การควบคุมและปกครองด้วย

ในขณะนั้นรัฐบาลมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะปฏิรูปบ้านเมืองตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะทำให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าเช่นเดียวกับประเทศในยุโรป และเพื่อให้ประเทศตะวันตกเห็นว่าไทยเป็นชาติที่ทันสมัยมิใช่ชาติป่าเถื่อนที่ชาวตะวันตกจะต้องเข้ามาช่วยเหลือ

² สังกษราชพัลลภเลกซ์ เล่าเรื่องกรุงสยาม แปลโดย สันติ โกมลบุตร หน้า 291 - 294

³ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4 เล่ม 2 หน้า 141

โดยการเข้าปกครองเสียเอง ซึ่งการปฏิรูปส่วนใหญ่จะเป็นการเกี่ยวกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป รวมทั้งการพัฒนาค่านิยม ค่านิยม การชลประทาน เหล่านี้เป็นต้นซึ่งการปฏิรูปบ้านเมืองย่อมหมายถึงการใช้เงินจำนวนมาก และในระยะนั้นรัฐต้องสูญเสียรายได้ที่มาจากต่างประเทศเพราะการทำสนธิสัญญาเบาริง ทำให้รัฐขาดแคลนเงินทุน กล่าวได้ว่ารายได้จากภาษีเงินเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยชดเชยรายได้ส่วนอื่นๆของรัฐที่เสียไปและมีส่วนช่วยให้รัฐบาลสามารถดำเนินการปฏิรูปบ้านเมืองให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ในเวลาต่อมา

นอกจากนี้การอนุญาตให้มีการค้ายังสามรถแก้ปัญหาการนำเงินตราออกนอกประเทศเพื่อซื้อเงินของคนจีน ซึ่งนับเป็นการช่วยเพิ่มเงินคงคลังของรัฐได้ทางหนึ่ง และในการซื้อขายเงินพ่อค้าสามารถนำสินค้าแลกเปลี่ยนได้ จึงทำให้การนำเงินตราออกนอกประเทศลดน้อยลง⁴

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบรายได้ของแผ่นดินและสินค้าประเภทต่างๆในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

อันดับ	ประเภทของรายได้	จำนวนเงิน
1	ค่าแรงแทนรับราชการ	12,000,000
2	อากรสวน	5,545,000
3	อากรนา	2,000,000
	เงินผูกปี่ซื้อมือจีน	-
4	อากรสมพัตสร	5000,000
	ภาษีน้ำมันมะพร้าว	
	อากรสุรา	
	อากรบ่อนเบี้ย	

⁴ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ "ตำนานภาษีเงิน" ลัทธิธรรมนิยมต่างๆ เล่มจบ

อันดับ	ประเภทของรายได้	จำนวนเงิน
5	ภาษีเงิน ภาษีพริกไทย	400,000

ที่มา : สังฆราชपालเลกัวซ์ . เล่าเรื่องกรุงสยาม หน้า 291 - 294

4.3 ผลในทางก้านสังคม

ประเทศโคลัมเบียพลเมืองที่ขึ้นเป็นจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม กล่าวคือ สังคมของคนในชาติจะเป็นสังคมที่ขาดศีลธรรม ประชากรไร้สัมรรถภาพ ขาดความรับผิดชอบและหมกความกระตือรือร้นที่จะดำเนินชีวิตให้ประสบผลสำเร็จและเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยอาชญากรรม เพราะผู้แสพมีแนวโน้มที่จะก่อเหตุร้ายเพื่อแสวงหาเงินทองมาซื้อเงินเสพ นับเป็นการทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชานโดยทั่วไปและก่อความเดือดร้อนให้แก่สังคมด้วย

สังฆราชपालเลกัวซ์ได้บรรยายสภาพของผู้เสพเงินไว้ดังนี้ "... เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งเสพติดอันร้ายแรงนี้ที่มีราคาซื้อขายกันด้วยราคาแพงหูฉี่ก็ต้องฉวยหาขายทั่ว ชายลูกชายเมีย การเสพยาพิษประเภทอย่างซ้านี้ทำให้สั้นกว่าล้งวังชา สุกท้ายก็ทำงานทำการไม่ได้ความอยากเงินนั้นเพิ่มพูนคูณทวีขึ้นทุกวัน ที่สุดก็ต้องหันเข้าลัทธิพฤษ์เพื่อหาเงินซื้อเงิน แล้วก็จบชีวิตลงด้วยความอ่อนเปลี้ยเพลี้ยแรงและสิ้นสุกลงในตระวาง หรือมีเงินนี้การพยายามออกเงินก็ทำให้เกิดโรคมืดเรื่อรังและตายอย่างน่าทุเรศ " 5

กล่าวได้ว่าการดำเนินนโยบายเงินของรัฐที่จะควบคุมปัญหาที่จะเกิดจากเงินในสังคมประสมกับความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ในด้านการจำกัดกลุ่มผู้เสพเงินโดยเฉพาะในหมู่ชาวจีนไม่เป็นผล เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้ว การซื้อขายและการเสพเงินได้ขยายมาถึงกลุ่มคนไทยด้วย 6 นอกจากนี้การ

5 สังฆราชपालเลกัวซ์ ล.ค. หน้า 202

6 สาเหตุที่รัฐบาลห้ามคนไทยเสพเงินเพราะต้องการสงวนทรัพยากรบุคคลของชาติไว้ใช้
ยามจำเป็นและถือว่าคนไทยต้องทำหน้าที่ป้องกันประเทศและไปราชการสงคราม

เสฟเงินไคแพร่หลายเข้าไปในกลุ่มของพระสงฆ์ด้วย เช่น พระสังฆราชวัคสามพระยา ถูกฆราวาสจับไคว่าเสฟเงิน มีผลทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว " ให้เลิกพระสงฆ์และสามเณรที่สูบเงิน " ในปีพ.ศ. 2396 ⁷ และในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐก็มีการสูบเงินกันแพร่หลาย ซึ่งการสูบเงินของข้าราชการนับเป็นผลเสียต่อการปกครองเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อข้าราชการเสฟเงินคึกคักทำหน้าที่ไคไม่สมบูรณ์มีการทุจริตคคโกง และขาดความยุติธรรมเหล่านี้เป็นต้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะขจัดขุนนางที่สูบเงินให้หมดไป จึงทรงออกประกาศ " ห้ามมิให้คนสูบเงินเป็นขุนหมื่นรับเบี้ยหวัด " ในปี พ.ศ. 2396 ⁸

นอกจากนี้พระองค์ทรงออกกฎหมายลงโทษคนไทยที่สูบเงินให้ไว้ทางเบี่ยงเหมือนอย่างชาวจีนและต้องสูญเสียค่าผูกปีแบบชาวจีนแก่เสียแพงกว่า กล่าวคือ คนจีนเสียค่าผูกปีสามปีต่อครั้งในอัตราคนละ 1 ตำลึง ค่าผูกปี 1 สลึง แต่คนไทยที่สูบเงินให้เสียค่าผูกปีสามปีต่อครั้งอัตราคนละ 15 ตำลึง ค่าผูกปี 3 สลึงสำหรับผู้ที่ไคไคเลข และให้เสียในอัตรา 1 ตำลึง กิ่ง ค่าผูกปี 1 สลึง 1 เฟื้องสำหรับผู้ที่ลัเลขแล้ว ⁹ สังฆราชบาลเลกัวซ์ไคบันทึกไว้ว่า " ... คนไทยที่เสฟเงินจะถูกลงโทษโดยให้ไว้มเบี่ยงเหมือนอย่างชาวจีนและต้องเสียส่วยประมาณปีละ 30 ฟรังค์ ถ้าไม่ยอมทำตัวเป็นจีนและไม่เลิกเสฟเงินจะต้องโทษประหารชีวิต" ¹⁰ แต่อย่างไรก็ตามปรากฏว่ามีคนไทยยอมไว้ทางเบี่ยงแบบจีนเพื่อจะไคมีสิทธิสูบเงินเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะเสียค่าผูกปีสูงมากก็ตามจนรัฐบาลต้องออกประกาศ " ให้ชำระคนไทยที่สูบเงิน " ในปีพ.ศ. 2410 ¹¹

สำหรับการควบคุมการลักลอบค้าฝิ่นเดือนก็ประสบความสำเร็จล้มเหลวเช่นกัน ในระยะแรกๆการ

⁷ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394 - 2404 หน้า 31 - 32

⁸ ก. หน้า 86 - 87

⁹ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2401 - 2404 หน้า 7 - 8

¹⁰ สังฆราชบาลเลกัวซ์ ล.ก. หน้า 201

¹¹ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2408 - 2411 หน้า 64 - 66

ลักลอบค้าฝิ่นอาจจะลดน้อยลง เนื่องจากการค้าฝิ่นมีกำไรสูงมากทำให้พ่อค้าฝิ่นที่ไม่ใช่เจ้าภาษีลักลอบค้าฝิ่น
 อีกแม้ว่ารัฐและเจ้าภาษีจะร่วมมือกันปราบปรามแต่ก็ไม่ค่อยผล การลักลอบค้าฝิ่นมีแพร่หลายมากขึ้นในสมัย
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนเจ้าภาษีต้องประสบกับภาวะขาดทุนและขอคืนภาษีในที่สุด

4.4 สรุป

กล่าวโดยย่อผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายฝิ่นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
 อยู่หัวสามารถแก้ปัญหาทางการเมืองที่ก่อกวนประเทศไทยได้สำเร็จ ในด้านเศรษฐกิจก็เช่นเดียวกันรัฐ
 ประสบกับความสำเร็จมีรายได้จากภาษีฝิ่นเป็นอันนับ 5 ของประเทศแต่ผลทางด้านสังคมรัฐไม่สามารถ
 ควบคุมผู้เสพฝิ่นให้อยู่ในวงจำกัดได้และไม่สามารถปราบปรามการค้าฝิ่นเดือนได้ นอกจากนี้การอนุญาต
 ให้มีการค้าฝิ่นมีผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ฝิ่นก่อให้เกิดปัญหาในสังคมเพิ่มมากยิ่งขึ้น
 ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากประกาศฉบับต่างๆของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับเรื่องฝิ่น
 เช่น ประกาศให้เลิกพระสงฆ์และสามเณรที่สูบบุหรี่ในปี พ.ศ. 2396 และประกาศห้ามมิให้คนสูบบุหรี่เป็น
 ขุนหมื่นรับเบี้ยหวัด ในปี พ.ศ. 2397 เหล่านี้เป็นต้น

แม้ว่ารัฐสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจให้ดูสงบไปได้โดยการเปิดให้มีการค้าโดยเสรีแต่การ
 เปิดให้มีการค้าฝิ่นโดยเสรีก็ส่งผลกระทบต่อทางด้านสังคม รัฐไม่สามารถควบคุมการค้าฝิ่นให้เป็นไปใน
 หมู่ชาวจีนชาวจีนเท่านั้น ฝิ่นแพร่หลายเข้าไปในหมู่มุคนไทยแม้ว่าจะมีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับคนไทย
 แ่คนไทยก็ยังติดฝิ่นอยู่มาก รัฐไม่สามารถที่จะควบคุมได้โดยเฉพาะการค้าฝิ่นเดือน แม้รัฐกับเจ้าภาษี
 จะร่วมมือกันปราบปรามการค้าลักลอบค้าฝิ่นเดือนแต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะฝิ่นเดือนทำราคาดีให้แก่ผู้ค้า จน
 ในที่สุดเจ้าภาษีต้องขอคืนภาษีในสมัยรัชกาลที่ 5

บทที่ 5

สรุปนโยบายเงินหลังสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เป็นที่สังเกตได้ว่านโยบายเงินของผู้ปกครองไทยนับตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะเป็นไปในรูปของความพยายามที่จะขจัดปัญหาการเสพเงินให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย แต่ก็ประสบกับความล้มเหลวตลอดมา

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการใช้วิธีการปราบปรามไม่สามารถขจัดปัญหาให้หมดสิ้นไปได้ ประกอบกับรัฐบาลประสบกับภาวะบางประการรัฐจึงเปิดให้มีการค้าเงินได้โดยไม่ผิดกฎหมายและอนุญาตให้เฉพาะกลุ่มชาวจีนเท่านั้น โดยที่รัฐคาดหวังว่าจะสามารถควบคุมปัญหาการใช้เงินให้หมดไปเป็นที่สุด แต่อย่างไรก็ตามรัฐไม่สามารถทำได้ดังประสงค์ ปัญหาเงินนับวันจะเพิ่มทวีมากขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาค่านขึ้นตามมาด้วย

5.1 นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453)

ในสมัยนี้การซื้อขายและการเสพเงินก็ยังคงอยู่ในสภาพเดิม กล่าวคือ มีผู้คนเป็นจำนวนมากเสพและคักเงิน และรัฐยังคงมีรายได้จากภาษีเงินเป็นจำนวนมาก ต่อมาเกิดการลักลอบค้าเงินเถื่อนในกลุ่มของพ่อค้าที่ไม่ใช่เจ้าภาษีอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเงินตำรายได้ให้แก่ผู้ค้าเป็นอย่างมาก มีผลทำให้เจ้าภาษีต้องประสบกับภาวะขาดทุนจึงขอคืนภาษีให้แก่รัฐ ต่อมารัฐได้ออกพระราชบัญญัติเงิน พ.ศ. 2414 โดยกำหนดให้รัฐเป็นเจ้าของภาษีเองและรัฐได้เข้าควบคุมการค้าเงินด้วย แต่ก็ให้สิทธิแก่ชาวจีนประมูลเงินไปขายตามหัวเมืองได้¹ ต่อมาได้มีการจัดตั้งกรมเงินหลวงขึ้นในปี พ.ศ. 2449 เพื่อเก็บภาษีเงินโดยเฉพาะเนื่องจากรัฐมีรายได้จากอากรเงินเพิ่มมากขึ้นและหน่วยงานที่เก็บภาษีเดิม คือ กรมสรรพากรไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้อย่างเต็มที่เพราะต้องเก็บภาษีอากรประเภทอื่นด้วย และในปี พ.ศ. 2450 รัฐได้เข้าดำเนินการจำหน่ายเงินเอง ซึ่งโดยวิธีการนี้รัฐจะได้ประโยชน์ในด้านการควบคุมการค้าและการ-

¹ พิสุทธิ บุญสรวย ประวัติศาสตร์ชาติไทย หน้า 5

เสพเงินแล้ว ยังทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะยกเลิกการเสพเงินในเมืองไทย ซึ่งจะเห็นได้จากพระบรมราโชบายเกี่ยวกับเรื่องเงินของพระองค์ที่ทรงปรารภเมื่อ 11 กันยายน พ.ศ. 2451 ดังนี้ " ยังมีการอีกอย่างหนึ่งซึ่งเราควรทรงมาชำนาน คือ เรื่องเงิน เงินเป็นของให้โทษแก่ผู้สูบ และถ้าไฟรบ้านพลเมืองเป็นคนคิดเงินเป็นจำนวนมากความเดือดร้อนย่อมมีแก่พลเมืองนั้น ข้อนี้ไม่มีที่สงสัยเหมือนจะเป็นแนวความคิดและความประสงค์ของประเทศทั้งหลายโดยมากที่จะห้ามปรามมิให้ไฟรบ้านพลเมืองของทุนสูบเงิน และการห้ามสูบเงินเป็นการยกกอบหลายสถานว่าโดยย่อผลประโยชน์ของแผ่นดินย่อมชากไปเป็นจำนวนมาก อีกประการถ้าจะห้ามปรามอย่างไรคนคิดเงินคิดแล้วน้อยนักจะเลิกได้โดยทันที หรือโดยความเต็มใจของตนเองคงจะชวนชววยลักลอบหาเงินสูบ ถ้ารัฐจะป้องกันการค้าลอบชววยหรือสูบเงินเดือนให้ได้จริงๆ การจกัเพื่อห้ามปรามการสูบเงินก็จะเป็นแต่ชววยเสียเงินแผ่นดินไปโดยไม่มีคุณและประโยชน์ใดจึงประสงค์ความยากที่มีอยู่อย่างว่านี้ เราก็ไม่เห็นควรให้ไฟรบ้านพลเมืองของเราทรุกโทรมไปในความชั่วร้ายเรื่องสูบเงินมากขึ้นทุกที เมื่อตรกรทรงมองเห็นทางที่จะทำได้มีอยู่จึงได้ตกลงที่จะแก้ไขปัญหาวเรื่องเงินให้เป็นไปในทางที่คนสูบเงินน้อยลง และยอมให้ผลประโยชน์จากแผ่นดินที่ได้จากอากรเงินลดลงเป็นลำดับไปจนถึงห้ามและเลิกโดยเด็ดชววยในที่สุด " ² แต่อย่างไรก็ตามพระราชประสงค์นี้อาจดำเนินไปได้นสำเร็จเพราะพระองค์สวรรคตเสียก่อนแทนโบายของพระองค์ก็มีการสานต่อในสมัยหลัง รัฐได้เข้าประชุมการแก้ไขปัญหาวเงินที่นครเซียงไฮ้ในปี พ.ศ. 2452 ³ เพื่อ

² พิสุทธิ บุญสรวย ล.ก. หน้า 5

³ ในปี พ.ศ. 2452 ประธานาธิบดีรูสเวลต์ ของสหรัฐอเมริกาได้ชักชวนนานาชาติประชุมแก้ไขปัญหาวเงินขึ้นที่เซียงไฮ้และมีการจัดตั้งคณะกรรมการชววยมาชววยหนึ่ง เรียกว่า " คณะกรรมการเงินนครเซียงไฮ้ " ผลของการประชุมเน้นหนักถึงการที่จะระงับการสูบเงินอันเป็นสาเหตุให้เกิดการค้าลอบคาวเงิน โดยเฉพาะอีกประเทศหนึ่งเข้ามาชววยอีกประเทศหนึ่ง อ้างใน อรรถ สุวรรณบุปผา มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของเงินในชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือของประเทศไทย หน้า 78

เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาค้าฝิ่นต่อไป

5.2 นโยบายฝิ่นของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468)

ในสมัยนี้รัฐยังคงดำเนินนโยบายเป็นผู้ค้าฝิ่น โดยการสั่งซื้อฝิ่น " พาราณสี " จากอินเดีย มาจำหน่ายให้แก่โรงยาฝิ่นภายในประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2456 รัฐบาลได้สร้างโรงงานต้มและบรรจุ ฝิ่นขึ้น ทำการต้มและบรรจุฝิ่นเข้าหลอดตามแบบที่ทำกันอยู่ในต่างประเทศ 4 และได้ประกาศยกเลิกผู้ ค้าฝิ่นรายย่อยทั้งหมด และได้ออกใบอนุญาตพิเศษให้แก่ร้านค้าเพื่อที่จะจำหน่ายให้แก่ผู้เสพโดยตรง โดย ที่รัฐเข้าควบคุมอย่างใกล้ชิด ต่อมาในปี พ.ศ. 2461 ได้เปลี่ยนวิธีการในเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ นายอำเภอ เป็นพ่อค้าชายฝิ่นแก่พ่อค้ารายย่อย เพื่อที่จะจำหน่ายให้แก่ลูกค้าต่อไป 5 จำนวนโรงยาฝิ่นและโรง ค้าฝิ่นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีประมาณ 3,000 โรงในปี พ.ศ. 2463 และมีผู้ ทักฝิ่นประมาณ 200,000คน 6 ซึ่งมีกว่าอยู่ให้เกณฑ์ที่สูงมากรัฐได้พยายามหาทางควบคุมมิให้มีผู้เสพฝิ่น และค้าฝิ่นมากเกินไป โดยการประกาศลดโรงยาฝิ่นและโรงค้าฝิ่นลงเหลือ 2,000 โรงและสั่งฝิ่นเข้า ประเทศเพียงปีละ 32 ตัน ซึ่งเดิมรัฐสั่งฝิ่นเข้ามาถึง 147 ตันในปี พ.ศ. 2456 7 การประกาศลด จำนวนโรงยาฝิ่นและโรงค้าฝิ่นมีผลทำให้รายได้ของรัฐลดลงเป็นอย่างมาก และการลดจำนวนฝิ่นทั่วประเทศก็ก่อให้เกิดปัญหาการลักลอบค้าฝิ่นเถื่อนแข่ง ชันกับรัฐบาลมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2465 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ซึ่งนับเป็นพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษฉบับแรกของไทย โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปราบปรามการเสพฝิ่นให้หมดสิ้นไป

4 ประยูร นรการณกุล ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ หน้า 178

5 พิสิทธิ์ บุญสรวย ล.ก. หน้า 6

6 วิทย์ เทียงบุญธรรม ฝิ่นสู่เฮโรอีน หน้า 93

7 ก.

5.3 นโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477)

ผู้ปกครองของไทยสมัยนี้ยังคงใช้นโยบายเงินเช่นเดิม กล่าวคือ รัฐบาลเป็นผู้ค้าเงินแต่ในขณะเดียวกันก็พยายามควบคุมการใช้เงินมิให้มีมากเกินไป รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติเงิน พ.ศ. 2472 ทั้งนี้เพื่อที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าเงินและเสพเงินให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย

5.4 นโยบายเงินหลังสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึง พ.ศ. 2502

คณะรัฐบาลมีนโยบายที่จะปราบปรามการค้าเงินเถื่อนและควบคุมการใช้เงินเข้มงวดมากขึ้น รัฐบาลได้ควบคุมการค้าเงินเถื่อนโดยการอนุญาตให้ตั้งร้านจำหน่ายเงิน ซึ่งรัฐบาลควบคุมปัญหานี้ให้ลดลงได้ และในขณะเดียวกันรัฐก็มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยมีการปลุกผีมากขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มของชาวเขาที่อพยพมาจากทางใต้ของจีน เข้ามาตั้งหลักแหล่งทางภาคเหนือของไทยในบริเวณภูเขาสูง นับตั้งแต่จังหวัดเชียงรายขึ้นไปจนถึงชายแดนลาวและพม่า 8 ได้แก่บริเวณลุ่มน้ำแม่แจ่ม แม่กก บึง แม่แตง แม่จัน น่านและลุ่มน้ำปาย 9 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ตาก ลำพูน น่าน อุตรดิตถ์ แม่ฮ่องสอน พะเยา และลำปาง บริเวณพื้นที่ที่มีการปลุกผีหนาแน่นมักจะเป็นที่อยู่อาศัยเผ่าแม่เย้า มูเซอ อีกอ และลีซอ เป็นส่วนใหญ่ เพราะกลุ่มชาวเขาเหล่านี้มีการปลุกผีเป็นอาชีพหลักมาช้านาน 10 จากการที่ประเทศไทยมีการปลุกผีได้เอง จึงทำให้การแพร่ระบาดของผีมีมากยิ่งขึ้น ทั้งในค่านับจำนวนผู้เสพและค่านับการลักลอบค้าเงินเถื่อน

8 กองควบคุมพืชเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. รายงานการสำรวจเงินประจำปี พ.ศ. 2522 - 2523 หน้า 43

9 สำนักงาน ป.ป.ส. รายงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยประจำปี 2523 หน้า 50

10 ขจักษ์ภักดิ์ นุ่มพันธุ์ ชาวเขา หน้า 243

ในปี พ.ศ. 2498 คณะรัฐมนตรีได้เปิดประชุมเกี่ยวกับแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาเงิน มติของ ที่ประชุมได้ตกลงให้ เลิกการ เสพเงินและจำหน่ายเงินในประเทศไทยภายในสิ้นปี พ.ศ. 2499 ¹¹ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นปีพ.ศ. 2499 รัฐไม่ได้ออกประกาศยกเลิกการ เสพเงินแต่อย่างใด

ต่อมาคณะปฏิวัติภายในการนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ยกเลิกการ เสพเงินโดยเด็ดขาดทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 เป็นต้นไป และนับตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันการ เสพเงินและค้าเงินในเมืองไทยเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นที่สังเกตได้ว่า ผู้ปกครองไทยได้หันมาใช้นโยบายเดิมอีกครั้งหนึ่ง นั่นคือ การห้ามการ เสพเงินและการค้าเงินโดยเด็ดขาด พร้อมทั้งมีบทลงโทษที่รุนแรง หลังจากที่ได้รับพยายามควบคุมการ เสพเงินและค้าเงินให้หมดสิ้นไปโดยการ อนุญาตให้ค้าเงินได้แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงต้องหันมาใช้ นโยบายปราบปรามโดย เข้มงวดดังกล่าวแล้ว

5.5 สรุป

นโยบายเงินหลังสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเป็นไปในลักษณะที่รัฐมีนโยบาย ค้าเงินอย่างเปิดเผย แต่ในขณะที่เดียวกันก็พยายามจะควบคุมและขจัดปัญหาการ เสพเงินให้หมดสิ้นไปจาก สังคมไทย แต่เนื่องจากรัฐเป็นผู้ผูกขาดการค้าเงินดังนั้นปัญหานี้จึงแก้ไขได้ไม่สำเร็จ จนกระทั่งสมัย รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐก็ได้ยินยอมสูญเสียผลประโยชน์จากภาษีเงิน และได้ออกประกาศ คณะปฏิวัติยกเลิกการ เสพเงินทั่วราชอาณาจักรและให้ถือว่าเงิน เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย จะเสพหรือมีไว้ในครอบ ครองมิได้ ซึ่งการออกประกาศห้ามการ เสพเงินของคณะปฏิวัติมีผลทำให้รายได้ของรัฐลดลงเป็นจำนวน มาก และนอกจากนี้รัฐต้องเผชิญกับปัญหาเงินในรูปแบบใหม่ คือ การใช้เงินในรูปของสารที่สกัดได้จาก เงินโดยเฉพาะ มอร์ฟีน และเฮโรอีน ซึ่งมีความร้ายแรงมากกว่าเงินและมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย ในเวลาต่อมา และแม้ว่ารัฐจะมีบทลงโทษที่รุนแรงถึงขั้นประหารชีวิตแก่ผู้ฝ่าฝืน แต่ก็ไม่สามารถขจัด ปัญหาให้หมดสิ้นไปได้ ดังปรากฏชัดในปัจจุบัน

11 วิทย์ เทียงบูรณธรรม ล.ค. หน้า 96

บทที่ 6

สวนโยบายเงินของไทย

เงิน เป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การเสฟเงินเป็นการทำลายทุนกำลังทางเศรษฐกิจ ทำลายสังคม และที่สำคัญที่สุดคือ การทำลายทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของชาติ รัฐต้องใช้งบประมาณไปเป็นจำนวนมากในด้านการป้องกันปราบปรามและควบคุมปัญหาการเสฟเงินและค้ำเงิน ซึ่งนับเป็นภาระที่หนักของรัฐบาลที่จะหาเงินมาใช้ในค้ำนี้

ผู้ปกครองของไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้สังเกตเห็นถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากการเสฟเงินของคนในชาติ จึงได้ออกกฎหมายห้ามมิให้มีการค้ำเงินและเสฟเงินขึ้นในสังคมโดยเด็ดขาดและได้พยายามหามาตรการต่างๆที่จะขจัดปัญหานี้ให้หมดสิ้นไป ทั้งในด้านการใช้บทลงโทษที่รุนแรงและโดยวิธีการสามแซงเพื่อให้เกิดความกลัว ส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอื่น แต่อย่างไรก็ตามการใช้มาตรการนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้เสฟและผู้ค้ำเงินก็ได้เกรงกลัวยังคงทำการเสฟและลักลอบค้ำเงินต่อไป และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเป็นลำดับ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะขจัดปัญหาเงินให้หมดไปและทรงเห็นว่า การปราบปรามอย่างเข้มงวดนั้น ไม่อาจที่จะขจัดปัญหานี้ให้หมดสิ้นไปได้ ประกอบกับรัฐบาลของพระองค์ประสบกับปัญหาความกดดันทางการเมืองภายนอก โดยเฉพาะจากอังกฤษที่ต้องการจะได้สิทธิการค้ำเงินในประเทศไทย การขัดขวางประสงค์ของอังกฤษอาจนำไปสู่สงครามได้ นอกจากนี้รัฐประสบกับปัญหาเศรษฐกิจภายในซึ่งตกต่ำลงหลังจากที่รัฐได้ยอมทำสนธิสัญญาทางการค้ากับต่างชาติที่มีผลกระทบทำให้รายได้ของรัฐลดลง ขณะที่รัฐมีความจำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก เพื่อพัฒนาปรับปรุงประเทศและป้องกันพระราชอาณาจักร การที่ประชาชนในชาติเสฟเงินคิดเป็นจำนวนมาก มีการลักลอบค้ำเงินเดือนโดยทั่วไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาความค้ำมาตั้งแต่ที่ชีวิตผู้เสฟเอง ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ และนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงของรัฐได้ในที่สุด จากสาเหตุดังกล่าวนี้ พระองค์จึงทรงอนุญาตให้มีการค้ำเงินได้โดยไม่ผิดกฎหมายในรูปของเจ้าภาษี ซึ่งครั้งนี้พระองค์ทรงคาด

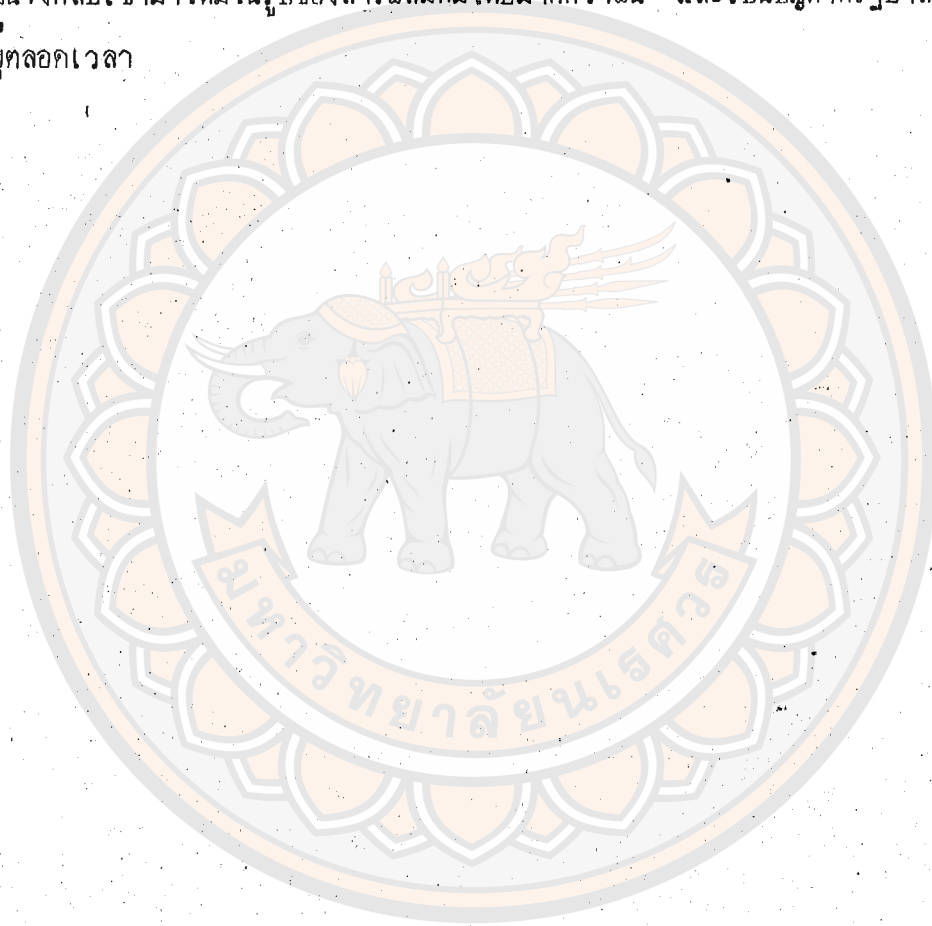
หวังว่า การอนุญาตให้มีการค้าเงินไค่นั้นจะสามารถควบคุมผู้เสพและค้าเงินไค่สะกดกขึ้น และสามารถที่จะชจัดให้หมดไปได้ และนอกจากนี้การอนุญาตให้มีการค้าเงินยังเป็นการหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับอังกฤษ และยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศส่วนหนึ่งด้วย แต่อย่างไรก็ตามมาตรการที่จะควบคุมการค้าและการเสพเงินของพระองค์ประสงค์ประสมกับความล้มเหลวในเวลาต่อมา เพราะการเปิดอนุญาตให้มีการค้าเงินของพระองค์นั้นมิได้เพิ่มปัญหาสังคมให้มากยิ่งขึ้น

ในสมัยต่อมารัฐบาลมีนโยบายที่จะยกเลิกการค้าเงินและเสพเงินในเมืองไทย โดยการเข้าควบคุมกิจการจำหน่ายและการเสพเงินแทนเจ้าภาษี ซึ่งนอกจากจะได้ผลประโยชน์ในด้านการควบคุมผู้เสพเงินและการค้าเงินแล้ว รัฐยังมีรายได้ส่วนหนึ่งจากภาษีเงินส่งเข้าพระคลังเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามมาตรการที่จะเลิกการค้าเงินโดยที่รัฐเข้าควบคุมเองอย่างใกล้ชิด ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากรัฐเป็นพ่อค้าเงินรายใหญ่และมีผลประโยชน์จากภาษีเงินเป็นจำนวนมาก การยกเลิกการค้าเงินเท่ากับเป็นการลดรายได้ของรัฐเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหากรัฐต้องการจะแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง โดยการยอมเสียผลประโยชน์บางอย่างควบคุมไปกับการขึ้นนโยบายปราบปรามอย่างเข้มงวดแล้ว ก็เป็นที่เชื่อแน่ว่าปัญหาเงินก็จะหมดสิ้นไปจากสังคมได้

รัฐบาลมีนโยบายที่จะชจัดปัญหาเงินให้หมดไป แต่ยังคงสังเกตเห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดจากการเลิกเงิน นั่นคือ ผลทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากกาขาดรายได้จากภาษีเงิน จนกระทั่งถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้ารัฐบาล ได้สังเกตเห็นภัยอันตรายจากเงินและเห็นควรมีให้มีการยกเลิกการค้าและการเสพเงินในเมืองไทยโดยเด็ดขาด แม้ว่ารัฐจะต้องเสียผลประโยชน์ไปเป็นจำนวนมากก็ตาม และเพื่อให้การยกเลิกเงินเป็นไปคามเป้าหมาย รัฐจึงได้ออก " ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 " ยกเลิกการค้าเสพเงินและการค้าเงินในเมืองไทยตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 เป็นต้นไป และนับตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน การเสพเงินและการค้าเงินในเมืองไทยก็กลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย

กล่าวโดยสรุป ปัญหาเงินเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน รัฐต้องประสมกับปัญหาเกี่ยวกับเงินนานับประการ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ ในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจะห้ามมิให้มีการสูบ

เงินและค่าเงินอย่างเก็ชชาก และมีบทลงโทษมีรุนแรงสำหรับผู้เสฟเงินและผู้ค้ำเงิน แต่พอถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงเปิดให้มีการสูบเงินและค้ำเงินได้ในรูปของเจ้าภาษี เนื่องมาจากผลกระทบที่กล่าวมาแล้วข้างต้นการอนุญาตให้มีการเสฟเงินและค้ำเงินโดยไม่ผิดกฎหมายสิ้นสุดในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะหันมาใช้มาตรการปราบปรามเงินอย่างจริงจัง ทำให้เงินกลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เงินจึงกลับเข้ามาใหม่ในรูปของสารผสมที่มีโทษมากกว่าเงิน และเป็นวิฤหาที่รัฐบาลในยุคต่อมาต้องแก้ไขอยู่ตลอดเวลา

บรรณานุกรม

หลักฐานชั้นต้น

กฎหมายตราสามดวง เล่ม 3. พระนคร : ครูสภาลาคพร้าว, 2505 .

ครอว์ฟอร์ด, จอห์น. เอกสารของครอว์ฟอร์ด. แปลโดยไพโรจน์ แม่นิจ. พระนคร: กรมศิลปากร, 2515.

จดหมายเหตุอุคมสมบัติ. พระนคร : ศิวพร , 2505.

คำร่างราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2 เล่ม 1 .

พระนคร : ครูสภาลาคพร้าว, 2505 .

ทิพากรวงศ์ , เจ้าพระยา . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 เล่ม 1. , พระนคร : ครูสภาลาคพร้าว , 2504.

ทิพากรวงศ์ , เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 เล่ม 2. พระนคร : 2504.

ทิพากรวงศ์ , เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4 เล่ม 2. พระนคร : ครูสภาลาคพร้าว, 2505.

เบอร์นี , เสนี. เอกสารของเอนี เบอร์นี เล่ม 1. แปลโดย ส่ววิตรี สุวรรณเสถียร พระนคร : กรมศิลปากร , 2514.

เบอร์นี , เสนี. เอกสารของเอนี เบอร์นี เล่ม 2. แปลโดย ส่ววิตรี สุวรรณเสถียร พระนคร: กรมศิลปากร , 2516.

เบอร์นี , เสนี. เอกสารของเอนี เบอร์นี เล่ม 2 ตอน 1. แปลโดย ส่ววิตรี สุวรรณเสถียร พระนคร : กรมศิลปากร , 2516.

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394 - 2400 . ชมบุรี : คำทรงธรรม , 2511.

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2401 - 2404 . พระนคร : ครูสภาลาคพร้าว , 2504.

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2408 - 2411 . พระนคร : คุรุสภาลาดพร้าว , 2504.

ประชุมพงศาวดารภาคที่ 62 เล่ม 34 . พระนคร : คุรุสภาลาดพร้าว , 2512.

ประชุมพงศาวดารภาคที่ 62 เล่ม 35 . พระนคร : คุรุสภาลาดพร้าว , 2512.

ปาลเลกัวซ์ , สังฆราช. เล่าเรื่องกรุงสยาม. แปลโดยสันต์ โกมลบุตร. พระนคร : ก้าวหน้า,
2506.

ริกเกส , เฟรค คับพลิว. การปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ของสยามและพม่า. แปลโดย อรม โสภณวิเชษฐ์
วงศ์ และ เอกวิทย์ ณ ถลาง. พระนคร : ศิวพร , 2512.

เวลลา , วอลเทอร์ เอฟ. แผ่นดินพระนั่งเกล้า. แปลโดย นิจ ทองโสภิต. พระนคร : สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย , 2514.

ศิลาปกร , กรม. ลัทธิธรรมนิยมต่างๆ เล่มจบ. พระนคร : คลังวิทยา , 2515.

หลักฐานชั้นรอง

ก. หนังสือทั่วไป

ชจร สุขพานิช, ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยบางกอก. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2518.

ชจักษ์ บรมพัฒน์ (รวบรวม) , ชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา , 2517.

ชจักษ์ บรมพัฒน์ , ชาวเขา. กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา , 2518.

จันทร์ฉาย ภักดีธิม , ประวัติศาสตร์บทบาทของจีนต่อกิจการของโลก. กรุงเทพมหานคร : ไทย-
วัฒนาพานิช , 2521.

จุลจักรพงษ์, พระองค์เจ้า . เจ้าชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2 ; พระนคร : คลังวิทยา , 2505.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์ แผนกวิชาประวัติศาสตร์ . สะพาน : รามบทรามทาง
ประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

ชัย เรื่องศิลป์, ประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2352 - 2452 ค้านเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

คำทรงราชานุภาพ , สมเด็จพระนเรศวร . นิทานโบราณคดี. พิมพ์ครั้งที่ 14 , พระนคร: ศิลปบรรณาการ,
2513.

ป.ป.ส. , สำนักงาน . โกสยาเสพคดียุคศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี , 2523.

ป.ป.ส. , สำนักงาน . รายงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยประจำปี 2523.
กรุงเทพมหานคร : หอรัศมีชัย , 2524.

ป.ป.ส. , สำนักงาน . รายงานการสำรวจประจำปี 2522-2523. กรุงเทพมหานคร : มหา-
ประคิษฐการพิมพ์ , 2523 .

ป.ป.ส. , สำนักงาน . สำนักงานป.ป.ส. ครบรอบ 4 ปี. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์ ,
2523 .

ประยูร นรการณกุล , ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ. พระนคร : บำรุงบุณการกิจ, 2507.

ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล , ผลกระทบของแนวคิดตะวันตกที่มีต่อแนวคิดทางการเมืองไทยช่วง พ.ศ.
2369 - 2454 . กรุงเทพมหานคร : พาสีโก , 2522 .

เอก สารสิน , ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 ; กรุงเทพมหานคร :
ชนประคิษฐการพิมพ์ , 2523.

ลิขิต วีระเวทิน , ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา , 2521.

วิทย์ เทียงบุรณธรรม , เป็นสุโฮโรอิน , กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา , 2521.

วิไลเลขา บุรณศิริ , สิริวิรัตน์ เรื่องวงศัวาร , และศิวพร สุนทรวิภาพ , คำบรรยายวิชาประวัติ -
ศาสตร์ไทย 2 . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2523.

สนั่น เมืองวงษ์ , ประวัติศาสตร์ชนบุรี - รตนโกสินทร์ . พิมพ์ครั้งที่ 3 ; สงขลา: ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา , 2521.

แสงโสม เกษมศรี , ม.ร.ว. และ วิมล พงศ์พิพัฒน์ , ประวัติศาสตร์สมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาล
ที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2325 - 2394 . ชนบุรี : มิตรนราการพิมพ์ , 2515.

ข. วารสารทั่วไป

ชมพูช นาคีร์กษ , " ฝรั่งกับประเทศสยามสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น " , ประวัติศาสตร์ . ปีที่ 7
มกราคม - เมษายน 2525 , หน้า 103-135.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี , " ความเป็นมาของกระบวนการค้าฝิ่นในเมืองไทย " , สังคมศาสตร์ปริทัศน์ .
ปีที่ 11 , กรกฎาคม 2517 , หน้า 44 - 60.

สุภาภรณ์ ทัดศลารักษ์ , " พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในประวัติศาสตร์ไทย " ,
เมืองโบราณ . ปีที่ 8 , เมษายน - กรกฎาคม 2525 , หน้า 15 - 24.

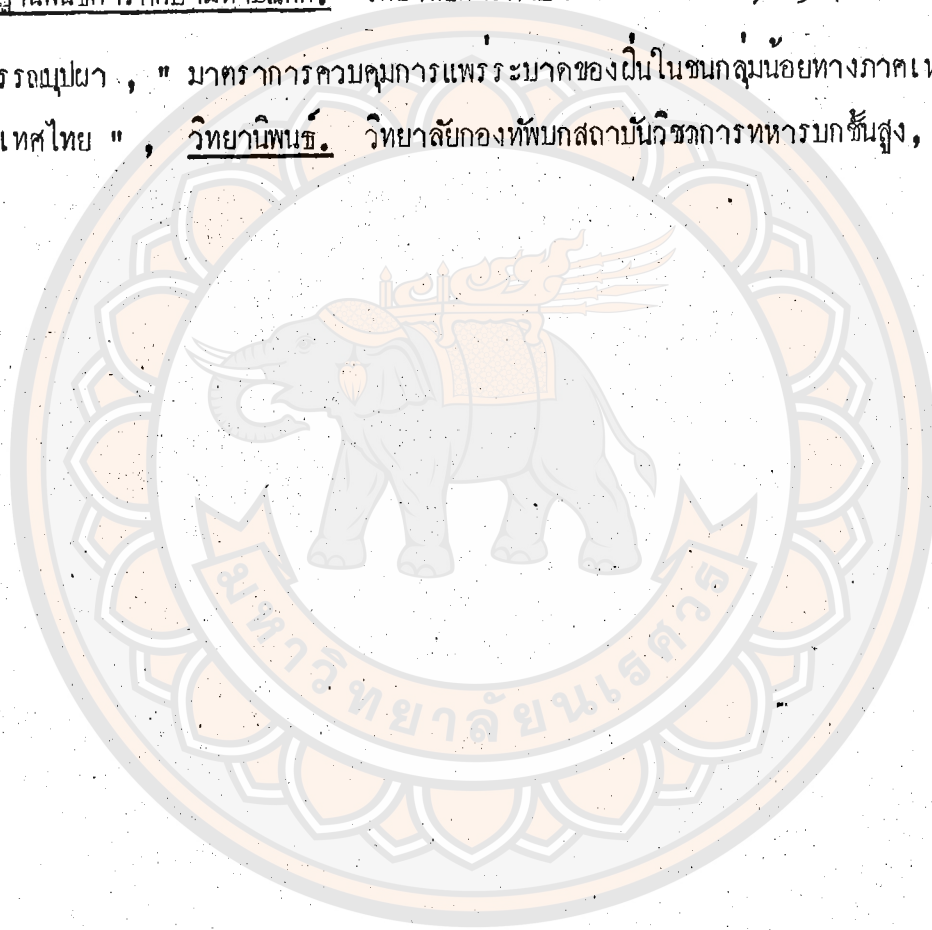
ค. ปริทัศน์นิพนธ์

กิ่งแก้ว นิคมขำ , " การเจรจาและข้อตกลงระหว่างไทยและอังกฤษเกี่ยวกับหัวเมืองมลายูในสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่าง พ.ศ. 2443 ถึง พ.ศ. 2452 " ,
ปริทัศน์นิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2519.

บัณฑิต อินทรชัยศรี , " พระบรมราชาไชยค้ำการปกครองที่จะสร้างความเป็นคงภายในพระราช
อาณาจักรของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว " ปริชญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2519.

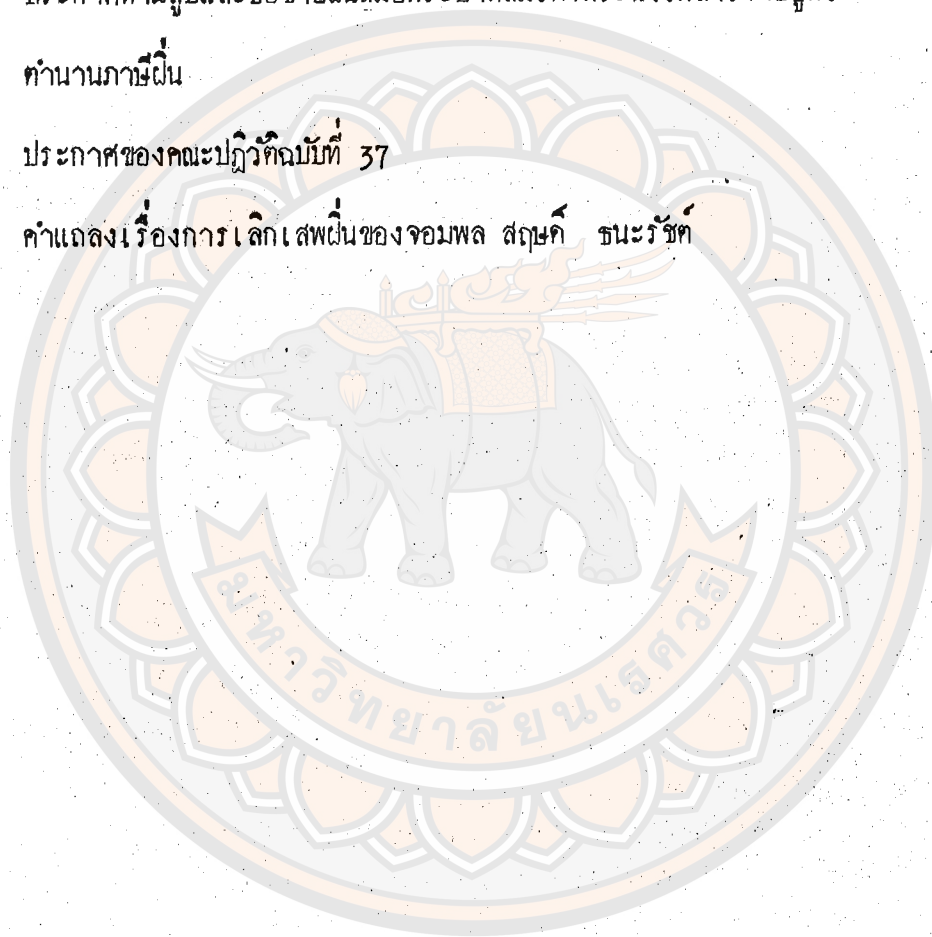
พลกุล อังกินันท์ , " บทบาทของชาวจีนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว " ,
ปริชญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. วิทยาลัยการศึกษา ประสานมิตร , 2514.

อรุณี สุวรรณบุปผา , " มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของไข้ในชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือของ
ประเทศไทย " , วิทยานิพนธ์. วิทยาลัยกองทัพบกสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง , 2523.

ภาคผนวก

- ตอนที่ 1 พระราชกำหนดห้ามสูบบุหรี่และซื้อขายฝิ่นสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
- ตอนที่ 2 ประกาศพระราชพิธีเผาฝิ่นของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ตอนที่ 3 ประกาศห้ามสูบบุหรี่และซื้อขายฝิ่นสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ตอนที่ 4 ทำนทานภาษีฝิ่น
- ตอนที่ 5 ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 37
- ตอนที่ 6 คำแถลงเรื่องการเลิกเสฟฝิ่นของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

ตอนที่ 1

พระราชกำหนดห้ามสูบและซื้อขายฝิ่นสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

(พ.ศ. 2354)

" กฎให้ไว้แก่พระสุรัสวดี ชาย ชาว ใน นอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้าพระยา แลพระยา พระ หลวง เจ้าเมืองราชินิกุล ขุนหมื่น พันทนาย ฝ่ายทหาร พลเรือน ชาวที่มหาคเล็กขอเข้า ข้าค่างกรม ทากรมมิไ้ กรมฝ่ายนา ฝ่ายใน แลข้าหลวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการรักษามือง เอก โท ศรี จัฑา ปากใต้ฝ่ายเหนือ แลอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงจงทั่ว

ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกรมมิกราชาศรี ศรีวิสุทธิคุณวิบุรยปรีชาตฤทธีราเมศวรราชบรมนาถบรมพิทพรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงจักรงคพิข สังคหวักฤ แลศัพทธรรมอนันตมหาประเสริฐเสด็จออกณพระที่นั่งทองสนามจันทร์ ฝ่ายประจิมมาภิมุขแห่งพระที่นั่งพระมหาจักรพรรดิพิมานพร้อมด้วยอรรคมหาเสนาโหราพฤตมาศย์ราชมนตรี กระวีมุขมาศยา ปรีทิตาจารย์ ทูลละอองพระบาทโดยอันคัม จึงทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระมหาบรมกระษัตริราชราชเทกอน ทั้งพระราชกำหนดกฎหมายไว้ห้ามมิให้ผูใ้สูบฝิ่นกินฝิ่นซื้อฝิ่นขายฝิ่น จับไ้ให้ลงพระราชอาญาทัตทกรรมกระทำลงโทษเดสิงทวนทะเลบริบราชาบทจำใส่ตรไว้ ผู้สูบฝิ่นกินฝิ่นหาฟังไม่จนเกิดความเคืองไ้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกษร ก็ไ้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แจกกฎหมายประกาศป่าวร้องห้ามปรามไปอีก เพื่อให้คนชั่วรู้โทษกลัวละพยค่อนร้าย พระราชหฤทัยหมายจะทรงสงเคราะห์สรรพสัตว์ความบูรณราชประเพณี ทุกวันนี้ผู้สูบฝิ่นกินฝิ่นหากลัวพระราชกำหนดกฎหมายไม่ลวงพระราชอาญาคบหากันสูบฝิ่นกินฝิ่นซุกซมขึ้นเป็นอันมาก ที่ยากจนขัดสนทรพัยหาอันจะซื้อฝิ่นกินมิไ้ใจเกิดกำเริบเป็นพาล คบหาพากันกระทำโจรกรรมสดกสมคคักของย่องเบาล่วงลักขิงวี่งราวเอาทรัพย์สินสิ่งของเครื่องอัฐมตีมาขายจำจำเอาเงินซื้อฝิ่น พอจะไ้กินไ้สูบรักษาศีวิตไว้ มีทรัพย์สินอยู่แล้วก็ไ้ซื้อฝิ่นสูบกินเป็นนิจ คិតทงหลงโลกมักใหญ่ฝ่ายสูงนึ่งมั่งมีในใจ เห็นแต่จะไ้เกิดสุขโสมนัสขณะเมา จำพวกก็

นับเขาในเมรัยประเภทกาล เหตุว่ามิว่าเรามีได้คิดอ่านกระทำมาหากินสะสมกองกุศลที่จะยกตนออกจาก
ภพ มีแต่ก่อสร้างบุญจิษเวชกรรมจะนำตนไปสู่ทุกข์หาประโยชน์ไม่ เถิงจะทำราชการวงศ์สงคราม
ฉลองพระเดชพระคุณเล่า ก็อาไศรยเดินถ้าไม่มีจะสู้จะกินก็ให้เกิดอาการอาเจียนคลื่นเหียนให้หาวิธี
อุยง หลบหลีกนอนเอาราชการมิได้ บ้างก็ให้พวกมวนร้อนหนาวทรมานทรมายลงท้องตายก็มี เมื่อพิเคราะห์
ดูอำนาจเห็นให้โทษแก่ผู้กินผู้สูบเถิงเพียงนี้ ถ้าจับได้ก็จะมีโทษต้องทุกขเวทนาในพระราชอาณาเขต
อีกโสดหนึ่งเป็นเหตุในบัดนี้ ครั้นตายไปตกในมคคาหวนรก นายนิบาลลงทัณฑ์กรรมกระทำโทษ
ต้องทุกขเวทนาโดยสาหัสหาที่สุภูมิได้ ครั้นพ้นจากนรกแล้วก็ต้องไปทนแปตรวิไลยมีควันไฟพุ่งออกจากปาก
จุกเป่นิจ เพราะเสพลที่คนสูบเดินกินเดินเคี้ยวเป็นมิถาชีพ ไม่เห็นทุกข์โทษในอนาคต บัดนี้ ครั้น
จะละไว้บุคคลที่เป็นพาลสันดานทุจริตก็จะคบหากันลักลอบซื้อแผ่นขายแผ่นสูบเดินกินเดิน และจะกระทำโจรกรรม
กำเริบลงพระราชอาณา จะไปทนทุกขเวทนาในอบายมุขเป็นอันมาก จึงมีพระราชโองการมารบัติน
สุรสิงหนาท คำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตราพระราชบัญญัติไว้ เพื่อจะให้เป็นที่ตามเหตุประโยชน์
อนึ่งจะทรงพระราชสงเคราะห์ช่วยระงับค้ำโทษแห่งคนร้ายในอนาคตปัจจุบัน แลในพระราชบัญญัติบริหาร
นั้นว่า แคน้สืบไปเมื่อนำ ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบเดินกินเดินซื้อแผ่นขายแผ่น แลเป็นผู้สมซื้อสมขายเป็นอันขาดที่
เกี่ยว ถ้ามีพึงจับได้แลมีผู้ฟ้องร้องพิจารณาเป็นสัจ จะให้ลงพระราชอาณาเข็ย 3 ยก ทะแวมก 3 วัน
ทะแวมเรือ 3 วัน วิชาษาทว่าบุตรภรรยาแลทรัพย์สินของให้สิ้นเชิง ให้ส่งตัวไปเป็นตะพุนทู้ข้าง
ผู้รู้เห็นเป็นใจมิได้เอาความมาว่ากล่าวกัน จะให้ลงพระราชอาณาเข็ย 60 ที ถ้าผู้ใดมีแผ่นอยู่ก่อนยัง
มิได้ห้ามมากนัก้อยเท่าใด จะขายให้เร่งเอาออกไปขายแก่นานาประเทศให้พ้นแวนแคว้นกรุงเทพมหานคร
แลให้รองแขวงกรมการนายบ้านนายอำเภอ ประกาศป่าวร้องอาณาประชาราษฎร์ลูกค้ำวานิชตั้งปวงให้รู้
จงทั่ว แลให้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายมาทุกประการ ถ้าผู้ใดมีพึงจับได้จะเอาตัวเป็นโทษโดย
โทษานุโทษ "

กฎให้ไว้ณ วันเสาร์ เดือน 9 ขึ้น 14 ค่ำ จุลศักราช 1173 ปีมะแมตรีศก

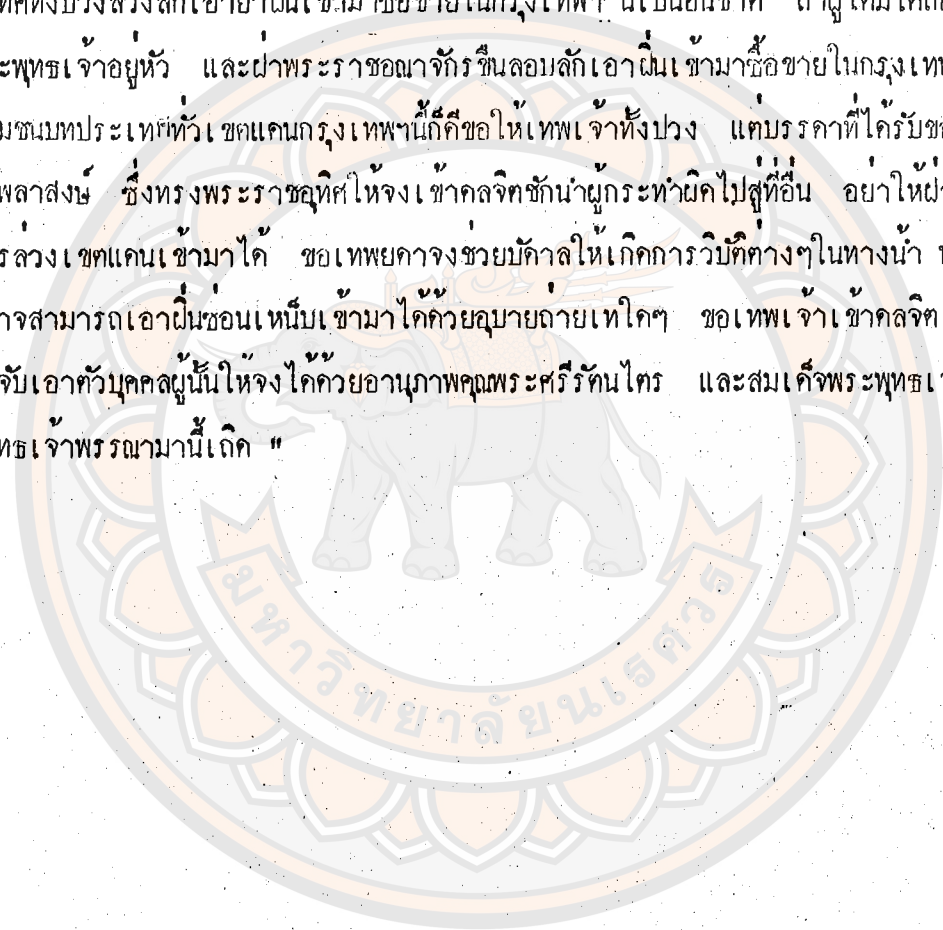
ตอนที่ 2

ประกาศพระราชพิธีเผาเณนของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

(เมษายน พ.ศ. 2382)

" นโม 3 จบ แล้วว่า อิติปิโส จมจบ สวาชาโต จมจบ แล้วจึงตั้งอาราธนา ข้าพระพุทธ
เจ้า พญาธรรมปรีชา หลวงธรรมสุนทร หลวงเมธาธิบดี ขุนศรีโรหาร ราชบัณฑิตยาคารยทั้งปวง
พร้อมกัน ขอกระทำอสังขณกิจ อาราธนาสัจจาธิษฐาน เฉพาะพระภักทรพระศรีรัตนไตรเจ้า ค้วย
สมเด็จพระบรมชิตยาศิขินทรเป็นประธานหาสมบัติ เทวราชพระบาทพิตรพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระราช
ศรัทธาโพธิภริต หมายมีไม้ม้าเพื่อพระมหันตมหิพาศิการ บารมีมิ่งมกฏพุทธการกธรรม จ้านงพระ-
หฤไทยจะให้สำเร็จพระสร้อยสร เพ็ชรพุทธรัตนอนาวรณญาณ พระบวรสันการนั้นชุ่มชื่นค้วยพระขันค และ
พระเมตตากฎาคุณ ทรงพระราชประสงค์จะให้เป้นหิกานุติประโยชน์แกอเนกนิกรวาทบรรพลัญย์ ทรง
ปฏิบัติในเทศกฤษกรรรมบทศพิชราชธรรม มอบพระองค์เป็นโยมอุปฐากแก่พระรัตนไตรย เอาพระทัยใส่
ในกิจสาสนูปถัมภก ยกย่องพระบวรศาสนาให้ทรงวัฒนาการ รุ่งเรืองขึ้นทั้งฝ่ายคณฤชระและวิปัสณาชระ
ทรงสร้างพระไตรปิฎก พระพุทธรูปพระสถูปเจดีย์วิหารอุโบสถรจนาวัว เป้นที่ไหว้ ที่สักการบูชาและทรง
ถวายนิยภัตคิลานะภัตกร ไตรจีวร แก่พระสงฆ์ทุกพระอารามความสมควรมิไค้ขาด ทรงพระราชกรุณา
พระราชทานส่วนพระราชกุศลทั้งปวงนี้ให้ทั่วไป แก่เทพามณูญย์ อินทร์พรหมยักษทั้งค่ออารักษ์ เทพยาคา
ภุคิเทพยาคาขึ้นไปตลอดค้วยพระภักทรหมเบื่องชวานั้นตลอดไปโนอนันตจักรวาล เปื่องค่างจนถึงสัตว์โนอวิจิ
เทพเจ้าผู้ใหญ่ที่มีพิเนทรทิพยโสศ จมมีจิตโสมนัสปราโมทยนิคปริกา อนุโมทนาส่วนพระราชกุศลที่ทรง
พระราชอุทิศเป้นนิจ ค้วยทุกพระองค์จงบอกกันค่อๆไปที่ยังมิไค้อนุโมทนาจะไค้อนุโมทนาเอาส่วนพระราช
กุศลสถานาคิบบารมีคนี้ทรงพระราชคำริหคอรบค้วยพระภักทรคุณ ทรงเห็นว่าข้าราชการและราษฎรชาย
หญิงในกรนอกกรงทั้งเขตแควน กระทำทุจริตคบกนสืบยาเณน สิ้นทรัพย์ สิ่งของทองเงินเครื่องอุปโภค
บริโภคเสียรูปพรณสัฐานจนให้ราชการมิไค้ก็มีเป้นอันมก ทรงพระราชคำริหจะให้เป้นหิกานุติประโยชน์
ไปในกายภาคหน้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เก็บเอายาเณนให้สิ้นเชิง " กระทำอาปนกิจเผาเณนเสีย "

มิให้ข้าราชการและราษฎรสูบค่อไปในเบื้องหน้า จึงทรงพระกรุณาให้ข้าพระพุทธเจ้าอาราธนาอัญเชิญ
เทพเจ้าทุกสถานศักดิ์เดดาเมจรรูญ ข้าพระบาทขอเชิญเทพเจ้าอันสถิตย์ในทิพวิมานเมืองสวรรค์ชั้นน้อ
กามาพจรและโสฬศ มหาพรหมทั้งสิบหกาทเพื่องฟ้า คิริสิขรคฤง์ ขอเชิญเทพเจ้าทั้งปวงประชุมเชิญ
กันมาสมโภชสังฆนิมิต ในประเทศนี้ให้พร้อมเพียงกัน อย่าให้บุคคลผู้หนึ่งผู้ใดที่อยู่ในกรุงเทพฯและ
นานาประเทศทั้งปวงล่วงล้าเอาเข้ามเข้ามชื้อชายในกรุงเทพฯ นี้เป็นอันขาด ถ้าผู้ใดมิได้ถือสัจย์
กัจฉุญค่อพระพุทธเจ้าอยู่หัว และฝ่าพระราชอาณาจักรขึ้นลอมล้าเอาเข้ามชื้อชายในกรุงเทพฯนี้
และนิคมตามชนบทประเททั้งหัว เขตแดนกรุงเทพฯนี้ก็ขอให้เทพเจ้าทั้งปวง แต่บรรดาที่ได้รับของพลีกรรม
และทานาทิพลาสงฆ์ ซึ่งทรงพระราชอุทิศให้จงเข้าคลจิกชักนำผู้กระทำความผิดไปสู่อื่น อย่าให้ฝ่าเป็นพระ-
ราชอาณาจักรล่วงเขตแดนเข้ามาได้ ขอเทพยดาจงช่วยบันดาลให้เกิดการวิบัติต่างๆในทางน้ำ ทางบก
บุคคลผู้ใดอาจสามารถเอาเข้ามชื้อชายเข้ามาได้ก็ช่วยอุปถัมภ์เอาเข้ามชื้อชายเข้ามชื้อชายเข้ามชื้อชาย
มาสู่เสียดจับเอาตัวบุคคลผู้นั้นให้จงได้ช่วยอุปถัมภ์เอาเข้ามชื้อชายเข้ามชื้อชายเข้ามชื้อชาย
และสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
คั้งข้าพระพุทธเจ้าพรณามานี้เถิด "

ประกาศห้ามสูบและขายฝิ่นของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

(27 เมษายน พ.ศ. 2382)

**EDICT OF THE LATE KING OF SIAM AGAINST THE INTRODUCTION AND SALE
OF OPIUM WITHIN HIS DOMINIONS.**

WHEREAS the governor of the sacred treasury, and director in place of Samuha Phra Kalahom, did receive the sacred royal words, placing them on the tuft of the hair of his head ; his Majesty did exercise divine compassion, condescending graciously to the tuft of the hair of the head, and commanded, saying:--

From the time he ascended peacefully to eat the kingdom, he established his divine mind to protect the divine and holy religion of Buddha, and protect the land, overruling the sacred and kingly race, both great and small, and all the officers who speak at the dust of the soles of the feet, and the plebeians and merchants. His Majesty will have all seek their living without crime, and live coolly, being happy henceforward agreeably with his divine mind, being determined to extend onward in his own person the race of the gods, he being endowed with very much divine exalted mercy and compassion towards mankind universally, giving himself to exercise the sacred and royal thoughts, perceived that people smoke and eat opium, which is a thorn in the bosom of the divine religion of Buddha, giving the lands to bring forth confusion and distress of various kinds; his Majesty perceived that opium is an evil thing, and contraband in every reign (land), from time immemorial till now. He therefore formerly condescended graciously to the tuft of hair

of the head, with grace to the head, and pronounced a divine word, a commandment, giving it to be distributed and published abroad, not allowing any person whatever to buy and sell opium, prepared or raw, be the same whose it might. It required every item of opium to be brought and delivered over into the sacred treasury, on the left hand of the throne, until it might be conveyed away from time to time, and sold in foreign places. It forbade that opium should be kept in villages, houses, sheds, stalls, boats, or floats, and clandestinely sold among the people. In case of disobedience, it required that, if the transgressor was taken, his opium should be brought, and judgment instituted, fining the owner ten times the value of the opium. The opium thus taken his Majesty graciously granted to have taken away and sold in some foreign place. The price obtained for it, whatever it might be, he granted to be deducted from the amount of the fine inflicted upon the owner of the opium. He gave the Royal servants to form themselves into companies for the clearing away of the opium concerns, and inflict punishment by the fines agreeably with his divine mind, to punish covetous persons who secrete opium, buying and selling it. He would have them to sacrifice their property by the amount of the fines inflicted upon the owner of the opium, that it might operate as a restraint. Accordingly, men who regarded the welfare of the land, who were grateful for the divine favours of the King, the god Buddha who

dwells at the head, brought opium and delivered it over, following the law, the divine royal commandment. There were those who were wicked, reprobate, covetous, greedy, in the business of buying and selling opium. These continued clandestinely to buy and sell opium until certain persons caught them, and inflicted fines upon them: of such there were very many in many places. This his Majesty has given to establish companies for catching and inflicting fines very many, for a period of ten years or more; but still smuggling, receiving opium, and bringing it in and selling it, has increased greatly beyond what it was formerly. Persons who smoke and eat opium have become very abundant and increasing. There is no restraint to it—no forsaking it. Therefore the King, the god Buddha bening at the head, does with solicitude exercise his divine mind to silence and cut off opium, that it shall not be allowed to exist in the land. Again; this opium has no seed, no fruit, no stalk or root, within the bounds of the kingdom. This opium all comes from foreign countries. If there were no persons to receive and buy it, and seek to have it come hither, opium would cease to exist here, and those who have become accustomed to smoke and eat it would have none to purchase, and then they would of necessity diminish the quantity they consume, smoking less and less, until some could abstain entirely, and those who are not accustomed to smoke opium would not henceforward become intimate with and be led together by opium-smoking and eating.

Again; now at this present time, there are traders and merchants in the angelic city of the exalted country, owners of junks and smaller craft, that go to trade in foreign countries, and still purchase opium, and come and smuggle it in, buying and selling one with another. Again to instance; traders in foreign places, understanding that merchants in the angelic city of the great exalted country do clandestinely purchase and sell opium, will consequently freight with opium, come and secretly trade in it at the extremities of the kingdom. There are others who receive it, and hear it from one to another coming into the country; consequently, opium remains in the land as much as before, without any cessation. This business of smuggling and clandestinely buying and selling opium is for money altogether. The silver and gold of the land consequently goes out to foreign countries in great quantities. It is therefore indispensable to prohibit this and cause it to cease, by taking as prisoners those concerned, causing it to operate as a restraint without fail. For these reasons, there is issued a divine royal decree, speaking and commanding the governor of the sacred treasury, dictator in the place of the Phra Kalahom, giving him to investigate, search out, meet, and catch the traders and owners of opium, and these also who receive it, buying and selling on commission, making sure their persons.

When in the fourth month of the year of the Dog, the last year of the cycle of ten, his honour the governor of the sacred treasury,

dictator in the place of the Samuha Kalahom, went out to conduct the fleet to sea, he was made acquainted with a matter, saying that certain Chinese fellows, with two-oared boats, had entered and made fast their boats, and were selling opium at the place Sam-muk. He carried the matter up, prostrating himself, and addressed the divine royal compassion, informing him at the dust of the soles of the divine feet.

His Majesty graciously condescended to the tuft of the hair of the head with grace to the head, granting the governor of the martial power Kau, the governor-commissary Sak-da, to muster soldiers, armed with guns, in the province of Samut Parakan,-gave them to go down in war-beats, and go forth following up, until they captured a Chinese ear-boat, and obtained twenty-three chests of opium.

The Chinese fellow of the boats testified saying, that he put into Banlem, and sold eight chests of opium to a certain person of that village. His Majesty therefore graciously gave the sacred and exalted angelic Phra Maha Thep to go out and clear away the concern; they took the Chinese fellows who received the opium purchasing it. By investigation, they were found to be stationed in many places all joined together. His Majesty therefore gave the Royal officers to divide themselves asunder, and go to clear away the companies of opium-traders in the order of all the head countries, on the sea-coast, and in the angelic city of the sacred exalted country, and

all the head countries at the south and north. Both Siamese and Chinese merchants, and dealers very many, do still bring opium, and smuggle it in, lay it up, and clandestinely buy and sell it together. Formerly his Majesty graciously gave the Royal servants to establish companies for the clearing away of the matter, to search out and capture the transgressors with the opium, and bring them to determine and inflict fines upon them. But these officers were only of the lower orders of the Royal servants. They did not make a finish of the work of cleansing away, searching out, and taking the opium. But now the King, the divine Buddha, dwelling at the head, will exercise himself to cleanse away the opium. He therefore condescending graciously to the tuft of the hair of the head, with grace to the head, speaks commanding, saying, that he now appoints only the sacred most excellent princes, and the less noble ministers of state, among whom is that royal beloved Rennaret, which honour is a free gift, and the Governor Badin Decha, who bears also the office of Samuha Nayok. The governor of the sacred treasury, dictator in the place of the Samuha Phra Kalahom, and the superior judger, and all the officers who speak at the dust of the soles of the divine feet—these all being duly sensible of the divine power and divine favour, are united harmoniously to aid in protecting the land.

They will aid each other in protecting the land. They will aid each other in searching out and cleansing away the opium business,

and taking the owners of the opium, and the opium, making a complete finish of it without fail. If, in clearing away the concern, they take the persons of those who keep opium, those persons shall be accounted capital criminals, and shall be fined and severely punished, giving it to operate as an effectual restraint upon them, and that all other persons may fear and revere the divine royal absolute power and authority, that henceforward they may not presume to buy and sell opium any more. Opium being all gone, the thorn in the bosom of the land will have been removed entirely, at least in one particular. Nevertheless, his Majesty does exercise a tender affectionate regard toward the farmers of the revenue—the masters of the Royal business, merchants and traders generally, who have taken shelter in the divine beneficence, and have found protection in the land, trading for a livelihood, and have obtained happiness coming to this time. Perhaps, if they have already got opium in their possession, they will fear to bring it and confess, and, from fear of suffering shame and disgrace, will resolve to conceal it, storing it away with a heart to contemn the law. Such persons cannot escape justice—they must and shall be scoured out and brought to justice, to suffer the divine royal absolute power, and be rewarded with the wasting of their property, the ruin of their persons, and the extinction of their name, without any equivalent.

His Majesty the King, the divine Buddha dwelling at the head, exercising sacred exalted mercy and compassion very much towards the plebeians and all the officers of the land, condescends graciously to the tuft of the hair of the head, with grace to the head; he desires to give an opportunity of escape to those who have opium in their possession. Get them to bring their opium, and confess their sins. Their sin shall then be removed away, together with the fine which the law inflicts. It is a Royal free gift, the same as in the year of the Fowl, the ninth year of the cycle of ten (three years ago), when robbers waxing bold, stole elephants, horses, cattle, and buffaloes, plundering, poisoning, and breaking into houses, and taking away goods and chattels; such things were very prevalent. Had a company been set apart to take these robbers, they would certainly have been taken; and they would have been obliged to suffer, some the loss of life, some whipping and imprisonment, according to the law. His Majesty exercised himself, and considered that all these robbers, who were indeed worthy to suffer, some the loss of life, some whipping and imprisonment, according to the law, - his Majesty exercised himself, and considered that all these robbers, who were indeed worthy to suffer punishment in this generation and the generation to come, were the people and the officers of the land: his Majesty did therefore graciously condescend to the tuft of the hair

of the head, with grace to the head, giving a decree to write and publish and sound it abroad to the people, saying, Whosoever has acted the robber, has been wicked and vile in time past; let him come and confess his sin, revealing the truth to the chief of the company of judges. The companies of robbers, all that knew themselves, feared the divine royal absolute power, and came in great numbers, confessing their sins. His Majesty graciously gave to set the punishment aside as a free gift, and vouchsafed that all the justices and judges should forgive such, and forbade that they should call them to account. Afterwards his Majesty granted a divine and royal gift, a divine and royal commandment and instructions, giving all to know themselves, that they might forsake the wicked works which they formerly committed, saying, If any one shall turn himself about, and following the ancient proverb, saying, "The beginning was crooked, the end shall be straight,"- that man shall certainly obtain happiness in this generation, and the one to come, agreeably with the divine mind, endowed with sacred exalted mercy and compassion, which will assist the people, giving them to obtain peace and happiness henceforward.

Now the same shall be fulfilled in the case of those who have opium, because formerly they practised perversely, and madly transgressed. If they shall know themselves to be sinners and fear transgression, then let them bring their opium, however much or

little-let them bring it, and confedd their sin before the faces of the governor of curses, the supreme judge, whom his Majesty has graciously given to be the chief of the company set apart to receive the confessions of the guilty. Whosoever shall bring all his opium, and confess all his sins in sincerity and truth, no matter if he shall have bought much or little, his Majesty will graciously condescend to the tuft of the hair of the head, with grace to the head, granting a divine pardon, a divine free gift, touching his capital sins, and the fine consequent thereupon. These shall not exist in the case of the person who shall confess his sins.

The King, the divine Buddha, who dwells at the head, begs to prohibit only one thing-viz., the buying and selling of opium. Let no one henceforward trade in it. As to sapanwood, pepper, rhinoceros' and elephants' teeth, and cardamums, which things were formerly contraband articles of trade, his Majesty now graciously grants that they be made articles of trade in the land, giving to buy and sell of the same as may be desired. They are not at all prohibited. Even rice and salt, which are articles for the sustenance of the divine country-these also his Majesty grants to be diminished for the purposes of trade: agreeably with the divine mind and will, he will have the farmers of the revenue, the masters of the public business, and the merchants and traders, find protection in the sacred most excellent bendficence, and acquire property in great abundance, and

become famous, noble, rising, and will have them obtain beautiful countries in the future. As to opium, it is not an article of trade. That it should be made such, buying and selling it one with another, is by no means good. His Majesty therefore exercises himself to prohibit it altogether. He therefore graciously condescending to the tuft of the hair of the head, gives the good, the royal, beloved Ronnaret, and the Governor Badin Decha, filling the station of Samuha Nayok, and the governor of the sacred treasury, dictator in the place of Samuha Phra Kalahom, and the supreme judge, to the generals of the band, supported by all the Royal officers, both great and small, constituting a company to cleanse away the opium in the angelic city of the great exalted country. His Majesty graciously grants the Governor Phra Gatep ("ruler of angelic forces"), with the Governor Phra Maha Thep ("the divine exalted angel"), to go out and establish companies to investigate and clear away the opium concerns in the countries of Pet Cha Buree, Samut The Song Kram, Sakhon Buree, and Nakhon-cha-see. He gives the exalted Governor Amati-yah, Governor Wisut Kosa, Cha Mun Chaiya-phon, and Cha Mun Julhamat, to go forth and constitute a company for clearing away the opium in Bamplaoi, Chaeungsoi prachin, and Nakhon Nayok. His Majesty graciously grants a seal (a sealed communication) to go forth to Governor Yommarat (lord of hell), and Governor See Papat, giving them to clear away the opium in the provinces of Song kla, Thelang Phung Thah, Takua

thung, and Takua pa. His Majesty has already graciously given the Governor of Chai ya to go forth and purify the opium there. It the companies of opium-purifiers in the head provinces shall, in their inquisitions among the Siamese and Chinese, find owners of opium who are leagued with other proprietors in the provinces, then a sealed letter shall go forth, authorizing the Royal officers to take such persons, and bring them in to try and purify them in the angelic city of the great exalted country. If the companies of opium-purifiers in the head provinces shall, while making inquiries, find owners of opium who are in league with others, Suamese or Chinese, in the angelic city of the exalted country, then let the officers give information by letter coming in, and those who are thus in league shall be conveyed, not to be purified in those head provinces. His Majesty will have the Royal servants of the companies of purifiers purify and search out the matter, until they shall meet, reaching to the companies of purifiers in the angelic city of the exalted country, making a finish of purifying only with the taking of all the opium in the country. If there be any persons residing within the suburbs of the angelic city of the exalted country owning opium, however much or little, let them bring all their opium, and confess their sins. Whatever owner of opium will not bring his opium and confess his sin, but secretes the opium, desiring to trade with it, seeking his living in the business of buying and selling opium,

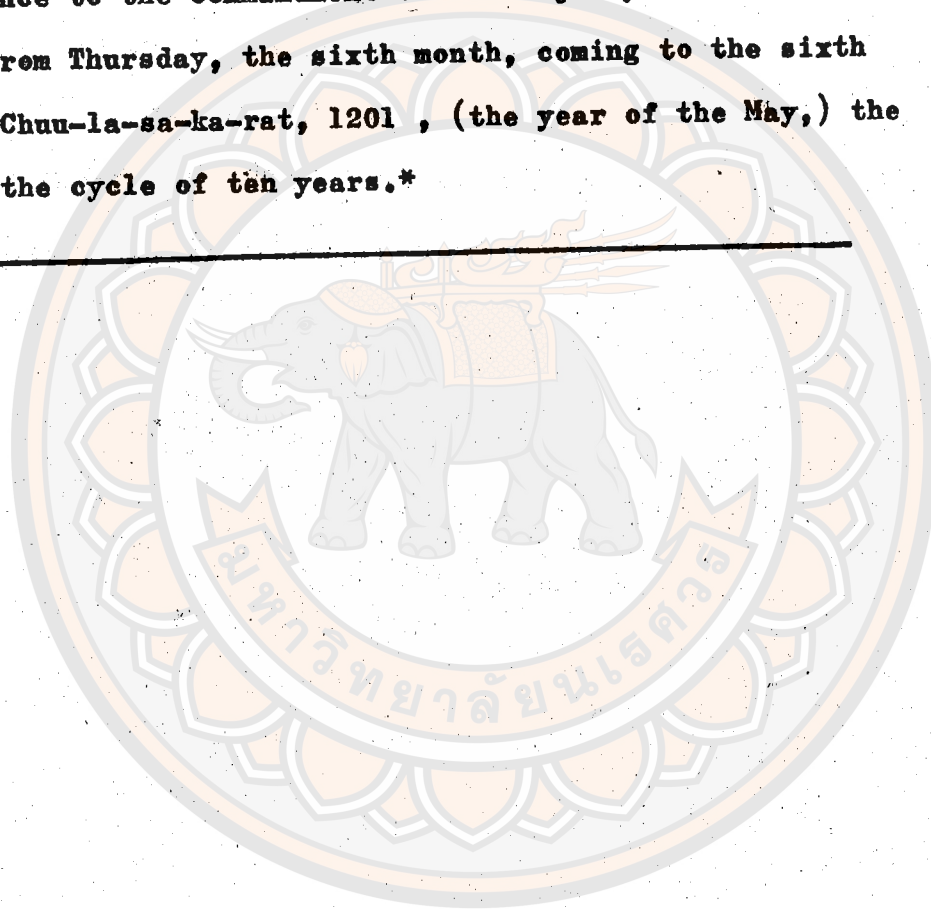
not fearing nor dreading the divine royal absolute power, he shall be without favour, and shall have the fruits of wickedness: let him beget destruction and annihilation. His Majesty exercises the divine royal thought, giving to search out and cleanse away, and take the persons of those who have opium and try them in righteousness strictly; he will then give to punish, bringing down upon them the divine royal power and authority with tremendous weight. If he be found guilty of death, let his life be taken. Let no persons henceforward take his example to buy and sell opium in the land. His Majesty appoints Phya Chaduck, the royal wealthy governor of the port, and Phya Rong Mnong (governor assistant sustainer of the country), and Krom Ma phra Nakhon Ban (god protector of the divine country), to receive this proclamation, write, apply the seal, and distribute to every magistrate of the Siamese and Chinese, giving them to publish, blowing the voice to the people of all classes, and merchants and traders, who are established in villages, wooden houses, brick houses, sheds, stalls, boats, and floats, giving all to understand without fail. Let the Maha Thai (name of public servants), the Kalahom (another great and good), Phra Sata Sa dee, write, informing the Royal servants, both great and little persons, on the side of the soldiers, on the side of occupants of houses, within the divine Royal palace of his Majesty the King, within the sacred Royal palace of the late most excellent Second King, the servants

of the lords and of those that are not lords, the lords without and the lords within, every class and every lord: masters shall charge and inform their servants, and people in succession, giving them all to understand together; let there be no exception.

In obedience to the commandment of his Majesty the King.

Written from Thursday, the sixth month, coming to the sixth evening, Chuu-la-sa-ka-rat, 1201 , (the year of the May,) the first of the cycle of ten years.*

ตอนที่ 4

ตำนานภาษีเงิน

ตั้งแต่เมื่อมีกฎ พ.ศ. 2394

หนังสือเจ้าพระยาจักรีมาถึงผู้ว่าราชการเมือง

ทวยหลวงเสนาหัวเมือง หลวงอนุรักษ์วาณิช ขุนศรีสมบัติ ขุนเทพอากร หลวงพิทักษ์
หศกร ขุนวิเศษภักดี ขุนทิพสมบัติทำเรื่องรามาขึ้นแก่เจ้าพนักงาน ขอให้นำขึ้นกราบบังคมทูลแด่
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงทราบฝ่าละอองพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัวว่า แรกก่อนห้ามปรามมิให้ผู้ใด ซื้อเงิน ขายเงิน สู้เงิน ถ้าผู้ใดพึงจับได้ปรับไหม แล้วหลวงพระ
ราชอาณา ผู้ซึ่งลักลอบซื้อเงิน ขายเงิน สู้เงิน ลูกค้าไทย ลูกค้าจีน หลักลอบซื้อเงิน ขายเงิน
สู้เงิน ก็มีอยู่เป็นอันมาก และผู้ซึ่งลักลอบซื้อเงิน ขายเงิน สู้เงิน นั้นเป็นพวกจีนมากกว่าภาษาอื่น ๆ
หลวงเสนาหัวเมือง หลวงอนุรักษ์วาณิช ขุนศรีสมบัติ ขุนเทพอากร จะขอรับพระราชทานเป็นเจ้าภาษี
หลวงพิทักษ์หศกร ขุนวิเศษภักดี ขุนทิพสมบัติเป็นผู้เข้าส่วนทำภาษีเงิน ซื้อขายกับสู้แต่พวกจีน ซึ่งอยู่ใน
กรุงเทพฯ และหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ พวกไทยและมอญ ลาว เขมร แยก ญวณ พม่า ทวาย พราหมณ์
พุทธเทศเดิมจะไม่ขายให้ ถ้าแล ไทย มอญ ลาว เขมร แยก พม่า ทวาย ญวณ พราหมณ์ ฝรั่งเศส พุทธ
เทศเดิม เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ซึ่งห้ามมิให้สู้เงิน กินเงิน จะจางวานเงินให้ไปซื้อเงินที่โรงภาษีไปกิน
ไปสู้ ข้าราชการความจริงเป็นสำคัญแล้ว ขอให้เอาโทษเสียให้เช็ดเกล้าบ เจ้าภาษีจะขอซื้อของขายเอง
ทำภาษีทุกเกล็ดถวายในแขวงกรุงเทพฯ และหัวเมือง ปีหนึ่งเป็นเมืองขึ้นเจ้าจำนวนในพระบรมมหาราช
วัง 1,800 ชั่ง ขึ้นในบวรพระราชวัง 100 ชั่ง ขึ้นต่างกรม 100 ชั่ง เข้ากันเป็นเงินภาษีปีละ
2,000 ชั่ง ทำภาษีครบปี ถ้าไรจะบวกภาษีทุกเกล็ดถวายขึ้นอีก

เจ้าพนักงานไต่พาเอาเรื่องราวปรึกษา สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ วรุมพศ
นายก สยามทิลกโลกานุपालนา สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ นรเนตรนาตราสสุริวงศ์ เจ้า
พระยานิกรบดินทร์ มหินทรมหากัลยาณมิตร และลูกขุน ณ ศาลาแล้วกราบทูลกรมสมเด็จพระเทพศิริน
กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ กรมพระพิทักษ์ เทเวศร์ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ กรมหลวงวงศาธิ
ราชสนิท พิศุระหัตถ์ความในเรื่องราวเห็นพร้อมกันว่า เงินเป็นของชั่ว ผู้ใดสู้เงินกินเงินคิดแล้ว ให้เกิด

โทษในสันดานกระทำการทุจริตต่าง ๆ สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้าแต่ปางก่อน มีพระราชบัญญัติห้ามปรามก่หลายแผ่นดินมาแล้ว ผู้ซื้อผืน ขายผืน สู้ผืน ก็มีไคล่คดจนน้อยลง ไทยจีนซึ่งเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ฉากกันสู้ผืน กินผืนมากขึ้นทุก ๆ แผ่นดิน จนผืนແພ່พานไปทุกบ้านทุกเมืองไทย จีนที่เป็นคนซื้อผืน ขายผืน ก็ลอบลักเอาเงินตราไปซื้อผืนเข้ามา จนเงินในบ้านในเมืองร่อยหรอน้อยไปทุกที ซึ่งหลวงเสนาหัวพัน หลวงอนุรักษหัวพัน ขุนศรีสมบัติ ขุนเทพอากร จะขอรับเป็นเจ้าภาษีหลวงพิทักษ์หศกร ขุนวิเศษภักดี ขุนทิพสมบัติ เป็นผู้เข้าส่วนทำภาษีผืน จะแบ่งเบิกทางซื้อขายกันแต่ตามพวกจีนจะมีได้ขายให้แก่ไทย และมอญ ลาว เขมร แยก ญวน พม่า ทวาย พราหมณ์ ฝรั่งเศส กตเคิม ซึ่งเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินอยู่ในพระราชอาณาเขต เป็นทแกล้วทหารสำหรับที่จะได้สู้รบกับข้าศึกศัตรูนั้นก็ชอบอยู่ กับประการหนึ่งเงินตราในบ้านเมือง ซึ่งไทยจีนลักลอบเอาออกไปซื้อผืนเงินออกไปเสียนอกประเทศปีหนึ่ง ๆ ก็มามาก ผืนมีภาษีขึ้นแล้ว เจ้าภาษีเอาสินค้าแลกผ่านกัน เงินตราในบ้านเมืองจะได้คงอยู่ มีข้อความในเรื่องราวและคำปรึกษาเป็นหลายประการ

เจ้าพนักงานจึงนำเอาเรื่องราวคำปรึกษา พระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดีผู้ใหญ่ ลูกขุน ๗ ศาลา ชั้นกราบบังคมทูล แด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว มีพระราชโองการคดสั่งเรียกหม่อเกล้าทั้งสองสั่งว่า ซึ่งหลวงเสนาหัวพัน หลวงอนุรักษหัวพัน หลวงพิทักษ์หศกร ขุนศรีสมบัติ ขุนเทพอากร ขุนวิเศษภักดี ขุนทิพสมบัติ ทำเรื่องราวขึ้นแก่เจ้าพนักงาน จะขอรับทำภาษีผืนตั้งโรงกงสีซื้อขายกันแต่พวกจีน พระบรมวงศานุวงศ์ และเสนาบดีผู้ใหญ่ ปรึกษาเห็นพร้อมกันว่าจะไม่เกี่ยวข้อง เป็นโทษกับแผ่นดินแล้ว ก็ให้ตั้งหลวงเสนาหัวพัน หลวงอนุรักษหัวพัน ขุนศรีสมบัติ ขุนเทพอากร เป็นเจ้าภาษีผืนไปตามเรื่องราวและคำปรึกษานั้นเถิด เจ้าพนักงานได้เรียกเอานายประกันไว้มั่นคง สมควรแก่เงินภาษีของหลวงอยู่แล้ว จึงตั้งให้หลวงเสนาหัวพัน หลวงอนุรักษหัวพัน ขุนศรีสมบัติ ขุนเทพอากร เป็นเจ้าภาษี หลวงพิทักษ์หศกร ขุนวิเศษภักดี ขุนทิพสมบัติ เป็นผู้เข้าส่วนเข้ารับทำภาษีผืน ตั้งแต่วันที่เดือนยี่ขึ้นค่ำ 1 ปีกุนตรีศกสืบไป.

ให้เจ้าภาษีส่งเงินภาษีแก่เจ้าจำนวน 4 งวด ๆ ละเดือน 4 งวดหนึ่ง เงิน 500 ชั่ง

จุดเดือน 7 งวดหนึ่งเงิน 500 ชั่ง จุดเดือน 10 งวดหนึ่งเงิน 500 ชั่ง งวดเดือนอายุงวดหนึ่ง
เงิน 500 ชั่ง ถ้าปีใดเป็นอธิกมาส ก็ให้บวกเงินภาษีขึ้นอีกเดือนหนึ่งเป็นเงิน 116 ชั่ง 13 ตำลึง
1 บาท ให้เจ้าภาษีส่งเงินภาษีของหลวงให้ครบจงทุกงวดทุกปี อย่าให้เงินภาษีของหลวงขาดงวด
ค้างส่งงวดล่วงปีนแต่จำนวนหนึ่งได้ ถ้าหากภาษีครบปีมีกำไร ให้นำมาถวายพระมหากษัตริย์
และภาษีเงินแรกมีนั้นเป็นการใหญ่ต้องลงทุนรอนอีกมาก อย่าให้ผู้ใดชิงแย่งเอาภาษีไปทำใน 1 ปี
ให้เจ้าภาษีตั้งโรงกงสีซื้อขายเอง ควรแก่ราคาจะซื้อขายกัน ห้ามอย่าให้เจ้าภาษีขายเงินให้กับไทย
มอญ ลาว เขมร ญวน พม่า ทวาย แยก พราหมณ์ ฝรั่งเศส กะตึก เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าเจ้า
ภาษีลักลอบขายเงินให้กับไทย มอญ ลาว เขมร ญวน พม่า ทวาย แยก พราหมณ์ ฝรั่งเศส กะตึก
มีผู้ว่ากล่าวพิจารณาเป็นสัจจะ จะเอาตัวเจ้าภาษีเป็นโทษตามกฎหมาย

ถ้าพวกไทย มอญ ลาว เขมร พม่า ทวาย แยก ญวน พราหมณ์ ฝรั่งเศส กะตึก
จะจ้างวานเงินผู้ใดไปซื้อเงินที่โรงภาษีมาสูบ จับได้พิจารณาเป็นสัจจะ จะเอาตัวเงินผู้ไปซื้อเงินเป็นโทษ
ให้จงหนัก ตัวผู้จ้างให้ไปซื้อเงินนั้น จะกระทำโทษตามพระราชบัญญัติหมายประกาศห้าม

อนึ่ง ถ้าผู้ใดลักเอาเงินไปขายที่บ้านเรือนของตัว และเข้าแอบแฝงซื้อขายที่บ้านขุน
นาง และวังเจ้าต่างกรมหาตรมมิได้เจ้าภาษีสืบจับได้ สืบเจ้าภาษีรับเอาเงินเสีย แล้วให้เจ้าภาษีเอา
ตัวจำไว้ ณ โรงภาษีให้เช็ดทาบ ถ้าจะมีผู้รับสินบนนำเจ้าภาษีไปจับผิด ถ้าจับเป็นมาได้ เจ้าของ
ผิดจะต่อสู้เถียงว่า หน้าจับและพวกเจ้าภาษีเอาเงินไปใส่ไว้ แล้วแก่งพาลพาโลจับโดยสาเหตุต่าง ๆ
ก็จะให้ตระลาการไปสืบพยานรังวัดเพื่อนบ้าน ถ้าพยานเบิกความว่า คนที่จับผิดเป็นคนที่ซื้อเงิน ชายผิด
สูบผิดแล้ว ให้เจ้าภาษีปรับไหมเอาตัวทำโทษจำไว้กว่าจะเช็ดทาบ ถ้าพยานเบิกความว่าเป็นคนดี
ไม่เป็นคนที่ซื้อเงิน ชายผิด ก็นผิด สูบผิด จะเอาโทษปรับไหมหน้าจับให้กับผู้ที่ต้องรับเสมอโทษลักลอบ
ขายผิด

ประการหนึ่งเจ้าภาษีจะต้องจ้างเรือและคน ให้ไปลาดตระเวนในท้องทะเลข้างฝั่ง
ตะวันออกตะวันตก พบปะเรือเล็กที่มีแต่เงินตราเงินเหรียญออกไป ไม่มีหนังสือเบ็ดรื่อง ไม่มีหนังสือ
สำเนาเมือง และเงินมากกว่าหนังสือเบ็ดรื่องหนังสือนามเมืองณกินกำหนด ที่จะไปซื้อสินค้าผิดประ-

หลาย ก็ให้กองตรวจจับเป็นเรือเอาเงินไปซื้อฝิ่น เอาตัวไปส่งต่อเจ้าพนักงานชำระตามสัจธรรม
ธรรม ชำระได้ความจริงเอาเงินไปแล้ว ก็ให้ปรับไหมเอาเงินในลำซึ่งจับให้เป็นบำเหน็จจับ ตัว
จับเจ้าของเงินนั้นให้ปล่อยเสีย ถ้าจับได้ฝิ่นในลำน้อยเท่าใด ก็ให้กองตระเวนเอาฝิ่นมาส่งกับเจ้าภา
ษี เจ้าภาษีศรัทธาคำมันให้เป็นบำเหน็จแก่ผู้จับ ตัวเจ้าของฝิ่นให้เจ้าภาษีจำไว้ใช้การงานให้เช็ด-
หลาย อย่าให้ผู้ใดลักลอบเงินไปซื้อฝิ่นเข้ามาได้

ประการหนึ่ง เจ้าเจ้าภาษีและขุนนาง แต่งสุภส่าเภาเรือปากใต้ไปค้าขายเมืองต่าง
ประเทศ จะซื้อฝิ่นเป็นสินค้าโดยมากเพียง 5 ปัก ลงมา เจ้าภาษีรับซื้ออย่าศรัทธาคำมันให้ปักละ 19
ซึ่ง ถ้าเรือสำเภาซื้อฝิ่นมากกว่า 5 ปัก ให้เจ้าภาษีรับซื้อขึ้นไว้ทั้งสิ้นแต่ให้คิดเงินให้แตกก่อน ฝิ่นออก
จาก ๕ ปักขึ้นไปนั้นให้ค้างไว้ หนึ่งมีจึงเจ้าภาษีเงินให้ครบ

ประการหนึ่งห้ามมิให้เรือปากใต้ซื้อฝิ่นเมืองใหม่เกาะหมาก เข้ามาด้วยลำบรรทุกสำ-
เภาไปเมืองจีน ซึ่งแต่งสำเภาเรือปากใต้ ซื้อฝิ่นเข้ามาด้วยลำบรรทุกไปเมืองจีน ก็ให้เจ้าภาษี
ปรับไหมเอาอย่างลูกค้าผู้ลักลอบซื้อฝิ่น ชายฝิ่นที่อยู่ในท้องที่ และกำปั่นหลวง นายกำปั่นเป็นจีน จะ
ซื้อฝิ่นเข้ามาให้ซื้อมาแต่ในกำปั่น 5 ปัก ให้ขายแก่เจ้าภาษีตามราคาลูกค้าในกรุงเทพฯ ซื้อขายกัน
อย่าให้เอาไปขายให้ลูกค้าอื่น แต่กะลาศีลูกเรือนี้เป็นคนอยู่ในท้องห้าม อย่าให้ซื้อฝิ่นเข้ามาเป็น
อันขาด ถ้านายกำปั่นหลวงกะลาศีลูกเรือมีหวัง เจ้าภาษีจับได้ ให้เจ้าภาษีปรับไหมนายกำปั่นหลวง
กะลาศีลูกเรือไม่หวัง เจ้าภาษีจับได้ ให้เจ้าภาษีปรับไหมนายกำปั่นหลวงเหมือนอย่างลูกค้าใน
กรุงเทพฯ กะลาศีลูกเรือนี้ให้เอาโทษตามพระราชบัญญัติห้าม

อนึ่ง กำปั่นลูกค้าชาติอังกฤษ วิลันดา พุทธเกต ฝรั่งเศส อเมริกัน ซึ่งเข้ามาขาย
ในกรุงเทพฯ และหัวเมืองชายทะเล และอังกฤษ พม่า มอญ ทองชู้ ลูกค้าเมืองเมาะลำเลิง เข้า
มาทางบกค้าขายเมืองฝ่ายเหนือ จะมีฝิ่นเข้ามาเล็กน้อยเท่าใดให้บอกบัญชีกับเจ้าพนักงาน และกรม
การเจ้าภาษีให้รู้ก่อน ถ้าเจ้าภาษีจะซื้อ ฝิ่นไว้ก็ให้เอาสินค้าแลกเปลี่ยนเอาฝิ่นไว้ อย่าให้ซื้อด้วยเงิน
เจ้าของจชชขายให้ก็ตามใจ ไม่ชดชยให้จะเอากลับออกไปก็ตามใจ เจ้าภาษีห้ามอย่าให้เอาฝิ่นไปขาย
กับลูกค้าหุงปวง ห้ามอย่าให้ลูกค้าหุงปวงไปลักลอบซื้อฝิ่นที่กำปั่นชาติอังกฤษ วิลันดา พุทธเกต

ฝรั่งเศส อเมริกัน เรือจีนนอกประเทศ ลูกค้าต่างประเทศมาทางบกเป็นอันขาด กำนายกำนัน
และลูกค้าตบหากันลักลอบซื้อขายฝิ่นให้แก่กัน เจ้าภาษีจับได้ให้เอาไปส่งต่อเจ้าพนักงานกรมท่า
ชำระค่าความจริงแล้วก็ให้รับเอาฝิ่นในลำกำนันเผาให้เสียให้สิ้น ตามหนังสือสัญญาอะปัตันหันตรี
บารนีทำไว้เมืองศักราชฝรั่ง 1826 ปีจออัฐศก พวกลูกค้าผู้ซื้อนี้ให้เอาโทษปรับไหมตามพิกัก ลักลอบ
ซื้อขายฝิ่น

อนึ่ง เจ้าภาษีจะแต่งให้จีนผู้ใดเป็นหลงจู รับช่วงรับตำลไปซื้อขายฝิ่นในแขวงก
กรุงเทพฯ และหัวเมืองปากใต้ ฝ่ายเหนืออีกก็ ให้เจ้าภาษีเลือกสรรเอาที่คนสัตย์คนธรรม อย่าให้เอา
คนเจ้าอดยอมอดความสันคาลเป็นพาลทุจริต โลกกลมเหลือประมาณมาตั้งเป็นเจ้าภาษี รับช่วงรับตำล
ไป ก็ให้เจ้าภาษีกำชับกำชาจีนซึ่งจะรับช่วง รับตำลไปอย่าให้คิดอุบายลักลอบขายฝิ่นให้แก่ไทยและ
มอญ ลาว เขมร พม่า แยก ทวาย ญวน พราหมณ์ ฝรั่งพุทธเกิดเดิม ซึ่งมีพระราชบัญญัติห้าม

กาและเจ้าภาษีเห็นเตจะ ไก่กำไรมาก คิดอุบายยกย้ายขายฝิ่นให้คนซึ่งอยู่ในพระราช
บัญญัติห้าม มีผู้ฟ้องร้องว่ากล่าวชำระ เป็นสัตย์แล้ว ก็จะไม่เอาราคามันซึ่งขายให้กับคนท้องในพระราช
บัญญัติห้ามไปมากนักน้อยเท่าใด ขึ้นตั้งปรับไหม 10 ต่อเป็นสินไหมถึงพันยี่กึ่ง สินไหมให้ปรับว่าเท็จ
แก่ผู้เอาความมรกลาว พันยี่นั้นเป็นหลวงแล้ว ให้มีโทษกวนแก่ผู้ลักลอบ ซื้อฝิ่นด้วยคนละ 30 ที

อนึ่ง ลูกค้าวาณิชไพรบ้านพลเมือง ซึ่งมีไต่เบื้อคนซื้อ ฝิ่น ขายฝิ่น กินฝิ่น สูบฝิ่น ก็
อย่าให้เจ้าภาษีติดอุบสายเอาฝิ่นใส่จับกุมเอาตัวมากระทำโทษปรับไหม ให้ได้ความชกนกันเดือด
ร้อน แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เป็นอันขาดทีเดียว แล้วให้เจ้าภาษีกำชับห้ามห้ามห้ามเสมียนทนายหลงจู จีนเต็ง
และจีนผู้รับช่วงรับตำลไป อย่าให้คบหากันเป็นโจรผู้ร้าย ปล้นสะดมฉกฉวยเอาพัสดุทองเงิน
เครื่องอัญมณีของสมณชีพราหมณ์ อาณาประชาราษฎร์ลูกค้าพาณิชให้ได้รับความชกนกันเดือดร้อน กระ
ทำให้ผิดด้วยพระราชกำหนดกฎหมายห้ามปรามเก่า ใหม่แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้

ประการหนึ่งเจ้าภาษีสืบได้ความว่า มีผู้ลักลอบขายฝิ่น ที่บ้านโคตบาศโคตในแขวงกรุง
เทพฯ ก็ให้เจ้าภาษีขอกำนันนายอำเภอต่อเจ้าพนักงานกรมเมือง กำกับไปจับจงทุกครั้ง ถ้าแขวง
หัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ ก็ให้บอกแก่เจ้าเมืองกรมการ กำนัน นายอำเภอกำกับไป ให้พระราชรอง

เมือง หลวงเทพเจ้าเมือง กรมการ แขวงก้านัน นายอำเภอกำกับไปดูแลมิต และชอบ อย่าให้เกิด
วิวาทกันใด

อนึ่ง ถึงเทศกาลพระราชพิธีตรุษสารท ก็ให้เจ้าภาษีไปพร้อมด้วยเจ้าเมืองกรมการ
ณ พระอาราม กราบถวายบังคม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัว รับพระราชทานถือน้ำพระพิพัฒน์
สัตยาปัสสะ 2 ครั้ง อย่าให้ขาดใจ

ครั้นสุลตรานนี้ไซ้ร้ ถ้ามีตราพระคชสีห์ พระราชสีห์ตราบัวแก้ว นำตั้งมาด้วยฉบับหนึ่ง
เรื่องราวจำนวนเงินทองกันแล้ว ก็ให้พระราชรองเมือง หลวงเทพผลู เจ้าเมืองกรมการยึดเอา
ตราหน้าตั้งไว้ ส่งต้นตราตั้ง ให้กับเจ้าภาษีเข้ารับซื้อเงินชายฝั่ง ทำภาษีตามสำตรามานับจทุกประการ

แล้วให้หมายประกาศนายบ้าน นายอำเภอ ไทย จีน ไพรชำนเมือง วัดวาอาราม
พระสงฆ์เถร เณรศิษย์กฤตศักดิ์ ให้รู้ความในท้องตรา และหมายพระราชบัญญัติประกาศจงหัว ใต้ส่งหมาย
พระราชบัญญัติประกาศให้ออกมาด้วยเมืองละฉบับ

สำตรา มา ณ วันอาทิตย์ เดือนอ้าย ขึ้น 7 ค่ำ ปีกุน นักษัตรอรัศก จุลศักราช 1233

(พ.ศ. 2394)

ตอนที่ 5

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 37

ด้วยคณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า การเสพเงินเป็นที่รังเกียจในวงการสังคม และเป็นอัน
ตรายท้อสุภาพและอนามัยอย่างร้ายแรง ประเทศต่างๆพยายามเลิกการเสพเงินโดยเด็ดขาดแล้ว
จึงเห็นเป็นการสมควรให้เลิกเสพเงินและการจำหน่ายเงินในประเทศไทยเสีย

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้เลิกการเสพเงินและยกเลิกการจำหน่ายเงินทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้ให้เสร็จสิ้นภายใน
ระยะเวลาตามประกาศนี้

ข้อ 2 เพื่อให้การเลิกเสพเงินเป็นไปโดยเรียบร้อยภายในระยะเวลาอันสมควรให้กระทรวง
การคลังดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ประกาศให้ผู้เสพเงินหรือประมุขเงิน ซึ่งยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนขออนุญาตให้ไปขึ้น
ทะเบียนขออนุญาตเสพเงินก่อนพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2501

(2) กวักขันมิให้ผู้ใด เสพเงินหรือมุขเงินตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2502 เป็นต้นไป
นอกจากผู้ที่มีใบอนุญาตเสพเงิน

(3) ให้ยุบร้านจำหน่ายเงินให้หมดสิ้นเด็ดขาดภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2502

ข้อ 3 ให้กระทรวงสาธารณสุขกระทรวงมหาดไทย จัดให้มีสถานพยาบาลและสถานพักฟื้น
สำหรับผู้เสพเงินติดยาพิษและพักฟื้น

ข้อ 4 ภายในระยะเวลา 6 เดือนนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2502 เป็นต้นไป บุคคล
ที่เสพเงินคิดไม่ว่าจะมีใบอนุญาตให้สูบเงินหรือไม่ ถ้าประสงค์จะเข้ารับรักษาพยาบาลหรือพักฟื้นในสถาน
ที่ดังกล่าวในข้อ 3 ให้เจ้าหน้าที่รับตัวไว้รักษาพยาบาลและพักฟื้นได้ไม่เกินเก้าสิบวัน

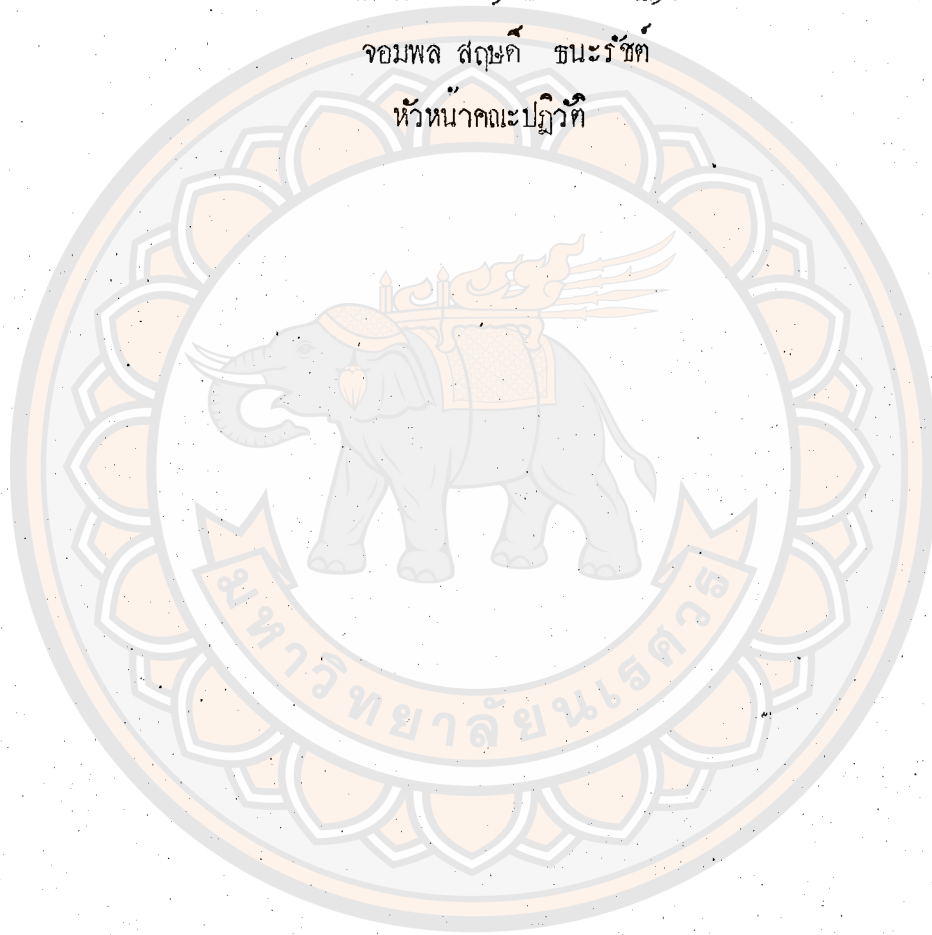
ข้อ 5 นับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2502 เป็นต้นไป ผู้ใดเสพเงินหรือมุขเงิน นอกจากมี
ความผิดปกติหมายความว่าค้ายเงินแล้ว เมื่อพ้นโทษให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจส่งตัวผู้นั้น
เข้าทำการรักษาพยาบาลและพักฟื้นในสถานที่ดังกล่าวในข้อ 3 ได้กำหนดเวลาที่เห็นสมควร ซึ่งต้อง
ไม่เกินเก้าสิบวัน

ให้ถือว่าผู้ที่อยู่ในสถานพยาบาล และสถานพักฟื้นในความหมายตามวรรคก่อนเป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างคุมขัง ตามอำนาจของพนักงานสอบสวนตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งถ้าหลบหนีก็มีความผิดต้องระวางโทษตามกฎหมายนั้น

ประกาศ ณ วันที่ 9 ธันวาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ตอนที่ 6

คำแถลงเรื่องการเลิกเสฟเงินของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

" เนื่องจากมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม ศกก่อน กำหนดวิธีการเป็นขั้นๆเกี่ยวกับการเสฟเงินในประเทศไทย ว่าจะให้สำเร็จเด็ดขาดลงในวันที่ 30 มิถุนายน นี้ และรัฐบาลได้เสียสละเงินทองมากมายในการรักษาพยาบาลผู้ติดเชื้อมาแล้วนั้น

บัดนี้ วันเวลาที่กำหนดไว้ก็มาถึงในคืนวันนี้ เมื่อพ้นเที่ยงคืนแล้ว ตั้งแต่เวลาที่แรกของวันที่ 1 กรกฎาคม เป็นเวลาที่เลิกเสฟเงินเด็ดขาดในประเทศไทย ฉะนั้นวันที่ 1 กรกฎาคม 2502 จึงนับว่าเป็นประวัติศาสตร์วันหนึ่ง เพราะเป็นวันที่เริ่มบทใหม่และสังคมใหม่ของประวัติศาสตร์ชาติไทย เราจะกล่าวได้เต็มปากว่า บัดนี้เราเป็นชาติอารยะเกรียติของชาติจะพ้นจากการถูกเหยียดหยาม ถูกประจานคว่ำการที่เอกสารหนังสือพิมพ์ต่างประเทศบางฉบับจะนำเอารูปคนที่กำลังสูบฝิ่นไปเผยแพร่อีก

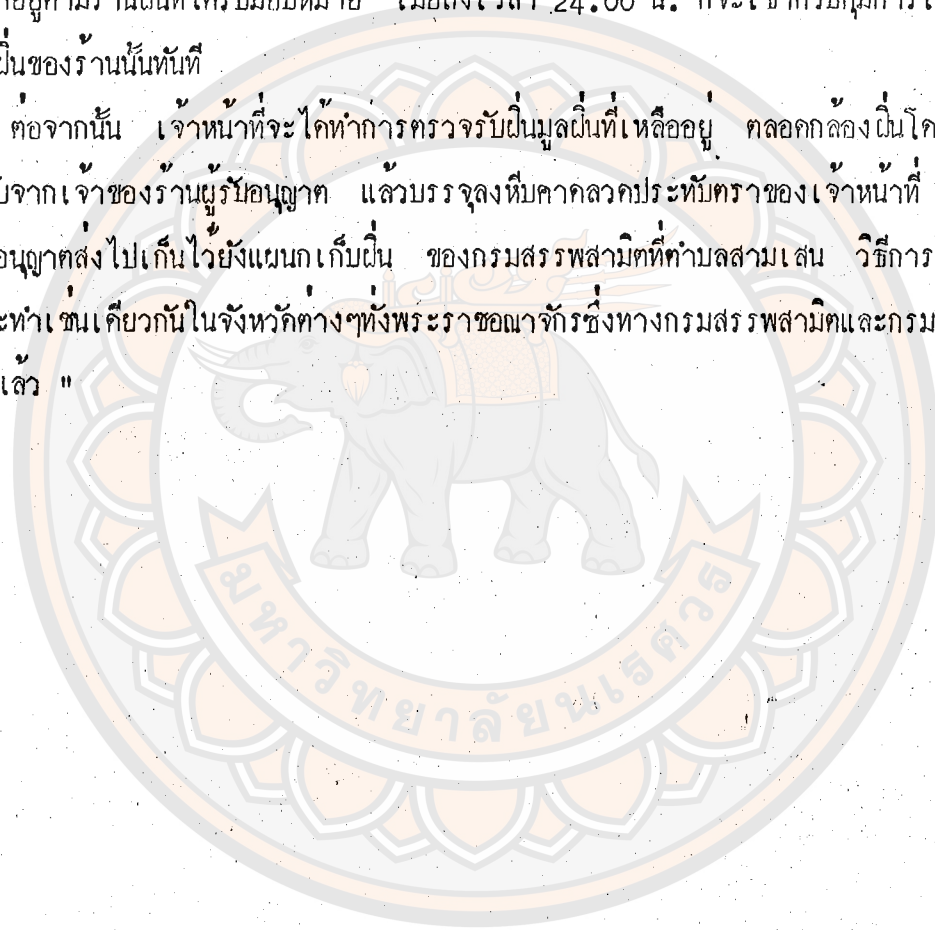
ข้าพเจ้าจึงขอประกาศว่า ตั้งแต่เวลาที่แรกของ วันที่ 1 กรกฎาคม 2502 เป็นต้นไป การเสฟเงินและค่าฝิ่นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และข้าพเจ้าจะถือเป็นความผิดร้ายแรง ผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับโทษอย่างหนัก ถ้าเป็นคนต่างด้าวจะต้องถูกเนรเทศด้วย ถ้าเป็นคนไทยจะต้องถือว่าเป็นผู้ไม่เสียสละร่วมมือ เพื่อเกรียติและศักดิ์ศรีของชาติอันหมายถึงว่า ข้าพเจ้าไม่ได้รับความร่วมมือด้วย ฉะนั้นข้าพเจ้ามีความจำเป็นจะต้องกระทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด จะเสียอะไรก็เสียไป แม้ชีวิต เพราะข้าพเจ้าถือเสมอว่า การเสฟเงินเป็นภัยร้ายแรงอย่างยิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ ทำให้ชาติต้องสูญเสียทุกวิถีทางทั้งในทางสุขภาพ อนามัย ในทางเศรษฐกิจและในทางกำลังงานของชาติ โดยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจะทำทุกอย่างเพื่อให้ชาติพ้นภัยอันนี้

อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความเข้าใจและความเห็นใจจากประชาชนไทยโดยทั่วไป และคงจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อให้การกระทำเพื่อชาติครั้งนี้บรรลุผลสมความมุ่งหมาย

อนึ่งข้าพเจ้าขอเชิญชวนให้เพื่อนร่วมชาติภูมิใจที่ชาติไทยเรา ได้ก้าวหน้าอีกก้าวหนึ่งไปสู่

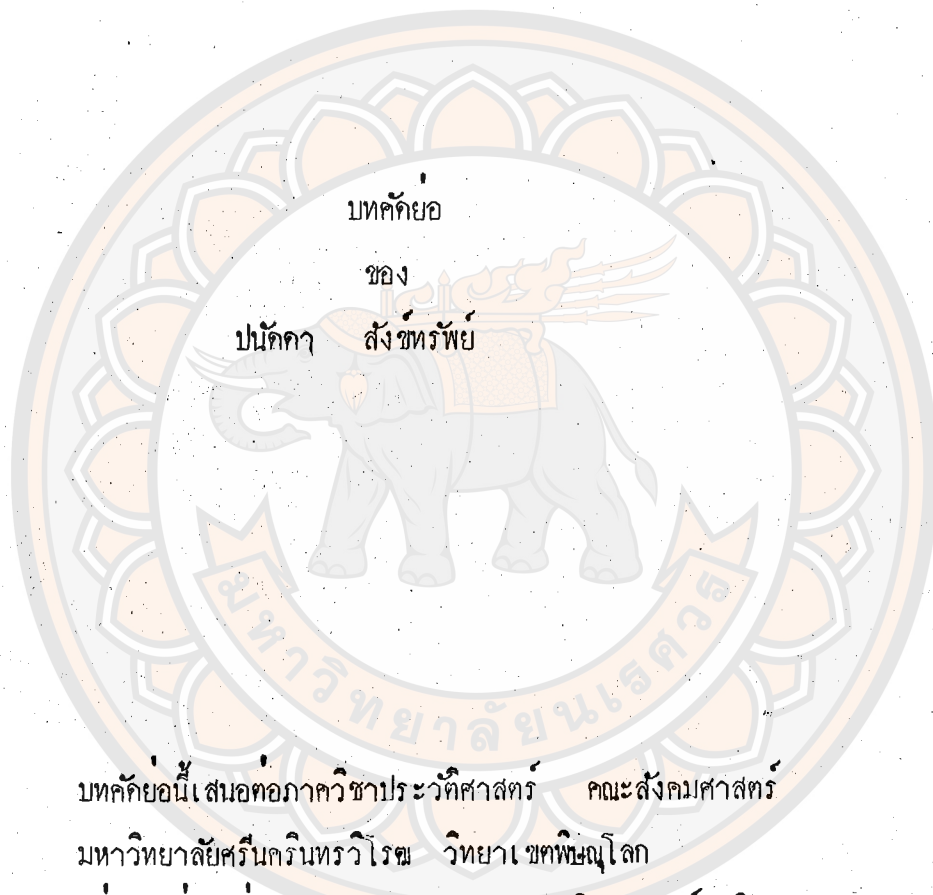
ความเป็นอารยะ ข้าพเจ้าเชื่อว่านักประวัติศาสตร์จะจารึกวันที่ 1 กรกฎาคม 2502 เป็นวันสำคัญของชาติอีกวันหนึ่งในคืนวันนั้น 24.00 น. อธิบดีพร้อมกับข้าราชการกรมสรรพสามิตได้รับมอบหมายให้ทำงานตั้งแต่ขึ้นจัตวาถึงชั้นเอก 336 นาย กับเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ได้ออกตรวจและควบคุมร้านเดินทุกร้าน การเตรียมการจะเริ่มตั้งแต่เวลา 22.00 น. เจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิตพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ จะไปประจำอยู่ตามร้านเดินที่ได้รับมอบหมาย เมื่อถึงเวลา 24.00 น. ก็จะเข้าควบคุมการเลิกเสพเดิน และจำหน่ายเดินของร้านนั้นทันที

ต่อจากนั้น เจ้าหน้าที่จะได้ทำการตรวจรับเดินมุลเดินที่เหลืออยู่ ตลอดจนลงเดินโดยกรทำบันทึกตรวจรับจากเจ้าของร้านผู้รับอนุญาต แล้วบรรจุลงหีบคาคกลวกระบี่ตราของเจ้าหน้าที่ และเจ้าของร้านผู้รับอนุญาตส่งไปเก็บไว้ยังแผนกเก็บเดิน ของกรมสรรพสามิตที่ท่ามลสามเสน วิธีการปฏิบัติข้างต้นจะกระทำเช่นเดียวกันในจังหวัดต่างๆทั้งพระราชอาณาจักรซึ่งทางกรมสรรพสามิตและกรมตำรวจได้สั่งการไปแล้ว "

นโยบายเดิมของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(พ.ศ. 2394 - 2411)

บทคัดยอนี้เสนอทอภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต

บทคัดย่อ

นโยบายเกี่ยวกับเงินของผู้ปกครอง ไทยนับตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น จะอยู่ในรูปของความพยายามที่จะควบคุม ป้องกัน และปราบปรามการซื้อขายและการเสียดิน
ให้หมดสิ้นไปจากสังคม ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอนุญาตให้มีการค้าเงินได้ ทั้งที่
พระองค์เองก็ทรงตระหนักถึงภัยอันตรายจากเงิน ครั้งนั้นนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัวจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ภาคินพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับนโยบายเงินของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและ
ปัจจัยที่ทำให้พระองค์ทรงยกเลิกเงินพระหทัยเปลี่ยนนโยบาย โดยศึกษาจากข้อมูลประเภทเอกสารเป็นหลัก

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นพลังผลักดันให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
เปลี่ยนนโยบายนั้น มาจากผลกระทบทางการเมืองภายนอกโดยเฉพาะจากอังกฤษเป็นสำคัญ และมี
ปัจจัยภายใน คือ ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งตกต่ำลงในขณะที่รัฐต้องการงบประมาณเป็นจำนวนมากในการ
พัฒนาประเทศ นอกจากนี้รัฐประสบกับภาวะทางสังคมที่เกิดขึ้นจากปัญหาเงินทำให้ขุนวายและยากแก่การ
ปกครอง จากปัจจัยดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงอนุญาตให้มีการค้าเงินได้โดย
ที่พระองค์คาดหวังว่าจะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้ลุล่วงไปได้ ซึ่งการดำเนินนโยบายของพระองค์ประสบผล
สำเร็จเฉพาะการแก้ปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น ส่วนปัญหาทางสังคมที่จะขจัดปัญหาเงินให้
หมดสิ้นไปนั้นประสบกับความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ การเปิดอนุญาตให้มีการค้าเงินได้เป็นการเพิ่ม
ปัญหาให้แก่สังคมเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ